

Kl. 10.00 – 15.01

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 23, 26 och 27 maj.

2 § Meddelande om frågestund

Talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 5 juni kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Vice statsminister Margareta Winberg, kulturminister Marita Ulvskog, socialminister Lars Engqvist, statsrådet Gunnar Lund och statsrådet Berit Andnor.

3 § Svar på interpellation 2002/03:359 om Integrationspolitiska maktutredningen

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Ana Maria Narti har, mot bakgrund av arbetet i Integrationspolitiska maktutredningen, frågat mig

- hur jag avser att förbättra minoriteternas aktiva roll i utredningens arbete,
- på vilket sätt jag avser att bättre ta till vara den specialiserade kunskap som redan finns samlad inom forskningsområdet IMER, Invandring och migration, samt
- om jag avser att utfärda tilläggsdirektiv.

Integrationspolitiska maktutredningen har ett mycket viktigt uppdrag i att beskriva och analysera fördelningen av makt och inflytande i det svenska samhället ur ett integrationspolitiskt perspektiv. Det breda uppdraget förutsätter insatser från ett brett forskningsfält.

Precis som Ana Maria Narti anser jag att minoriteternas perspektiv och erfarenheter måste vara med i all verksamhet som denna. Dessa perspektiv och erfarenheter måste tas till vara oavsett forskarens egen etniska tillhörighet.

Den diskussion som uppstått kring utredningen tar jag självfallet på stort allvar. Det pågår nu ett arbete för att finna den bästa lösningen på den situation som har uppkommit. Bland annat överväger vi just behovet av kompletteringar av utredningens direktiv.

Anf. 2 ANA MARIA NARTI (fp):

Herr talman! Tack, integrationsministern! Det är självklart att det inte är forskarens etniska ursprung som är det viktigaste i den här diskussionen utan minoriteternas erfarenhet och perspektiv. Det finns ingen möjlighet att etablera ett fungerande arbete på integrationens område om inte minoritet och majoritet träffas i alla arbetsmoment som syftar till en förbättring av samarbetet, samordningen och den pågående dialogen.

Minoriteternas erfarenheter och perspektiv finns faktiskt i två olika och, nu för tiden, starka grupperingar. Det finns en specialiserad forskning, IMER-forskningen. Jag har själv arbetat med förberedelser för doktorsstudierna på temat etnicitet vid Linköpings universitet, i Norrköping. Det har varit mycket spännande att titta på det som redan har samlats som kunskap på området. Sedan finns det också en stor grupp forskare som själva har minoritetsbakgrund.

Bägge de här två grupperna, de med erfarenhet och de med kunskap, är mycket svagt representerade i den nuvarande utredningen. Det har också ägt rum flera avhopp. Då blir diskussionen mycket allvarlig. Varför fungerar inte dialogen? Vad är det som gör att just de kunskaper som nu finns nonchaleras eller skjuts åt sidan?

Den senaste gången jag var i Rumänien träffade jag ordföranden i minoriteternas utskott i det rumänska parlamentet. Han är själv från den romska befolkningen. Han sade en sak som fick mig att tänka efter ordentligt. Han sade så här: När man inte begriper sig på svåra konflikter och komplicerade relationer, då beskriver man dem utifrån. Och då blir de som beskrivs ett slags apor i bur.

Det är just den situationen som vi på alla möjliga sätt måste undvika i dag i Sverige.

Anf. 3 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Ana Maria Narti och jag har exakt samma grundsyn på verksamhet mellan olika forskare, men också mellan folk med olika etniska bakgrunder, och hur viktigt detta är i många delar av samhället och givetvis inte minst – kanske i allra högsta grad – i en utredning som just är till för att kartlägga och analysera bristerna i hur makt fördelas i Sverige i dag.

Det är helt riktigt att de avhopp som nu har varit i utredningen dels är mycket allvarliga, dels tyder på brister i just den dialog som Ana Maria Narti beskriver. Det blir ett annat perspektiv om man, som Ana Maria Narti uttryckte det, beskriver någonting utifrån än om man gör det inifrån, med utgångspunkt från egna bakgrunder och erfarenheter.

Jag kan bara understryka att den uppkomna situationen gör att grundförutsättningarna för det uppdrag som låg i Maktutredningen nu måste ses över eftersom inte jag heller nöjer mig med att den uppkomna situationen kan leda till att vi inte får en ny och initierad beskrivning inifrån av problemen med bristen på makt och bristen i integrationspolitiken.

Jag ber alltså att få återkomma inom en snar framtid, hoppas jag, om hur vi ska arbeta för att förändra förutsättningarna så att utredningen får det syfte som jag tror att både Ana Maria Narti och jag är mycket väl medvetna om behövs.

Prot. 2002/03:114
2 juni

*Svar på
interpellationer*

Anf. 4 ANA MARIA NARTI (fp):

Herr talman! Integrationsministern! Jag vet att vi på många punkter har precis samma synsätt. Men det finns ändå en viss skillnad i vårt sätt att hantera integrationsfrågor. Vi har haft många dialoger här. Våldigt ofta har vi lämnat dialogen med en trevlig, varm känsla av samförstånd, vilket faktiskt borde vara det grundläggande i integrationspolitiken. Jag tror inte att det finns plats för blockpolitik i integrationspolitiken.

Skillnaden är att jag som socialliberal vill ha, och hoppas på, mycket större handlingsfrihet för de grupper som tidigare har varit maktlösa. Det handlar om egenmakt. "Du ska bestämma" brukar vi säga, och då betyder det i alla sammanhang.

Jag är lite rädd för att en hel del av integrationsarbetet fortsätter i precis samma spår som tidigare med mycket stor välvilja, med otroligt högt uppsatta mål, men att det är politiker och tjänstemän från majoritetsbefolkningen som sätter dagordningen. Det finns oerhört få arenor för minoriteterna själva att ta över initiativ och ansvar och att agera. Det gäller både i arbetsmarknadspolitiken, där det tyvärr har blivit trängre och trängre för de små organisationerna, större och större centralisering, och i kunskapssammanhang när det gäller till exempel etniska skolor och när det gäller forskning. Där hoppas jag att integrationsministern hittar lösningar så att vi inte hamnar i situationen att det hela tiden är dessa stora och starka grupper som sätter dagordningen medan de svaga grupperna förblir maktlösa.

Anf. 5 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag kan försäkra Ana Maria Narti om att jag också uppskattar den dialog som vi ofta har här i kammaren. I en dialog är man heller aldrig utan olika aspekter, olika bakgrund och olika synsätt. En dialog förutsätter just att man ibland har olika åsikter men just därför kan lyssna och komma längre i förståelsen för varandra.

Jag vill igen understryka att Maktutredningen som jag ser det måste bli en arena där just detta blir möjligt. Det förutsätter att det där också finns forskare både med olika bakgrund och från olika forskarmiljöer. Jag hoppas att Ana Maria Narti kommer att vara lite mer lugnad när vi kommer fram till den lösningen. Att det behöver ske en förändring i arbetet nu, mot bakgrund av att så många har hoppat av, är vi helt överens om.

Anf. 6 ANA MARIA NARTI (fp):

Herr talman! Det är goda nyheter, men det finns en allvarlig sida av situationen, och det är att två år har gått. Förändringarna måste komma väldigt snabbt, och jag hoppas att vi fortsätter diskussionen på samma sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

Anf. 7 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Ulf Nilsson har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att stärka forskningsmiljöerna i Sverige.

Kunskaper är det moderna samhällets viktigaste byggstenar. Med ökad kunskap har vi bättre möjligheter att förstå oss själva och det samhälle vi lever i och därigenom också kunna förändra och förbättra livssituationen för många människor. Kunskap, framför allt tillgången till ny kunskap, är även väsentlig för ekonomisk tillväxt och välfärd. Våra universitet och högskolor är något av ryggraden och blodomloppet i det moderna kunskapssamhället. Vid dessa förvärvar studenter goda kunskaper och ges möjligheter att utvecklas till självständiga och kritiskt granskande människor. Vid våra lärosäten bedrivs också en stor del av den forskning som utförs i Sverige. Det gör att universitet och högskolor spelar en avgörande roll för kunskapsutvecklingen i samhället och moderniseringen av Sverige.

Sverige tillhör den grupp av länder i världen som, i förhållande till sin storlek, satsar mest på forskning. Under perioden 2000–2004 ökar dessutom statsanslagen till forskning och forskarutbildning med 1 ½ miljard kronor. Sverige har också ett mycket kunskapsintensivt näringsliv. Sammantaget innebär det att Sverige är det land i världen som avsätter mest resurser, omkring 4 % av BNP, på forskning och utveckling.

En av de viktigaste utgångspunkterna för den senaste forskningspolitiska propositionen, *Forskning och förnyelse* (prop. 2000/01:3), var att befästa vår ställning som ledande forskningsnation. I propositionen påpekades att det krävs mer av kraftsamling inom svensk forskning. Sverige måste bli än bättre på att prioritera och profilera sig inom angelägna forskningsområden. Ett led i att åstadkomma detta var inrättandet av de nya myndigheterna för forskningsfinansiering. Utifrån de forsknings- och kunskapsstrategier som landets lärosäten och forskningsråd utarbetade på regeringens uppdrag pekades åtta viktiga områden ut som regeringen ansåg att Vetenskapsrådet och övriga forskningsfinansiärer och forskningsutförare särskilt skulle uppmärksamma. Inför denna mandatperiods forskningspolitiska proposition har våra lärosäten och forskningsråd ännu en gång fått i uppdrag att utarbeta forskningsstrategier.

Ulf Nilsson refererar till en rapport från Vetenskapsrådet som handlar om hur rådet kan arbeta med att utveckla och stödja starka forskningsmiljöer. Denna utredning gjordes av Vetenskapsrådet på uppdrag av regeringen och är en del i regeringens fortsatta arbete med kraftsamling och fortsatt hög kvalitet inom svensk forskning. Vetenskapsrådet har en viktig uppgift i att finansiera grundforskning av högsta kvalitet i konkurrens mellan inkomna ansökningar och därigenom bidra till att skapa kreativa och framgångsrika spetsforskningsmiljöer. Vetenskapsrådet har tilldelats ytterligare ca 500 miljoner kronor under de senaste åren vilket innebär en 30-procentig ökning av rådets anslag.

I arbetet med att stärka sina forskningsmiljöer har givetvis även lärosätena själva ett stort ansvar. Vid många lärosäten pågår ett intressant och viktigt prioriteringsarbete. Regeringen ser positivt på att universitet och högskolor i allt större utsträckning utvecklar sina specialområden

och skapar goda forskningsmiljöer. Det är en förutsättning för att lärosätena ska kunna bedriva en konkurrenskraftig forskning och erbjuda bästa tänkbara undervisning.

Det är viktigt och grundläggande att studenterna vid landets samtliga universitet och högskolor får en likvärdig, högkvalitativ och forskningsanknuten utbildning. Vi behöver livskraftiga universitet och högskolor i alla delar av vårt land. Lärare och forskare skapar genom samverkan med näringslivet och samhället i övrigt viktiga kontaktytor för att tillvarata och föra ut forskningens nya rön.

För att Sverige ska fortsätta vara en av världens ledande forskningsnationer kommer regeringen att aktivt fortsätta arbeta med att skapa goda förutsättningar för kreativa och framgångsrika forskningsmiljöer. I denna process spelar forskningsmedel fördelade i konkurrens genom forskarstyrda råd, som Vetenskapsrådet, en grundläggande roll. Att stimulera och bygga upp starka forskningsmiljöer är en förutsättning för att svensk forskning ska kunna attrahera de allra främsta internationella forskarna. Att Sverige har ett antal världsledande forskningsmiljöer är av avgörande betydelse för att skapa fortsatt ekonomisk tillväxt i Sverige och garantera vår framtida välfärd.

Anf. 8 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Jag vill tacka utbildningsministern för svaret. Utbildningsministern är ju liksom jag engagerad i att Sverige får starka forskningsmiljöer, men vi har inte alltid samma uppfattning om hur vi når dit.

Det är sant som utbildningsministern säger att kunskap och tillgången till ny kunskap är väldigt väsentlig för ekonomisk tillväxt och för välfärd. Det är också sant att Sverige satsar mycket på forskning i förhållande till nationalprodukten. Men i det sammanhanget måste vi ha klart för oss att merparten av satsningarna görs av andra finansiärer än staten. Statens andel när det gäller forskningen har sjunkit kraftigt de senaste åren.

Just den här våren har vi fått se svagheten i en del av vår finansiering. Vi har fått se hur de externa anslagen till forskning har minskat drastiskt. Det beror bland annat på att stiftelserna har tappat en mängd kapital på grund av börsutvecklingen. Vi har fått deprimerande larmrapporter, och när facit kommer vid årsskiftet får vi se hur kraftig minskningen är, om den kommer att innebära 1, 2 eller 3 miljarder. Framför allt är det naturvetenskap, medicin och teknik som drabbas, men också humaniora och samhällsvetenskap brukar få det svårare när pengarna sinar eftersom deras summor redan från början ligger på en så låg nivå.

Själv är jag övertygad om att staten måste anslå mer pengar till forskningen, framför allt till den fria grundforskningen. Den beställda och kommersiella forskningen är viktig, men själva förutsättningen för sådan forskning är just att det finns en bas med framgångsrik grundforskning. Därför har vi i Folkpartiet de senaste åren föreslagit kraftigt höjda forskningsanslag. Framför allt har vi velat styra dessa anslag till den fria forskningen.

Vi vet att det i dag är ett problem att många forskare ägnar tid åt att formulera ansökningar om pengar från olika håll. Inte minst är det ett stort problem när själva forskningsprojektet måste bestämmas först i efterhand, när man vet vad man får pengar till. I värsta fall måste forsk-

Prot. 2002/03:114
2 juni

*Svar på
interpellationer*

ningsansökningar kanske kryddas med politiskt korrekta formuleringar för att gå hem.

Därför sätter jag ett litet frågetecken när Thomas Östros talar om konkurrens genom forskarstyrda råd. Jag säger också ja till konkurrens på grundval av vetenskaplig kvalitet – men ständig konkurrens om små korttidsanslag, nej tack! Det är tyvärr den senare situationen som alltför forskare befinner sig i, och det är ingen kreativ forskningsmiljö.

Vi har också fått rapporter om att svenska forskare citeras mindre i internationella vetenskapliga tidskrifter. I en sammanfattning av läget som några framstående medicinska forskare har gjort konstateras att det nu börjar synas i statistiken att svensk grundforskning befinner sig i en negativ trend. Som exempel nämner de att antalet vetenskapliga artiklar med svenskar som huvudförfattare tydligt har minskat i internationellt ansedda vetenskapliga tidskrifter. Svenska forskare får allt svårare att bedriva forskning med det djup och den bredd som den internationella eliten gör.

Själv blir jag alltmer övertygad om att de stora forskningsresurserna måste koncentreras till ett mindre antal högskolor. Och för vissa mindre högskolor skulle det här innebära att de kan ha spetsforskning inom specialområden men kanske får avstå från att bedriva forskning inom många områden.

Utbildningsministern talar om konkurrens. Men konkurrensen ska inte bara stå mellan enskilda forskare utan också mellan olika forskningsmiljöer. Det är det som jag vill fråga om, om utbildningsministern är beredd att ta upp den här svåra diskussionen om en långsiktig strategi för att stärka forskningsmiljöerna.

Anf. 9 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det är ett faktum att Sverige tillhör de länder som avsätter mest skattemedel till forskning. Det är ingen dålig utgångspunkt. Jag delar Ulf Nilssons synpunkt att vi behöver satsa ännu mer offentliga medel på forskning. Vi gör det från en utgångspunkt där vi tillhör dem som lyckas förmå våra medborgare att tycka att det är viktigt att vi avsätter rejält med resurser.

Folkpartiet har en väldigt udda linje i sitt engagemang för forskning. Deras budgetförslag innebär i själva verket en dramatisk nedskärning på den fria forskningens högborg, Vetenskapsrådet, där man skär i anslagen, och har gjort det under ett antal år, med 300 miljoner kronor. Det är nästan hela den satsning som vi nu gör på Vetenskapsrådet som Folkpartiet sopar hem igen i skarp kontrast till den forskarvärld som jag möter och där inte minst medicinska forskare kräver ökade resurser till Vetenskapsrådet, i skarp kontrast till de anslagsäskanden som har kommit in från Vetenskapsrådet och som innebär mycket kraftiga önskemål om ökade resurser – man talar om en fördubbling – och i skarp kontrast till att värna det råd som styrs av forskarna själva. Det är lagstiftat här i riksdagen att det är forskarna själva som har makten över forskningsmedlen i Vetenskapsrådet. Där sparar man.

Jag tror att det är åt andra hållet som man ska gå. I år ökar vi Vetenskapsrådets resurser med en kvarts miljard kronor i ett läge då de flesta andra utgiftsområden inom staten kämpar med nedskärningar och besparingar eftersom det är ganska kärva ekonomiska tider. Men trots det

lyckas vi öka anslagen till Vetenskapsrådet med en kvarts miljard kronor. Det är viktigt, och det är ett rejält steg mot det allt starkare vetenskapsråd som jag vill se framöver, ett vetenskapsråd som har den viktiga och traditionella uppgiften att fördela forskningsmedel i konkurrens efter ansökningar från forskare. Det är den internationellt sett mest effektiva metoden att också stötta den mest högkvalitativa forskningen. Man kan bara titta på ett land som USA, som är världsledande i utvecklingen av forskning, så ser man att rådsmedel i form av NIH eller andra typer av organisationer spelar en mycket stor roll i att driva den amerikanska forskningen framåt.

Men jag vill också att Vetenskapsrådet ska få ytterligare en uppgift, nämligen att vara med och ta ansvar för långsiktiga satsningar på det yppersta av forskningsmiljöer. Det här är naturligtvis en ny och svår uppgift som innebär en viss anspänning i den typen av organisation styrd av forskarna själva, men ack så viktig. Att ha ett vetenskapsråd som utöver sin traditionella uppgift också stöttar det yppersta tror jag också är ett sätt att driva svensk forskning vidare med framgång i internationell konkurrens. Då handlar det om mer långsiktiga satsningar till miljöer som hävdar sig på den absoluta fronten internationellt. Det här säger Folkpartiet nej till och sparar rejält på Vetenskapsrådet.

Sedan säger Ulf Nilsson att han skulle vilja göra en omfördelning och ta från de mycket små resurser som finns för forskning på våra högskolor – mycket begränsade resurser, några få miljoner på varje högskola – och fördela om dem till universiteten. Jag tror att det vore en mycket olycklig politik. De små högskolorna ska profilera sig med de medel som de har för att skaffa sig en bra kompetens, en spetskompetens, på det som de väljer att koncentrera sig på. Men att ta deras små resurser för att föra över till universiteten skulle innebära att vi fick en mycket negativ utveckling av högskolor som betyder mycket för landets utveckling. Det börjar bli dags för Folkpartiet att lämna den här lite gammaldags och avoga inställningen mot våra högskolor, som växer sig allt starkare. De behöver inte alls stå i motsatsställning till våra spetsuniversitet.

Anf. 10 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Jag måste tyvärr konstatera att utbildningsministern beskriver Folkpartiets forskningsbudget fullständigt felaktigt. Jag vet inte om det beror på att han har läst fel eller om han väljer att tolka den felaktigt. Sanningen är att Folkpartiet i sin forskningsbudget för i år föreslår 600 miljoner kronor mer till forskning än regeringen, närmare 2 miljarder mer till forskning under en treårsperiod. Sanningen är att Vetenskapsrådet även i Folkpartiets budget får en ökning av pengarna. Men sanningen är också att vi anser att den andel av forskningspengarna som går direkt till universitet och högskolor, till fakultetsanslagen, ska öka. Det finns alltså två skillnader mellan Folkpartiets och regeringens budget. Den ena är att vi föreslår mer pengar till forskning. Den andra är att vi föreslår att en större andel av dessa pengar ska gå direkt till universitet och högskolor. Det är sanningen, herr talman.

Sverige är ett litet land i forskningssammanhang. Våra stora samhällsatsningar på forskning för 10–15 år sedan ger resultat i framgångsrik forskning i dag. Det är vi överens om. Men vi ser alltså att resurserna just nu har svårt att räcka till. Därför ställde jag en principiell fråga till

utbildningsministern som jag tycker att han undvek att svara på. Jag frågade honom om han ville föra en diskussion om hur mycket vi kan sprida ut forskningsresurserna över landet. Jag frågade också om det inte är dags att börja inrikta oss på en koncentration av de resurser som vi har.

Internationellt har vi sett att det behövs forskningsmiljöer där tillräckligt många forskare kan samarbeta nära varandra. Man talar, som alla vet, om begreppet kritisk massa och om kluster av kvalificerade forskare. Vetenskapsrådet har just föreslagit att forskningsresurserna ska koncentreras till geografiskt begränsade forskningsmiljöer där förutsättningarna för kvalificerad forskning finns. Just på sådana miljöer vill man göra långsiktiga satsningar. Jag skulle gärna vilja att utbildningsministern kommenterar det.

I dag har vi ett stort antal högskolor med väldigt varierande kvalitet i fråga om forskning. Det är stora variationer mellan olika lärosäten men också mellan olika utbildningar på samma högskola. I Sverige är till exempel i snitt ungefär hälften av högskolelärarna doktorer. På vissa universitet och högskolor är nästan alla lärare forskarutbildade. Men på andra är långt mindre än hälften forskarutbildade. På många högskolor är det bara 30 %. Även när det gäller studenternas grundutbildning är variationerna väldigt stora. Det vore hyckleri att förneka att till exempel en ekonomutbildning värderas olika av arbetsgivaren beroende på vilken högskola som har stått för den. En del utbildningar har både bra forskning och bra undervisning. Andra har bra grundutbildning men nästan ingen forskningsanknytning. Och slutligen har en del bra forskning men kanske mindre bra grundutbildning.

Frågan är om vi inte borde börja diskutera en tydligare rollfördelning mellan olika utbildningar. Vissa utbildningar kanske i första hand ska vara anpassade för grundutbildning och utelämnat forskningsanknytningen. Den nya yrkeshögskolan behöver kanske inte uteslutande bestå av utbildningar som hör samman med en traditionell akademisk karriär.

Jag vill alltså ställa frågan på sin spets om hur vi ska använda våra begränsade resurser. Även med Folkpartiets generösare forskningspolitik kan ett land som Sverige aldrig mäta sig med USA eller stora europeiska länder. När sådana länder med den kraften inser att de måste koncentrera resurserna borde vi i Sverige också inse det. Det värsta som kan hända är att vi får en utveckling där vi har på papperet likvärdiga universitet som i verkligheten har helt olika nivåer. Jag tycker att det finns mycket tydliga tecken på att vi är på väg åt det hållet, och jag tror inte att vare sig studenter eller forskare tjänar på den utvecklingen.

Anf. 11 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det är intressant att Ulf Nilsson har nappat på regeringens idé. Ulf Nilsson refererar ju Vetenskapsrådets rapport om hur man kan bidra till att långsiktigt stärka de starkaste av forskningsmiljöer. Om jag tolkar Ulf Nilsson rätt refererar han det med ett gillande. Det är roligt därför att Vetenskapsrådets rapport kommer sig av att regeringen har gett Vetenskapsrådet ett uppdrag att fundera kring hur man kan stärka de yppersta av forskningsmiljöer genom att Vetenskapsrådet också tar ett ansvar för detta.

Den signal jag får från Ulf Nilsson tyder på att Folkpartiet är berett att ställa sig bakom en sådan strategi, och det är roligt. Jag tror nämligen

att det är väldigt viktigt. Vi måste ju se till att de miljöer på våra universitet som konkurrerar med de starkaste miljöerna i världen har resurser nog för att hävda sig väl, så att vi också kan ha forskargrupper fortsättningsvis som leder utvecklingen inom vissa olika typer av vetenskapliga områden.

Om Folkpartiet är berett att ställa upp på det finns det alltså förutsättningar för en dialog. Men då förstår jag inte strategin att omfördela från Vetenskapsrådet. Det är klart att det gör det ännu svårare att genomdriva en sådan här strategi. Ulf Nilsson vill väl inte att vi ska minska resurserna till det som kommer underifrån, från forskarna själva – deras egna projektansökningar – för då skär man verkligen i forskningens frihet och i möjligheten för forskarna själva att ta initiativ till egna forskningsinriktningar. Båda de här uppgifterna är mycket viktiga för Vetenskapsrådet.

I Sverige har vi ett högskolelandskap som ger oss väldigt fina möjligheter.

Vi har våra universitet, med en stark koncentration av forskningsresurser. Det är bara att jämföra deras budgetar. Det som högskolorna har till förfogande för forskning är naturligtvis inte ens i närheten av vad universiteten har. Högskolorna har några få miljoner, och våra universitet har ett par miljarder var till forskning. Det behövs ännu mer, men redan nu är det en stark koncentration.

Vi har några högskolor som lyckats arbeta sig upp till att inom ett profilerat område få rätten till forskarutbildning. Också detta har varit mycket framgångsrikt. Mälardalens högskola till exempel har inom teknikområdet genom kraftsamling och profilering lyckats hävda sig så pass väl att man efter mycket hård prövning från forskarkolleger fått godkänt för att bedriva egen forskarutbildning inom teknik.

Den profileringsstrategi som regeringen har lanserat är en viktig faktor bakom att vi har fått ett antal högskolor som lyckats få rätten att bedriva forskarutbildning inom mycket profilerade områden. Det har stärkt Sverige som forskningsnation.

Sedan har vi en rad högskolor som inte har forskarutbildning och som inte kommer att få forskarutbildning men som bedriver en mycket högkvalitativ utbildning av grundstudenter och som har små, men ändå vissa, forskningsmedel till sitt förfogande som de ofta väljer att profilera i förhållande till de behov som regionen har.

Det är också en viktig utveckling att se att det finns en möjlighet för en högskola att genom profilering väldigt väl kunna hävda sig inom avgränsade fält i sin forskning. Men naturligtvis kan de inte ha ambitionen att bli allforskande universitet.

Det här högskolelandskapet ger oss en rollfördelning inom den svenska högskolan som är viktig: universitet med generell rätt till forskarutbildning, några få högskolor med vetenskapsråd och med specialiserad rätt till forskarutbildning och den stora gruppen högskolor som inte har och som inte heller kommer att få rätt till forskarutbildning.

Dessutom kommer det att krävas alltmer av samarbete mellan de här olika typerna av högskolor och universitet. Det arbete som nu pågår med 16 forskarskolor där universiteten har huvudansvaret men där man samverkar med högskolor är också ett sätt att stärka utbildning och forskning i hela landet, med insikt om universitetens unika roll men också med

insikt om att högskolorna i samverkan kan bidra till den vetenskapliga utvecklingen.

Anf. 12 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Jag håller med Thomas Östros om att vi behöver ett starkt vetenskapsråd. Det är också därför som även vi i vårt budgetförslag ökar Vetenskapsrådets resurser. Men Folkpartiet anser att den andel pengar som går direkt till fakulteterna måste öka. Där skiljer sig våra åsikter.

Den erfarenhet jag har av att vara ute på universitet och högskolor är det ständiga önskemålet från forskarna på universitet och högskolor med vetenskapsråd: Öka fakultetsanslagen därför att vi är för bundna vid detta ständiga anslagssökande!

Men det berör egentligen inte den principiella frågan som jag ställt här i dag. Jag håller med om att forskningsmedel ska fås i vetenskaplig konkurrens. Inte heller fakultetsanslagen ska fördelas av tradition, utan det ska vara en utvärdering i efterhand av den vetenskapliga nivån på respektive forskningsinstitution. Det ska alltså inte vara självklart att min hemstad Lund alltid ska få höjda anslag, om man inte lever upp till den vetenskapliga kvalitet som finns som mål.

Konkurrensen ska i första hand bestå i att det görs vetenskapliga bedömningar av sakkunniga och oberoende vetenskapsmän. Jag tycker också att både Utbildningsdepartementet och forskningsråden i mycket större utsträckning än som sker i dag borde använda internationella vetenskapsmän för att få underlag för sina beslut.

Det måste ändå till sist, tror jag – därav min kärnfråga som det väl kan sägas är lite djärvt att ställa – handla om att ge mer pengar till färre. Jag tror att en tydlighet från statsmaktens sida skulle vara hälsosam.

Jag upprepar min fråga: Är utbildningsministern beredd att nu, eller i den forskningsproposition som förhoppningsvis kommer, tydligare ta ställning för en strategi? Jag tror att vi behöver det. Naturligtvis ska nya högskolor få forskning, men absolut inte alla och absolut inte inom hur många områden som helst.

Anf. 13 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det är väl två djärva tankar som Ulf Nilsson har lanserat här denna morgon.

Den första djärva tanken är att omfördela pengar från Vetenskapsrådet och föra över dem till andra ändamål. Det tycker jag vore en sorglig utveckling, för det är något som verkligen står i bjärt kontrast till hur debatten går ute i forskarvärlden – inte minst bland medicinarna, som kräver mycket starka satsningar på Vetenskapsrådet.

I år ökar vi resurserna med en kvarts miljard kronor. Sammantaget under de tre år som ökningarna pågår ökar vi med 30 % vad gäller Vetenskapsrådet. Jag tror inte att det räcker, utan i framtiden kommer vi att behöva ta initiativ till ytterligare ökning. En av orsakerna till det är att Vetenskapsrådet också behöver kunna stötta det yppersta av forskningsmiljöer. Vi måste ju se att konkurrensen är benhård på flera områden och, naturligtvis, risken att svenska forskare får så attraktiva erbjudanden att de väljer att forska i de bästa av amerikanska miljöer. Det är positivt

med rörlighet, men vi ska se till att våra miljöer är internationellt konkurrenskraftiga.

Den andra djärva idén som Ulf Nilsson förespråkar är att ta de mycket små resurser som högskolorna har till forskning och föra över dem till universiteten. Samtidigt säger Ulf Nilsson avslutningsvis för att hålla sig väl med alla att man ska fortsätta med forskning på de små högskolorna men att det då ska profileras. Men det blir ingen forskning kvar om man tar bort resurser och för över dem, för så lite resurser är det att ska någon märka det måste allt tas. Självklart ska det vara profilerat. Men låt de små resurserna ligga kvar på högskolorna – de behövs för en dynamisk utveckling av en högskola och för den intellektuella kvaliteten – och se till att Vetenskapsrådet används för att ytterligare stötta det yppersta för att stärka svensk konkurrenskraft! Det kommer nästa års forskningspolitiska proposition att ha som ett huvudtema.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2002/03:114
2 juni

*Svar på
interpellationer*

5 § Svar på interpellation 2002/03:352 om bostadsbyggandet

Anf. 14 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Nina Lundström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta med anledning av Boverkets nya prognos för bostadsbyggandet, när jag kommer att presentera andra förslag för riksdagen i syfte att få i gång bostadsbyggandet samt vilka åtgärder jag tänker vidta för att specifikt lösa problemen med bristen på större lägenheter.

Låt mig först säga att jag delar Nina Lundströms oro för Boverkets nya prognos för bostadsbyggandet. Vi har i dag ett behov av mellan 25 000 och 30 000 nya bostäder per år. Den ökning till 22 500 bostäder som Boverket prognostiserar för år 2004 är otillräcklig. Det behövs ytterligare krafttag, främst i Stockholmsområdet. Såväl staten som kommunerna och byggherrarna behöver ta ett större ansvar.

Staten tar sitt ansvar genom ett flertal åtgärder. Regeringen har lämnat en proposition om stimulanser i syfte att främja anordnande av mindre hyreslägenheter och studentbostäder genom att kostnaderna vid nyproduktion sänks. En del av den ingående mervärdesskatten föreslås tillgodoföras fastighetsägarens skattekonto.

När det gäller övriga lägenheter kvarstår det investeringsbidrag om 2,5 miljarder kronor som vi introducerade för ett par år sedan. För enbart större bostäder är jag i dag inte beredd att vidta några särskilda åtgärder.

Regeringen har just lämnat en proposition till riksdagen om tredimensionell fastighetsindelning. Förslaget banar väg för ökad bostadsproduktion i städerna genom att det exempelvis underlättar uppförande av våningsplan för bostäder ovanpå befintliga byggnader med lokaler för handel eller kontor. Det föreslås att de nya bestämmelserna ska träda i kraft den 1 januari 2004.

En utredning om reformering av bostadshyressättningen inom bruksvärdessystemet har just tillsatts efter förslag från Hyresgästföreningen, Fastighetsägarna Sverige och SABO. Utredaren ska bland annat överväga om det bör införas särskilda hyressättningsregler för nybyggda hus. Utredningen ska lämna sitt förslag senast den 30 april 2004.

Regeringen har tillsatt en kommitté med uppdrag att se över plan- och bygglagstiftningen. Behovet av att förbättra förutsättningarna för ett ökat bostadsbyggande ska särskilt beaktas av kommittén. Senast den 31 december 2003 ska kommittén presentera förslag till åtgärder som kan effektivisera beslutsprocessen, inklusive instansordningen för överklagande samt möjlighet att överklaga.

Landshövdingen i Stockholms län har presenterat en rapport om hur bostadsbyggandet kan öka i länet. Rapporten innehåller överenskommelser med de flesta kommunerna i länet om ett planerat bostadsbyggande om ca 56 000 lägenheter fram till 2006. Rapporten innehåller också en del närliggande förslag som rör bland annat infrastrukturinvesteringar och miljöfrågor. Dessa förslag bereds nu inom Regeringskansliet. Byggekostnadsforum har visat att det finns olika sätt att få ned såväl bygg- som boendekostnaderna utan att det görs avkall på kvaliteten. BKF har stöttat ett tjugotal projekt som bland annat prövar ny teknik och effektivare produktionsmetoder, nya entreprenad- eller upphandlingsformer och alternativa inköpsvägar.

Jag är övertygad om att ovannämnda åtgärder underlättar förutsättningarna för ett ökat byggande. Det behövs också insatser från kommunerna, som har ansvaret för bostadsförsörjningen i respektive kommun. Det är viktigt att kommunerna överväger vilka åtgärder de kan vidta för att stimulera ett ökat bostadsbyggande, till exempel när det gäller mark- och planberedskapen och genom ett strategiskt markinnehav.

Sist men inte minst vill jag påpeka att byggföretagen själva har möjlighet att påverka produktionen av bostäder. De stora byggentreprenörsföretagen äger i dag byggrätter för ca 60 000 lägenheter runtom i landet. Den vikande marknaden för bostadsrätter gör att företagen nu kan ställa om sin produktion så att den motsvarar efterfrågan på bostäder för bredare befolkningsgrupper. Det skulle vara ett välkommet initiativ från byggföretagens sida.

Jag har nu presenterat vad regeringen gör på kort sikt och även på lite längre sikt för att öka bostadsbyggandet i landet. Mot denna bakgrund är jag nu inte beredd att vidta fler åtgärder.

Anf. 15 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för svaret. Skälet till att jag har ställt interpellationen är Boverkets senaste prognoser om att det återigen synes vara en mycket dyster utveckling. Det byggs inte i den utsträckning som vi skulle behöva. Likaså visar bostadsmarknadsenkäten inte minst för Stockholms län en oerhört dyster bild. Men denna gång är statsrådet väldigt tydlig: Han vill inte vidta ytterligare åtgärder. Efter många debatter, där vi har fått till svar utredning, utredning, utredning, vill man nu inte vidta fler åtgärder.

Herr talman! Ibland har debatterna gett mig intrycket av att regeringen agerar som Alice i Underlandet när hon står vid ett vägskal och frågar: Vilken väg ska jag ta? Hon får frågan: Vart är du på väg? Jag vet inte vart jag är på väg, svarar Alice och får till svar: Då spelar det ingen roll vilken väg du väljer.

Vad vill regeringen med bostadspolitiken? Det är en central fråga. I dag har ändå statsrådet gett ett besked: inga fler åtgärder.

Det här gör mig naturligtvis väldigt bekymrad, inte minst med tanke på att vi här i riksdagen väntar på en proposition om ägarlägenheter. Ska inte den komma i enlighet med det beslut som riksdagen tog 1999? Där har faktiskt regeringen en renodlad beställning från riksdagen. När kommer propositionen? Det skulle jag vilja veta.

Investeringsbidraget, som är så krångligt, hänvisar statsrådet till i svaret. Boverket anser att man måste mjuka upp regelverket för detta. I tilläggsbudgeten kan vi konstatera att regeringen vet med sig att det är ett väldigt krångligt regelverk. Man vill omvandla bidraget för byggande av studentbostäder för att kunna kompetensutveckla och förstärka administrationen på myndigheterna för att kunna bevilja det nya bidraget. Är inte detta ett moment 22? Det här borde man kunna göra någonting åt.

Varför medger tredimensionell fastighetsbildning inte åtgärder inom bostadsbyggandet? En mängd andra åtgärder kan vidtas, men här sätter regeringen upp mycket starka barriärer för de möjligheter som skulle kunna ges här.

Markpolitiken är ett annat område där man kan fråga sig: Vad är statens ansvar? Staten äger ju några bolag tillsammans med de stora byggföretagen, där det finns väldigt mycket mark. Vad har statsrådet för kreativa förslag där? Jag hoppas ändå att det ska gå att göra någonting inom det området.

Det övergripande svaret från statsrådet är att det inte finns några fler åtgärder att vidta. Jag menar att det finns massor med åtgärder att vidta. Jag vill upprepa mina frågor om ägarlägenheterna: När kommer förslagen att presenteras? När kommer en proposition till riksdagen?

Anf. 16 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Det är en något märklig situation när man debatterar bostadspolitik med Folkpartiet. Det saknas över huvud taget förslag och initiativ från Folkpartiet för att medverka till ett ökat bostadsbyggande. Det finns ett förslag, och det gäller ägarlägenheter. Men tror verkligen Nina Lundström att införande av ägarlägenheter är lösningen på den bostadsbristsituation som man har i Stockholmsområdet? Så är det naturligtvis inte. När jag tar del av Folkpartiets budgetförslag blir jag ännu mer bekymrad. I det budgetförslaget föreslås ett avvecklande av alla bostadssubventioner, om jag har förstått saken rätt, inklusive de nuvarande räntebidragen till bostadsrätter och hyresrätter.

Regeringen har presenterat ett stort antal förslag för att möjliggöra ett ökat bostadsbyggande. I morgon kommer riksdagen att behandla förslaget om ett utökat investeringsstöd, som i praktiken innebär en sänkning av byggmomsen från 25 % till 6 % för mindre och medelstora hyreslägenheter och studentbostäder. Det är en komplettering och en utvidgning av det investeringsstöd som vi hitintills har haft för att stimulera hyresrättsproduktionen och som medfört en tillkomst av 13 000 studentbostäder och 6 000 hyreslägenheter.

Jag nämnde i mitt interpellationssvar att regeringen nyligen har lämnat en proposition till riksdagen om tredimensionell fastighetsbildning, en möjlighet som har efterlysts av byggföretagen och som jag nu är väldigt glad över att ha kunnat lägga ett förslag om på riksdagens bord. Det möjliggör friställande av byggbara ytor, framför allt i de stora städerna, vilket kan underlätta ett ökat bostadsbyggande.

Vi håller på att se över hyressättningssystemet, och vi gör det väldigt snabbt. Vi har startat en utredning kring plan- och bygglagstiftningen, som syftar till att effektivisera planlagstiftningen för att därmed få fram planer för ett ökat bostadsbyggande snabbare och enklare än vad som är möjligt enligt dagens system.

Jag har alltså i mitt svar redovisat en rad åtgärder som vi nu vidtar för att stimulera ett ökat bostadsbyggande. Men det kräver ett engagemang från andra parter på bostadsmarknaden. Kommunerna har nyckelrollen, men också byggföretagen har en nyckelroll att utveckla byggmetoder som gör det möjligt att bygga till rimligare kostnader än vad vi har sett i en del av den produktion som vi har bakom oss och där marknaden nu är mättad. Det är en paradox att när vi har en bostadsbristsituation har marknaden förbyggt sig för de dyra exklusiva bostadsrättern. Därmed har den en uppgift att ställa om produktionen till ett bostadsbyggande som vänder sig till bredare hushållsgrupper.

Frågan om ägarlägenheter har regeringen inte tagit ställning till. Vi har ett utredningsbetänkande framme om ägarlägenheter. Den frågan bereds naturligtvis i vanlig ordning. Vi har inte ännu bestämt oss om inriktningen, men det är inte, Nina Lundström, lösningen på bostadsbristsituationen i Stockholmsområdet att introducera ägarlägenheter. Det finns många tomma lägenheter i nyproduktionen som är dyra och exklusiva i dag. Det är en bredare bostadsproduktion som vänder sig till bredare hushållsgrupper som nu måste komma till stånd.

Anf. 17 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Jag lyssnade på Lars-Erik Lövdén, och för honom tycks lösningen vara mer subventioner. Det är det enda man kommer med och några utredningar. Då undrar jag: Har man någon gång utvärderat vad de här subventionerna ger? Statskontoret skriver bland annat att effekterna är osäkra och att ett kostnadseffektivt byggande inte förutsätter stöd. Vilka kommentarer har statsrådet till detta?

Det stämmer att vi i morgon ska debattera åtgärder för att främja byggandet av mindre hyresbostäder och studentbostäder. Titeln på denna proposition och detta betänkande skulle egentligen vara *Hur man hindrar byggandet*. Så många hinder som den här propositionen innehåller tror jag aldrig att jag har sett i en proposition på så få sidor.

Men jag tänkte ta upp en konkret fråga. Lars-Erik Lövdén säger att alla har ett ansvar, och det håller jag med om. Fast det är ju regeringen och samarbetspartierna som har det yttersta ansvaret för de förslag som röstas igenom här i riksdagen och som är en förutsättning för byggande.

Enligt det nya subventionssystemet ska alla stora byggherrar som har massor av mark ställa om och bygga hyresrätter. I propositionen står det att Hyresnämnden i Stockholm har sagt att hyran i ett hus som byggs med hjälp av stödet kan komma att underskrida det som enligt hyreslagen är en skälig hyra, vilket kan påverka hyrorna i ett hus som inte har byggs med hjälp av stöd.

Alla vet att om man inte är överens, då är det bruksvärdessystemet som gäller. Man kan få hyran prövad enligt hyreslagen. En sådan prövning innebär att lägenheter som är byggda utan subvention ska jämföras med de lägenheter som är byggda med subvention. Min fråga till statsrådet är då: Hur många byggherrar är det som vågar att bygga en lägenhet

utan subvention när risken finns att hyresnämnden säger att hyran ska jämföras med hyran i de lägenheter som byggts med subvention?

Min andra fråga tar också statsrådet själv upp. Man håller på att titta på detta med infrastrukturen och miljökraven, och då tänker jag speciellt på sådana storstäder som Stockholm.

Samma krav för bullernivåer gäller i en storstad och i Kiruna eller ute på landet. Det gör att byggandet av väldigt många bostäder i Stockholm stoppas av länsstyrelsen, eftersom man tillämpar samma lagstiftning över hela landet.

Jag har frågat miljöministern om hon är beredd att göra någonting åt detta, eftersom det ändå är skillnad mellan att bo i storstad och att bo på landet. Hennes svar var att hon inte var beredd att göra någonting. Då frågar jag: Vem ska jag tro på? Vem kommer att vinna i slutändan? Eller kommer man att fortsätta att hindra bostadsbyggande i storstäder eftersom man tillämpar samma lagstiftning i hela Sverige?

Jag hoppas att vi får svar på frågan som Nina Lundström ställde om ägarlägenheter. Det löser inte hela problemet, men ägarlägenheter är en viktig del i det hela just i storstäder.

Lars-Erik Lövdén borde veta vad som behövs, nämligen långsiktighet. Men vad presenteras? Förslagen i den proposition som vi talade om tidigare gäller i en mandatperiod. Det bidraget gäller alltså i fyra år. Är det långsiktighet? Nej, vem vågar bygga med sådana regler?

Det vore intressant att få veta – jag har inte lyckats att få fram den siffran – hur många bostäder som har byggts med det gamla investeringsbidraget. Man kan få fram hur många bidrag som är beviljade, men det är ju ingenting som säger att dessa bostäder byggs i slutändan. Blev det så många som man hade förväntat sig? Och hur många bostäder skulle ha byggts ändå? Vilken är undanträngningseffekten? I regeringens proposition står det i klartext att man tränger undan ganska många bostäder som ändå skulle ha byggts.

Anf. 18 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Statsrådet menar att Folkpartiet är ensamt om att vara kritiskt till investeringsbidraget. Jag konstaterar bara att statsministern den 20 februari 2003 uttryckte liknande tankegångar här i kammaren. Han sade bland annat: Nu handlar det om konkurrens i byggsektorn. Det är snarast där som vi ska sätta in stöten, inte med ytterligare regleringar och bidrag.

Detta sade statsministern under en frågestund som handlade om ytterligare investeringsbidrag. Så vi är nog inte helt ensamma om vår uppfattning.

Statsrådet säger att Folkpartiet inte har några egna förslag. Vi har massor av förslag, och vi delar gärna med oss av dem till statsrådet för att man ska få i gång bostadsbyggandet. Det behövs större bostäder. Bostadskonsumentens behov måste sättas i centrum. Det är behovet som ska styra det som byggs. Där menar vi att ägarlägenheter har en oerhört viktig roll. Det är inte den enda lösningen på bostadsproblematiken, men det är en viktig pusselbit, det ska vi komma ihåg.

Tänk, vilken fantastisk möjlighet och vilken vision ägarlägenheterna kan erbjuda! Man skulle kunna tala om integration på fastighetsnivå, inte bara på stadsdelsnivå eller kommunnivå. Man skulle kunna mixa olika

typer av bostäder i en och samma fastighet. Man kunde ha en bostadsrättsförening, några ägarlägenheter och hyresrätter i samma hus. Kanske skulle hyresrätterna få en förnyad möjlighet på marknaden. I dag är hyresrätten utrotningshotad. Det är ju inga som bygger hyresrätter.

Och tänk, vilka möjligheter ur ett integrationsperspektiv att mixa i fastigheterna, men se det går inte. I förslaget till tredimensionell fastighetsbildning som regeringen kom till riksdagen med omöjliggör man skiktning av bostadshus. Det ska man inte kunna göra.

Om nu regeringen skulle återkomma – vilket vi hoppas på – med en proposition om ägarlägenheter får detta med tredimensionell fastighetsbildning tas om ett varv till, och det vore väl väldigt synd.

Vi tror också på reformerad hyressättning. Det som inte står i statsrådets svar är att man i trepartsöverenskommelsen också beaktar befintlig bebyggelse. Delar regeringen den uppfattningen?

Vi anser att fastighetsskatten ska reformeras, och vi vill börja med en frysning av taxeringsvärdena. I min hemkommun betalade det allmännyttiga bostadsföretaget 40 miljoner i fastighetsskatt 2002. Då är det alltså hyresrätter som jag talar om. Fastighetsskatten slår överallt.

Vi vill se över överklagandet av planer. Vi vet att det tar en orimligt lång tid att få en färdig plan så att man kan börja bygga.

Vi måste också få en långsiktighet, som den tidigare talaren var inne på. Det går inte att ha en sådan ryckighet i regelverket. Byggföretagen och byggherrarna säger att denna ryckighet gör att de inte vågar att bygga.

Vi vill se över allmännyttans roll, och vi vill se över och reformera investeringsbidragen, kanske ta bort en del av dem till förmån för långsiktigheten när det gäller fastighetsskatt med mera. Så vi har massor av förslag.

Jag skulle vilja att statsrådet återkom till frågan: När kommer propositionen om ägarlägenheter? Jag vill också veta: Vilket ansvar har staten för det statliga markinnehavet så att inte det driver upp prissättningen? Vilket är det statliga ansvaret för rimliga boendekostnader när det gäller den mark som finns för utvecklingsbolagen? Det vill jag gärna höra.

Anf. 19 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Det är ju bra, Nina Lundström, då är vi överens om vissa saker. Vi är överens om behovet av att reformera hyressättningssystemet.

Jag har i mitt svar inte återopat hela direktivtexten, eftersom det inte fick plats inom ramen för den talartid som jag har till mitt förfogande. Men vi fångar upp de synpunkter som parterna på bostadsmarknaden har också när det gäller möjligheterna att ha differentierade hyror i det befintliga beståndet. Det förekommer på väldigt många håll i landet där man tar hänsyn till lägesfaktor och andra faktorer när man fastställer hyrorna.

Nina Lundström och jag är också överens om att man ska ha en effektivare planprocess, och det är bra. Där har vi inga delade meningar.

Den enda punkt där Nina Lundström lyfter fram ett folktoparförslag gäller ägarlägenheter. Men med förlov sagt: Problemet för unga människor i Stockholmsregionen som har svårt att få en bostad och problemet med den akuta bostadsbristen för vanliga inkomstagare löser man inte

genom att genomföra förslaget om ägarlägenheter som får en väldigt marginell betydelse på bostadsmarknaden.

Vad som behövs är en omläggning av bostadsbyggande så att man bygger bostäder till rimligare kostnader och därmed också till rimligare priser för den som ska flytta in i lägenheten.

Det nuvarande investeringsbidraget har varit framgångsrikt. Det har byggts 13 000 studentlägenheter och 6 000 hyreslägenheter. Det har varit framgångsrikt också i så måtto att det har stimulerat fram mindre och medelstora entreprenörer och mindre och medelstora privata byggherrar på marknaden. De har med sin utvecklade teknik och sitt sätt att bygga fått en möjlighet att vara med och bygga i kapp bostadsbristen. Jag brukar använda Linköping och Duvkullen som exempel, och det går också att som exempel använda Ängelholm och Melins fastighetsbolag som bygger bra och funktionsdugliga bostäder till rimliga kostnader och som gör det med investeringsbidrag. Nu utökar vi ramarna för investeringsstödet, och vi genomför något som i praktiken är en sänkning av byggmomsen.

Frågan om konsekvenserna för bruksvärdessystemet med den här formen av stöd har vi utvecklat i propositionen. Vi hänger upp det här på det så kallade Oxtorgsmålet, där det slås fast att man ska sätta hyror utifrån de kostnader som har varit för produktionen. Vi är övertygade om att det inte blir något problem, men vi är också övertygade om att investeringsstödet är nödvändigt för att höja bostadsproduktionen.

Jag tycker inte att det vore orimligt och omöjligt att lyfta bostadsproduktionen från den nivå som Boverket prognostiserar för nästa år, 22 500 lägenheter, upp till en nivå som ligger närmare 30 000 lägenheter. Men det kräver rejäla krafttag, framför allt i Stockholmsregionen.

När jag besökte Växjö för några veckor sedan konstaterade jag att i Växjö kommun byggdes det över 900 lägenheter i fjol. Hade det varit samma produktionstakt i Stockholms län som i Växjö kommun, hade man varit uppe i en nivå kring 30 000 lägenheter om året. Det kräver krafttag, framför allt från kommunerna i den här regionen, för att vi ska kunna öka bostadsproduktionen.

Anf. 20 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Jag kan konstatera att på min fråga om hur många lägenheter som har byggts med det gamla investeringsbidraget fick jag inget svar, för det är inte sanningen att det har byggts det antal som ministern säger. De har beviljats men är inte byggda, så vi vet inte om de kommer att byggas över huvud taget.

När det sedan gäller om någon vågar bygga när man inte vet vilken hyra man får ta ut kan jag läsa ur propositionen där regeringen skriver så här: Mot bakgrund av det anförda utgår regeringen från att parterna på hyresmarknaden kommer att hantera den nu diskuterade problematiken på ett lämpligt sätt. Regeringen kommer givetvis också noggrant att följa utvecklingen. Det betyder att de nog känner sig ganska osäkra, annars skulle de väl inte skriva på det här sättet. Så min fråga är fortfarande: Vem vågar bygga när man aldrig vet om man får ta ut en hyra så att kalkylen går ihop i slutändan?

Jag fick inget svar på frågan om miljökrav, till exempel när det gäller buller, och skillnaden mellan att bo på landet och i Stockholm. Nog,

Prot. 2002/03:114
2 juni

Svar på
interpellationer

Lövdén, är det en paradox i Sverige att man kan äga sin lägenhet om den ligger på marken, men man kan inte äga den om man råkar bo högre upp. Vi lever i paradoxernas land, tycker jag.

Naturligtvis ska vi bygga så som folk vill bo, och då är frågan om inte alla upplåtelseformer behövs. Ska det tjusiga vallöftet om 120 000 nya lägenheter inte bara lyfta och flyga i väg som ett luftslott krävs det nog att regeringen börjar tänka långsiktigt, inte bara tänker mandatperiodvis utan ser till att det finns förutsättningar för många aktörer att vara med och bygga. Då går det inte att ha det här kortsiktiga tänkandet, för då vågar inga små vara med, och de stora vågar knappt heller vara med.

Det krävs nog en hel del nytänkande från regeringens och samarbetspartiernas sida och att man inte bara sätter upp hinder för byggandet, som man sysslar med just nu.

Anf. 21 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! När nu statsrådet väljer väg är beskedet: Inga fler åtgärder. Men det behövs ju massor av åtgärder för att råda bot på verkligheten som den ser ut just nu. Låt oss komma ihåg att regeringen under de senaste åtta åren inte har lyckats få i gång bostadsbyggandet. Inte minst i Stockholmsregionen är det här ett stort bekymmer, och vi ser att tillväxten minskar.

Man måste våga tänka nytt. Ägarlägenheterna i sig kommer inte att lösa hela situationen, men de är en viktig pusselbit. Det behövs en omläggning av bostadsbyggandet, så att vi verkligen får fram alla tänkbara bostäder som behövs.

Statsrådet säger att det behövs mindre och medelstora byggare på marknaden. Ja, men då måste ju också regeringen och staten ta sitt ansvar. Då kan man inte, anser jag, liera sig med de två största byggföretagen i Sverige, för då skickar man felaktiga signaler. Man måste ta sitt ansvar och i stället fråga sig hur man kan gynna konkurrensen. Det räcker inte med att säga att det finns andra mindre aktörer; man måste också handla utifrån det.

I Stockholms län, som statsrådet anför som exempel här, är det ett stort bekymmer. Men statsrådet vet mycket väl om att i den rapport som kom från landshövdingen påtalades det att trafiksituationen i dag gör det omöjligt att bygga. Det är ju villkorat i varje avtal från kommunerna att man också måste råda bot på den trafiksituation som råder. Här tycker jag att statsrådet är svaret skyldig.

Jag hoppas att statsrådet i sitt sista inlägg tar tillbaka den mycket hårda skrivningen i svaret, att inga ytterligare åtgärder kommer att vidtas, för det är precis det som bostadspolitikern behöver: fler åtgärder.

Anf. 22 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag redovisade i mitt svar de åtgärder som jag anser vara nödvändiga att vidta för att vi ska underlätta bostadsbyggandet ytterligare. Alla förslagen finns där: tredimensionell fastighetsindelning, hyresättningssystemet, planfrågorna och investeringsstödet. Med detta paket av åtgärder är jag övertygad om – om nu kommunerna och byggföretagen antar utmaningen – att vi kan öka bostadsproduktionen så att vi undanröjer bostadsbristen på några års sikt. Men det krävs också ett aktivt kommunalt engagemang.

Jag använde i mitt förra inlägg Växjö som exempel på en kommun som är aktiv på området och tar ett ansvar – en kommun med ca 75 000 invånare – och där man lyckats bygga 900 lägenheter under fjolåret. Hade det varit samma produktionstakt i Stockholmsområdet hade bostadsbristen i Stockholmsregionen lösts inom några år. Ett kommunalt engagemang är alldeles avgörande för att det ska vara möjligt att bygga bort bostadsbristen.

Vi stimulerar mindre och medelstora aktörer. Vi gör det med investeringsstödet. Vi gör det också med Byggekostnadsforums verksamhet, som just har till syfte att öka konkurrensen och ta fram nya byggmetoder för att på det viset få ned kostnaderna i nyproduktionen. Byggekostnadsforums verksamhet har varit oerhört framgångsrik. Det går att ta del av den kunskapsbank som Byggekostnadsforum har byggt upp genom att gå in på Boverkets hemsida. Där kan man läsa om alla de exempel runt om i landet där det är möjligt att bygga till rimliga kostnader.

Sedan har miljöministern uppenbarligen i en tidigare interpellationsdebatt svarat på frågan om vi är beredda att göra undantag från bullernormerna i städerna, och svaret från miljöministern var avvisande. Det är miljöministerns fråga, men jag tycker inte att man ska tumma på miljökraven bara för att snabbt bygga bort bostadsbristen. Det är möjligt att bygga bort bostadsbristen men ändå upprätthålla höga krav som har koppling till miljön.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2002/03:364 om landstingens situation

Anf. 23 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Tomas Högström har frågat mig vilka särskilda åtgärder som förbereds på departementet med anledning av landstingens ekonomiska situation.

Låt mig först säga att jag är fullt medveten om den ekonomiska situationen för landets kommuner och landsting. Regeringen har nyligen lämnat den ekonomiska vårpropositionen till riksdagen. Mot bakgrund av den försämrade samhällsekonomiska utvecklingen innehåller propositionen vissa förslag som särskilt tar sikte på kommuner och landsting.

Förutom de satsningar på kommuner och landsting som tidigare avisserats föreslås det tillfälliga sysselsättningsstödet förlängas med ett år, till och med 2004. Det innebär ett extra tillskott på 3 miljarder kronor. Hittills har en del av detta stöd varit avsett för nyanställningar. År 2004 kommer hela stödet att ges i form av ett generellt sysselsättningsstöd, vilket innebär att även kommuner och landsting som inte har möjlighet att utöka verksamheten får del av hela stödet.

Vidare föreslår regeringen att den så kallade 200-kronan, det vill säga den statliga skatt på 200 kronor som alla skattskyldiga fysiska personer betalar, även under 2004 ska gå till kommuner och landsting. Det innebär ett tillskott på ytterligare 1,3 miljarder kronor som fördelas till kommuner respektive landsting med ett enhetligt belopp per invånare.

Det ekonomiska utgångsläget varierar dock mellan enskilda kommuner och landsting, och för vissa, med stora underskott, är generella till-

skott inte tillräckligt för att vända utvecklingen. Sådana underskott är i regel ett resultat av en utveckling som pågått i flera år. Kostnadsutvecklingen under senare år bland landstingen ger anledning till oro. Det är angeläget att denna utveckling kan brytas. Det yttersta ansvaret för att vända en negativ utveckling ligger på den enskilda kommunen eller det enskilda landstinget, vilket är en konsekvens av den kommunala självstyrelsen.

Anf. 24 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Herr talman! Det här är ju inte någon ny fråga, men den är för den skull inte mindre angelägen. Anledningen till att jag interPELLERADE i den här frågan var ett brev som jag fick från landstingsstyrelsens ordförande i mitt hemlandsting. Han skriver där bekymrat:

”Tyvärr växer inte samhällsekonomin i samma takt som behoven. Landstinget Västmanland har i likhet med många andra landsting fått problem med snabbt växande kostnader. Redan i dag måste landstinget låna för att kunna betala löner och räkningar.

Om ingenting görs kommer landstingets underskott med nuvarande utvecklingstakt redan nästa år uppgå till nära 800 miljoner kronor, samtidigt som låneskulden är 860 miljoner kronor.”

Vi kan också följa hur medierna redovisar landstingens ekonomiska situation i ett nationellt perspektiv. Det sker ofta under rubriker av typen Bankrutt!

Det här är alltså inte någon ny företeelse. Vi har i årtal kunnat ta del av denna typ av information och kunnat följa hur landstingen inte lever upp till de krav som vi har rätt att ställa, i första hand som patienter. Landstingens ekonomi används som ett dragspel, men det handlar också om att landstingen som ett sätt att klara akuta ekonomiska situationer avstår från att leverera vård. Att inte leverera vård är det vanligaste sättet för landstingen att hålla den ekonomiska utvecklingen nere. Konsekvensen blir att patienter får vänta i vårdkö.

Statsrådet har naturligtvis helt rätt i det konstaterande som han gör i sitt svar, nämligen att generella tillskott inte är tillräckligt för att vända utvecklingen. Men varför föreslår man då generella tillskott? Det är ju tillfälliga åtgärder från statens sida som svaret handlar om. Varför är man inte beredd att diskutera genomgripande förändringar i det system som tillämpas? Det är i många fall fråga om systemfel.

Statsrådet har helt rätt i att kommunerna och landstingen i det i dag rådande systemet har till uppgift att styra sina egna ekonomier, men om det år efter år visar sig att de inte klarar den uppgiften kan det även för regering och riksdag vara angeläget att diskutera nödvändiga förändringar av ett system som inte klarar att leva upp till det som riksdagen har beslutat.

Anf. 25 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Herr talman! Även jag har fått det brev från ordföranden i landstingsstyrelsen i Landstinget Västmanland som Tomas Högström åberopade. Det är en oroväckande beskrivning som där ges. Det gäller särskilt om man ser tillbaka på den situation som rådde för fyra år sedan, då Landstinget Västmanland inte hade några lån och hade en ekonomi i balans. Man kan se att det har gått mycket brant utför under de senaste fyra åren.

Jag tycker att vi kan vara överens om att låna till landstingens drift knappast är förenliga med en god ekonomisk hushållning. Detsamma gäller för ständiga skattehöjningar för att komma undan från att ta de strukturrepp som utan tvivel behövs inom landstingen i dag. Det är trots allt så att man undviker att ta de beslut som erfordras.

Vi har i landstingen i dag en organisation som i stort sett ser likadan ut som den gjorde för fyrtioåren sedan, trots den enorma utveckling som har skett inom hälso- och sjukvårdens område bara under den senaste tioårsperioden. Se på det privata näringslivet! Vilket företag skulle där kunna bedriva sin verksamhet under oförändrade organisationsformer? Men så är faktiskt fallet med landstingen i dag.

När det gäller de förändringar som diskuteras ute i landstingen lyssnar givetvis alla förtroendevalda till den starka röstgruppen i samhället, nämligen till den som består av de friska. Det innebär att man alltför ofta undviker att ta de obehagliga beslut som trots allt måste tas för att kunna erbjuda människor den vård som de har rätt att kräva.

Jag väntar med mycket stort intresse på vad som ska komma ut av den utredning som leds av Mats Svegfors. De här frågorna är ju en del av det som den utredningen ska ju titta på.

Jag delar statsrådets åsikt att det åligger varje kommun och landsting att se till att ha en ekonomi i balans. Den Svegforsska utredningen ska studera en del av möjligheterna att komma fram till lösningar på detta, och Bengt Holgersson i region Skåne kommer att titta på ädelreformen. Jag tror att också ädelreformen är en del i vad gäller att klara framtidens hälso- och sjukvård. Det är trots allt så att landstingen inte själva kommer att klara detta. Kommuner och landsting måste gemensamt kraftsamla för att klara den uppgiften. I dag hamnar som en effekt av ädelreformen, som antogs i början på 90-talet, gamla människor mellan stolarna i dessa båda huvudmäns verksamhet. Detta måste ses över. Men vi får, som sagt, även där vänta på vad som blir resultatet av utredningsarbetet.

Det är vidare olyckligt att det finns så mycket av låsningar på en annan punkt, nämligen när det gäller driftsformerna inom hälso- och sjukvården. I Västmanland, som återopades av Tomas Högström, ligger Bergslagssjukhuset, som för ett år sedan omvandlades till ett av Landstinget Västmanland helägt bolag. För första gången på 70 år har man på Bergslagssjukhuset en ekonomi i balans. Man har där ohälsotal som ligger betydligt lägre än inom landstinget i övrigt. Man har dessutom en personal som trivs.

En faktor i det här är naturligtvis ledarskapsfrågan. Jag tycker att man borde pröva alternativa driftsformer som en möjlighet att komma till rätta med problemen. Jag tror också att det var detta som Tomas Högström åsyftade med sitt anförande här.

Inom Västmanland har man erfarenhet av alternativa driftsformer i primärvården. 42 % av primärvården ligger där under privat drift, något som har stimulerat vården i länet. Jag tycker att det är dags att lämna de dogmatiska låsningarna och verkligen ge landstingspolitikerna fritt spelrum för att komma med lösningar.

Anf. 26 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Landstingen spelar ju en väldigt stor roll för de enskilda människorna. Stora delar av den vård som vi kommer i åtnjutande av

lämnas via landstingen och är gemensamt finansierad. Enligt 2002 års siffror har vi en sjukvårdskostnad om i runda tal 190 miljarder kronor, varav landstingen svarar för ungefär 140 miljarder kronor. Det är därför oerhört viktigt att de har en bra organisation.

Jag håller med statsrådet om att det utöver de enskilda insatser som kan göras i landstingen på organisationsområdet inte finns någon annan väg att gå än att få ökad tillväxt i samhällsekonomin för att få ordning och reda på detta.

Jag skulle dock vilja ta upp en mycket speciell sak. Jag har inte fått det återopade brevet från Västmanland, men jag har tagit del av annan information. Jag är bekymrad över många saker i utjämningssystemet för landstingen, men jag är särskilt oroad över en speciell sak, nämligen att det här systemet tycks kompensera inte bara för sjukvårdskostnader utan också för dåliga aktieaffärer som görs.

Jag tycker att detta är orimligt. Under 2002 är det tre av landstingen som inte har gjort några stora förluster på aktieaffärer och inte har skrivit ned sina resultat. Sammanlagt har landstingen skrivit ned sina resultat med 851 miljoner kronor på grund av dåliga aktieaffärer. 851 miljoner kronor! Stockholms läns landsting, Västra Götalandsregionen och region Skåne har inte gjort några förluster på detta område, för de har inte varit så spekulativa. Statsrådet kan dra sina egna slutsatser om vilka partier som har suttit vid makten i de landstingen åtminstone under år 2002.

Gävleborgs läns landsting har totalt sett ett underskott om 125 miljoner kronor. Det är ganska mycket pengar. Förlusterna på aktier som man måste skriva ned är 132 miljoner kronor. Jag menar att det är ett fullständigt orimligt förhållande att man ska kompensera för detta. Tyvärr har nästan alla landsting ryckts med i yran och satsat på aktier av olika slag. Jag menar att det är absolut nödvändigt att man korregerar utjämningssystemet för detta. Det är inte rimligt att det landsting som jag råkar tillhöra, Stockholms läns landsting, ska betala Gävleborgs och många andra läns landstings dåliga aktieaffärer. Kalmar läns landsting har till exempel tvingats skriva ned sina aktier med 114 miljoner kronor, och det är ju ganska mycket pengar det också.

Man kan också notera en annan sak. Man kan fråga sig hur utjämningssystemet fungerar när samtliga de fem landsting som hade överskott förra året, utom Västra Götaland, också trots allt hade aktieförluster. Men Norrbotten, Värmland, Blekinge och Jämtland är de som har fått de största överskotten. Det handlar i Norrbotten före aktieförluster om över 300 miljoner kronor. Stockholm däremot gör en förlust med 4,6 miljarder kronor ungefär, och Skåne gör också en betydande förlust. De här två landstingen står ju, som statsrådet ofta brukar påpeka, för ca 80 % av de samlade förlusterna.

Jag menar att man också måste ta hänsyn till en mängd andra omständigheter när man tittar på detta, och det gäller ju särskilt de förändringar som vidtogs efter 1998 års val av regeringen när det gäller utjämningssystemet. Jag noterar att numera är det på det sättet att de socialdemokratiska politikerna i de här landstingen också inser att någonting måste göras för att man ska komma till rätta med detta.

Tidigare har jag sagt att statsrådet i andra sammanhang har ordinerat huvudvärkspulver mot benbrott. Nu tycker jag att det bara är sockerpil-

ler, och de är tyvärr verkningslösa. Jag tycker att det behövs ordentliga åtgärder på det här området.

Prot. 2002/03:114
2 juni

Anf. 27 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Låt mig först få ge ett svar till Gunnar Andrén. Nu är det inte så att politikerna i Skåne över partigränserna är kritiska till utjämningssystemet. Det har de inga skäl att vara. Skåne är ju nettobidragstagare i utjämningssystemet. Det handlar om ungefär en miljard. Den resa som vi har upplevt i Region Skåne under den gångna mandatperioden, med skenande underskott, kan ju inte förklaras med utjämningssystemet.

Gunnar Andrén kan inte locka in mig i ett sakresonemang om utjämningssystemet. Det sitter en parlamentarisk utredning som ska lägga fram ett förslag den 1 oktober, och den går igenom de olika kostnadsmodellerna i utjämningssystemet. Vi får återkomma till den diskussionen, och det får vi säkert tillfälle till efter den 1 oktober.

Tomas Högstöm, jag är naturligtvis bekymrad över utvecklingen i landstingssektorn – väldigt bekymrad. Vi hade ett sammanlagt underskott i landstingssektorn i fjor på 7 ½ miljarder kronor. Man kan ju säga att Skåne och Stockholm svarade för 80 % av det underskottet, och då är det kanske inte så dramatiskt för övriga delar av landet.

Men vad jag är särskilt bekymrad över är den starka kostnadsutveckling som vi hade i landstingssektorn i fjor. Det gäller också Västmanlands läns landsting. Man hade en volymkostnadsutveckling i Västmanland på 7 % i fjor, vilket ligger i klass med Skåne och Stockholm. Denna väldiga kostnadsutveckling inger naturligtvis oro, särskilt i ett perspektiv då skatteintäkterna inte ökar lika kraftigt längre, därför att tillväxten i ekonomin är svagare. Den internationella konjunkturen slår igenom här hemma.

Det är en tuff uppgift, men en uppgift som landstingspolitiker måste ta, att bryta kostnadsutvecklingen och anpassa kostnaderna till vikande skatteintäktsökningar. Det är nödvändigt att göra det om vi långsiktigt ska kunna hantera landstingens ekonomi.

Nu var Tomas Högstöm väldigt kritiskt uppförande när det gäller landstingens verksamhet. Jag tycker att det har hänt någonting som är ganska positivt ändå under de senaste åren när det gäller själva den sjukvårdande verksamheten. Det görs betydligt mycket mer i dag. Antalet gråstarrsoperationer var 75 000 i fjor, och det är ett rekordantal. Men det är klart, det har ju också lett till att kostnaderna samtidigt har dragit iväg.

Jag ser ett stort behov av att se över sjukvårdsstrukturen. Jag tror att de flesta landstingspolitiker också gör det, innerst inne. Det är därför detta är ett område som är så tydligt utpekad i Mats Svegfors ansvarsutredning: att se vad den medicinsk-tekniska utvecklingen och de demografiska förändringarna får för konsekvenser för sjukvårdsstrukturen i Sverige.

Det finns många landsting som fortfarande har ett behov av att göra strukturförändringar när det gäller sjukvård, därför att den medicinsk-tekniska utvecklingen har gått snabbt. Nu vet ju alla vi som är politiskt aktiva att om det är något som är svårt så är det just att göra strukturförändringar inom sjukvården. Det är en väldigt utmanande uppgift, som ofta också kräver blocköverskridande majoriteter för att den ska vara

Svar på
interpellationer

möjlig att genomföra – som i Västra Götaland, där man har tagit sig an problemen på ett aktivt sätt.

Anf. 28 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Herr talman! Visst görs det mycket! Jag ska hålla med statsrådet om det. På många håll inom hälso- och sjukvården görs det mycket, på kliniker och på avdelningar. Det görs fantastiska insatser. Men nu kan ledningsstrukturen vara sådan att man år efter år skickar signaler ned till de verksamheter som presterar på många sätt bra resultat och säger: Ni ska spara! Ni ska spara! Ni ska spara! Effektivitet!

Effektiv ska man naturligtvis vara, men var läcker systemen? Var läcker systemen, och var är det som saker och ting inte fungerar?

Jörgen Johansson tog upp driftformer. Ja, det finns all anledning att diskutera vilka driftformer som finns. Men finns det förutsättningar att diskutera driftsformer, med tanke på de signaler som bland annat den här kammaren och regeringen skickar ut? Kan vi diskutera finansieringsformerna? Kan vi diskutera organisationsformerna? Kan vi diskutera ledarskapet? Det är väl på sin plats att börja diskutera de här sakerna nu – egentligen skulle det ha skett betydligt tidigare – utifrån bland annat dessa frågor: Behöver vi landsting? Kan vi lösa det här på annat sätt? Vems är uppgiften? Vem har finansieringsansvaret?

Sedan har vi ju också en komplicerande faktor när ledande företrädare för regeringen går ut och lägger sig i avtalsförhandlingar för att ta ett annat exempel. Man går ut och gör påpekanden av typen: Den och den gruppen förtjänar mer. Den och den gruppen *ska* ha mer. Samtidigt säger man att det yttersta ansvaret för att vända en negativ utveckling ligger på den enskilda kommunen eller det enskilda landstinget, vilket är en konsekvens av det kommunala självstyret. Då ska ju regeringens statsråd också låta bli att ge den typen av signaler. Det är väl rimligt, såvida man inte är beredd att börja diskutera om vi ska ha den här formen av organisation med landsting.

Det var det som jag hade en liten svag förhoppning om att statsrådet åtminstone skulle redovisa ett intresse för. Men det gör inte statsrådet, för i sitt svar säger han att generella tillskott inte är tillräckliga för att vända utvecklingen. Och det han redovisar som de åtgärder som man har föreslagit är just generella åtgärder. Det är genomgripande förändringar som är nödvändiga. Det håller inte att lappa och laga i det system som finns. Det kan vi se om vi blickar tillbaka på den historia som vi har, där den här typen av rubriker och problemställningar återkommer om och om igen. Låt oss då skapa förutsättningar för en långsiktigt hållbar utveckling även när det gäller förutsättningarna för att bedriva en god hälso- och sjukvård, och inte bara låta det vara ett uttryck i miljösammanhang.

Anf. 29 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag tror att vi alla fyra här är överens om att vi är bekymrade över den utveckling som är.

Vad gäller kostnadsutvecklingen kan vi konstatera att det finns en kultur inbyggd inom landstingen där man i stort sett har kompenserat kostnadsutvecklingen med skattehöjningar. Nu är den vägen inte längre öppen. Vi kan inte höja skatterna längre, utan vi måste börja titta på strukturerna, och det är då svårigheterna kommer.

Jag vill än en gång betona att det är viktigt att värna det kommunala självstyret och att inte staten går in och hela tiden pumpar in pengar, så att man tar bort basen för den kommunala demokratin i sammanhanget.

Man måste få ta sitt ansvar ute i kommuner och landsting. Vi måste våga ta strukturbesluten och ge landstingen möjlighet att diskutera alla frågor, precis som Tomas Högström var inne på. Låt oss diskutera och ge landstingen en öppenhet att skapa de driftsformer som är lämpliga för respektive landsting. Jag fick inte svar på den frågan, och jag skulle vilja ställa den en gång till: Hur ser statsrådet på alternativa driftsformer inom vården?

Anf. 30 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Jag har full förståelse för att statsrådet inte vill diskutera i sak med mig. Det får vi ta någon annan gång. Vi kanske kan ta det efter den 1 oktober.

Låt mig hoppa till ett annat landsting. Jag tycker synd om landstingspolitikerna på många håll. Jag tar upp Södermanland, för det har jag gått igenom. Södermanland hade 2002 ett underskott på 93 miljoner varav 31 var aktieförluster. År 2003 får de enligt prognosen en förlust på 94 miljoner. År 2004 är prognosen minus 66 miljoner och år 2005 minus 95 miljoner. År 2006 är prognosen minus 110 miljoner. Detta är underskott som man går in i med öppna ögon, ungefär som Stockholms läns landsting tvingades, enligt min mening, gå in i det. Där har man nu, trots skatteinlöjningar, en väldigt underbalanserad budget. Detta är inte bra, och det är statsrådet och jag överens om i grund och botten. Jag stöder inte heller den politiken, att man har de här underskotten. Vi måste se till att landstingspolitikerna sköter sig på det sättet att de inte vältrar över skulder på våra barn. På den punkten är vi överens.

Frågan är vad man kan göra åt detta. På den punkten är jag bekymrad över att regeringen inte gör mer när det gäller de förslag som mina meddebattörer från Västmanland lägger fram, nämligen att öppna för mer strukturella åtgärder – mera effektiviseringar och mera självstyre inom landstingen. Jag tror nog att det inte bara är en penningfråga utan också en organisationsfråga. Det är tungrott inom många landsting när det gäller att på bästa sätt ta vara på varje krona.

Anf. 31 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag hoppas att inte Jörgen Johansson instämmer i det som Tomas Högström antydde i sitt tidigare inlägg om ifall landstingen behövs. Jag ger ett rakt svar på den frågan. Jag är övertygad om att det är nödvändigt med en demokratisk politisk organisation på regional nivå för att styra svensk sjukvård. Om vi ska ha en solidariskt finansierad sjukvård, en demokratiskt styrd sjukvård så är det nödvändigt. Jag tyckte att det låg inbyggt i Tomas Högströms inlägg att man ville gå i en annan riktning, mot en mer försäkringsmässig lösning på problemen.

Jag kan försäkra Tomas Högström att den svenska sjukvården står sig väldigt bra vid internationella jämförelser, kostnadsmässigt, effektivitetsmässigt och när det gäller kvalitet. En demokratiskt styrd sjukvård är någonting som är oerhört centralt för framtiden.

Ansvarsutredningen tittar nu på vilka utmaningar vi står inför när det gäller strukturen i sjukvården. Där ska man vända och vrida på alla ste-

nar. Jag har varit inne i en konkret sådan diskussion med Värmlands läns landsting under den gångna mandatperioden. Där tog man tuffa strukturbeslut som var nödvändiga, inte bara av ekonomiska skäl utan också av kvalitetsskäl. Det medförde att man fick ordning på ekonomin. Det betalade sig inte för de ansvarstagande partierna i valet. Men jag hoppas att de som nu sitter i majoritet i Värmland känner ett ansvar för att man inte river upp hela strukturreformen.

Det är tufft att göra någonting åt sjukvårdsstrukturerna. Den medicinsk-tekniska utvecklingen rusar i väg och man kan göra så mycket mer på kortare tid. Då måste man också ge sig in i strukturerna.

Vi har sett det som nödvändigt att tillskjuta ytterligare resurser nästa år. Det innebär inte att det blir guld och gröna skogar för landstingen, tvärtom. Landstingen står inför den tuffa uppgiften att bryta kostnadsutvecklingen. Men vi underlättar genom att vi skjuter till ytterligare medel nästa år. Det är lite beklagligt när Moderaterna i sitt budgetalternativ förutspår en neddragning av anslagen till kommun- och landstingssektorn med 2 ½ miljarder. Det skulle ytterligare förvärpa förhållandena och försämra förutsättningarna att klara den här nödvändiga kostnadsdämpningen och omstruktureringen.

Det har talats om alternativa driftsformer. Att man tecknar kontrakt med primärvårdscentraler, med privata distriktsläkarcentraler, som man har gjort i Västmanland har jag inga som helst problem med. Det jag har problem med är om vi säljer ut den grundläggande sjukvårdsstrukturen och öppnar upp bakvägen för försäkringslösningar. Det vill jag inte vara med om. Det förändrar på sikt grunderna för en rättvis och jämlik sjukvård i landet. Naturligtvis kan man utnyttja alternativa driftslösningar i olika sammanhang inom sjukvården och inom kommunerna, men inte i den grundläggande sjukvårdsstrukturen – sjukhusstrukturen.

Anf. 32 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Herr talman! Vi kan börja med några kommentarer med anledning av det statsrådet säger om försäkringslösningar och landstingens vara eller icke vara. Det är min och Moderata samlingspartiets inställning att hälso- och sjukvården ska vara gemensamt finansierad. Vi har ett gemensamt ansvar för att bära de kostnader som en god hälso- och sjukvård för med sig. Sedan kan vi organisera hur vi tar in pengarna och hur vi för ut dem till de människor som är i behov av dem. Det kan finnas olika lösningar för det.

Vi säger också att vården ska vara demokratiskt styrd, i och med att det är Sveriges riksdag som ska fastställa under vilka förutsättningar man ska bedriva den och vilka ramregelverk som ska gälla. Det är i allra högsta grad en demokratisk styrning.

Statsrådet gör sig till en vän av landstingen och säger sig värna det kommunala självstyret. Han säger också att man ska ge sig in i strukturerna, för det är där de långsiktiga lösningarna och greppen måste tas för att man ska hitta en hållbar lösning. Och det kommer från det parti som lägger fram förslag av typen stopplagar mot försäljning av sjukhus! Men vissa strukturer ska det tydligen inte vara tillåtet att ge sig in i. Det är ju konsekvensen av vad ni säger. Här kan vi än en gång se att man föreslår en sak, säger en annan sak och sedan beskriver en tredje. Det är väl dags att börja leverera utifrån den verklighet som ändå är!

Värna det kommunala självstyret, hör vi ofta i den här kammaren. Jag tycker att vi ska lyfta fram två nya honnörsord: Värna medborgarna! Värna patienterna! Det är det perspektivet man måste ha, inte organisationer och strukturer till varje pris.

Prot. 2002/03:114
2 juni

*Svar på
interpellationer*

Anf. 33 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Att värna det kommunala självstyret är väl förenligt med och ligger helt i linje med att värna patienterna och medborgarna. Det kommunala självstyret är ett uttryck för medborgarnas vilja att lösa vissa välfärdsåtaganden gemensamt.

När jag lyssnar på Tomas Högström tycker jag fortfarande att det kommer att segla upp en väldig politisk konflikt mellan de partier som står för vikten av en demokratiskt styrd organisation för sjukvården på regional nivå och Moderaterna, som uppenbarligen – om jag tolkar Tomas Högström rätt – är inne på att avskaffa hela den demokratiskt uppbyggda regionala organisationen för svensk sjukvård. Det kan bli en ganska spännande politisk debatt under kommande år, som knyter an till Ansvarsutredningens arbete.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2002/03:373 om skatteutjämningen i Stockholm

Anf. 34 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Stefan Attefall har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att Sverige ska få ett kommunalt skatteutjämningssystem som främjar både regional balans och tillväxt samtidigt som Stockholmsregionens särskilda situation beaktas.

Under 2001 tillsatte regeringen en parlamentarisk kommitté med uppgift att utreda vissa frågor rörande det kommunala statsbidrags- och utjämningssystemet. De grundläggande principerna för systemet ska dock ligga fast. Syftet med systemet är att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner respektive landsting att bedriva sina verksamheter. Det förutsätter dels en långtgående inkomstutjämning, dels en långtgående kostnadsutjämning.

I utredningens direktiv ingår bland annat att analysera om målen för utjämningssystemet uppnås i den del som avser utjämning för strukturella kostnadsskillnader och se över möjligheterna till förenklingar av systemet. Kommittén är oförhindrad att göra andra analyser och lämna andra förslag rörande statsbidrags- och utjämningssystemet som anses vara motiverade. Senast den 1 oktober i år ska kommittén redovisa sina slutsatser till regeringen.

Jag avser inte att föregripa arbetet i kommittén. Ett ställningstagande från regeringens sida kommer att göras först efter att kommittén redovisat sitt betänkande och frågan har beretts.

Anf. 35 STEFAN ATTEFALL (kd):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Lövdén för svaret och hoppas få en intressant diskussion kring dessa frågor.

Först vill jag deklarerat att vi självklart behöver ett skatte- och kostnadsutjämningsystem. Vi behöver hjälpa varandra i Sverige för att få en likvärdig service och omsorg i hela landet. Jag säger detta för att markera att den bild som ofta sprids av Socialdemokraterna inte är sann; senast påstod Annika Billström att bland annat Kristdemokraterna vill avskaffa den här typen av system. Jag ser från gamla uttalanden att även Lars-Erik Lövdén har spridit den bilden.

Den kritik vi har är att nuvarande system inte är bra. Det fungerar dåligt, och vi vill därför ha ett system som mer bygger på en statligt finansierad utjämning. Problemet med dagens system är att det skapar spänningar inom landet. Vi får en debatt där vissa kommuner upplever att de betalar pengar till andra kommuner. Man upplever att det som man sparar ihop i sin kommun i stället går till andra kommuners satsningar. Systemet skapar också dåliga incitament, helt enkelt dåliga stimulanser, för tillväxt och utveckling.

I höstas bad vi SCB räkna på vad dagens skatteutjämningsystem innebär för till exempel Stockholms läns landsting om SCB:s prognoser håller vad gäller befolkningsutveckling och skatteutveckling. Det visade sig att fram till år 2017 skulle det krävas en skattehöjning med nästan 8 kr i Stockholms läns landsting. Hittills har skatten höjts med 1:30. Det återstår 6 kr och 40 öre i höjd skatt bara för att klara de kostnadsökningar som skatteutjämningsystemet medför för Stockholm.

Vi vet av olika beräkningar att marginaleffekten för att locka till sig nya arbetsföra invånare till en kommun är liten. Den ger en mycket liten intäktsökning. Det finns alltså inga sunda incitament, ingen sund uppmuntran, för att kommunpolitikerna ska bete sig sunt. Därför måste vi få en förändring till stånd. Vi måste få ett nytt system.

Det sitter, som sagt, en utredning och tittar på detta. Jag skulle vilja fråga statsrådet Lövdén: Är det rimligt med nuvarande system som skulle kunna tvinga Stockholms läns landsting att höja skatten med ytterligare 6 kr och 40 öre under en period av tio till femton år? Är det befogat med grundläggande förändringar av systemet, alltså inte bara på marginalen? Jag skulle dessutom vilja fråga: Är statsrådet motståndare till att skatteutjämningsystemet blir statligt finansierat i stället för att som nu enbart vara en inomkommunal angelägenhet där en kommun skickar pengar till en annan?

Det handlar alltså om att utjämningen skulle skötas av staten via skattepengar som staten tar in. Det är nämligen så att en låginkomsttagare, till exempel en undersköterska i Stockholms läns landsting, får betala av sina kommunalskattemedel för att hjälpa människor i andra kommuner i landet. Jag tycker att det är rimligare att vi tar de pengarna från statliga skattemedel, exempelvis från dem som tjänar över brytpunkten, det vill säga från höginkomsttagare. Är det rimligt med nuvarande system, eller är statsrådet beredd att här säga att vi behöver förändra systemet i grunden?

Det har från statsrådets sida tidigare varit hätska utfall mot dem som påstått att en förändring är nödvändig. Sedan vi fick en ny majoritet i exempelvis Stockholms läns landsting är dock tonen ödmjukare och mera

Anf. 36 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Också jag vill redan från början säga att Folkpartiet är mycket positivt inställt till ett inkomst- och utjämningssystem. Vi står bakom den uppläggnngen. Den behövs eftersom förhållandena är så olika i vårt land. Man ska kunna bo var som helst och ändå få en god social service.

Men liksom Kristdemokraterna är vi väldigt kritiska till en hel del inslag i det nuvarande systemet. Underlåtenheten från regeringens sida att från 1998 se till att korrigera en del punkter menar jag är ett missbruk av utjämningssystemet, och det har också lett till den ganska våldsamma kritik som numera även delas av ledande socialdemokrater i tillväxtregionerna.

Jag för min del tycker att det är bra att det inte längre än möjligt för statsrådet och Socialdemokraterna att säga att kritiken enbart är borgerlig – liberal eller moderat eller kristdemokratisk. Den delas i grunden av ledande företrädare för Socialdemokraterna i Stockholm, Göteborg med flera ställen. Det beror på en enda sak, nämligen att omfördelningen har sådan karaktär att den omöjliggör bland annat byggnade. I många kommuner är det inte möjligt att bygga.

När man tittar på systemet förstår man hur det slår. Av samtliga län är det enbart Stockholms län som är nettobidragsgivare till dessa system. Sedan finns också ett antal kommuner på olika håll, men länen är det som regeringen i det här sammanhanget älskar att räkna på.

Ser man även på omfattningen visar det sig att kostnadsutjämningen ökar väldigt lite. Mellan 2001 och 2002 ökade den med 200 miljoner, medan inkomstutjämningen i detta sammanhang är ett mycket kraftigt instrument. Den ökade med 1,7 miljarder, alltså åtta gånger så mycket. Det är klart att det slår hårt mot tillväxtens boningar, det måste statsrådet inse. Faktum är att man brandskattar kommuner och landsting i Sverige, och för många kommuner är det nästan omöjligt att ta sig ur den situationen. Hur man än sparar och gnetar så får man sämre finanser genom att utjämningsavgiften ökar kraftigt.

Detta framgår också av regeringens egen proposition. Jag vet inte om ni läser de egna propositionerna, men jag skulle rekommendera er att läsa den. Då ser man exakt hur detta slår, alltså inte per kommun utan länsvis. Jag menar att det är ett missbruk av dessa system.

Vi som vill ha kvar systemen har svårt att i klartext argumentera för vad som måste göras eftersom vi blir anklagade för att inte vilja ha dem över huvud taget. Jag håller med Stefan Attefall om att det är besvärligt för oss som är förespråkare för goda sociala levnadsförhållanden i hela landet när Socialdemokraterna misstänkliggör oss på den här punkten.

Slutligen, herr talman, skulle jag vilja säga att jag tror att det är farligt för regeringen att i varje fråga som vi diskuterar gömma sig bakom en utredning. Det är klart att det är ett bekvämt sätt att säga att en utredning arbetar med ditten och datten. Den här frågan är ytterligare en sådan där utredningen ska vara färdig den 1 oktober. I många andra frågor väntar man, och våra kommunpolitiker i de berörda kommunerna har det ut-

*Svar på
interpellationer*

omordentligt svårt i dagens läge då de inte riktigt vet hur de ska hantera dessa svåra ekonomiska problem.

Anf. 37 BJÖRN HAMILTON (m):

Herr talman! Jag har som kommunalpolitiker levt med detta utjämningsystem och diskussionen kring det i elva år, och jag har i praktiken genomfört det i sex sju år.

Det var den socialdemokratiska regeringen som i mitten av 90-talet genomförde det system vi har i dag. Man har under tiden gjort vissa modifieringar. Bland annat har man dragit ned på pomperipossaeffekten, som från början var orimlig. Pomperipossaeffekten innebar att vissa kommuner fick betala mer i utjämningsavgift än vad de fick in i skatt. Det var ungefär samma pomperipossaeffekt som Astrid Lindgren en gång i tiden råkade ut för.

Jag vill också säga från början att som moderat politiker är det självklart för mig att vi måste ha någon form av utjämningsystem i landet. Borgholm på Öland, till exempel, som har den lägsta skattekraften i Sverige, kan självklart inte klara sina kommunala åtaganden av egen kraft utan måste få ett tillskott till sin kassa.

Jag tycker precis som Kristdemokraterna att det är lika självklart att den utjämnningen ska ske via den statliga skatten. Den statliga skatten är progressiv och betalas av de människor som har större möjlighet att betala den jämfört med kommunalskatten, som är en procent av inkomsten.

Med en statlig utjämnning betalar höginkomsttagare i de kommuner där man har en högre skattekraft generellt till kommuner som har en lägre skattekraft. Det känns för mig betydligt smakligare än att låginkomsttagare i de kommunerna ska betala en procentuell skatt.

Det är bra att det pågår en utredning om de sakerna och att den ska presenteras i höst, och jag förstår att det kan vara svårt för statsrådet att yttra sig i detalj om det. Men jag har också förstått att det bara är kostnadsutjämnningen som man har möjlighet att diskutera i utredningen. Är det inte så vore det intressant att höra om man kommer att lägga fram förslag vad gäller inkomstutjämnningen.

Jag ska bara nämna en siffra. Det är från min hemkommun, som är väldigt hårt drabbad av detta. Om en nyinflyttad person till min hemkommun tjänar ungefär 300 000 kr får kommunen in 50 000 kr i kommunalskatt från denna person. Av dessa 50 000 kr får den behålla 300 kr.

Det är naturligtvis en fullständigt orimlig situation i ett läge där man vill ha expansion och utveckling. Det finns inget kommunalt incitament över huvud taget att beivra en inflyttning i den här typen av kommun. Min hemkommun är inte ensam om detta. Det är många kommuner i Stockholms län som drabbas på samma sätt.

Det är också rätt markerande att nästan 3 kr av kommunalskatten i genomsnitt i Stockholms län går åt till inkomstutjämnning av olika slag. Dessutom anser mitt parti att det strider mot grundlagen. Tyvärr har det inte blivit prövat någon gång. Man har inte beviljats prövningsrätt i de högre instanserna. Men det vore intressant att få det prövat någon gång.

I morse hörde jag Annika Billström som klagade på Robin Hood-skatten och kostnads- och inkomstutjämnningen. Det är naturligtvis roligt att även de socialdemokratiska toppolitikerna börjar förstå problemet. Jag hoppas att det även ska genomsyra de förslag som kommer i höst.

Anf. 38 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att understryka det Gunnar Andrén var inne på. Folkpartiet anser att det behövs någon form av utjämning för att alla kommuner i Sverige ska få förutsättningar att ge kommunal service till medborgarna.

Min fråga till statsrådet är: Har den pågående utredningen mandat att se över kostnadsskillnaderna? I svaret till interpellanten Stefan Attefall menar statsrådet att det direktivet finns. Jag återkommer till varför jag anser att den frågan är högst väsentlig.

Skatteutjämningen bygger på att utjämna inkomster och kostnader. Precis som Stefan Attefall har varit inne på skapar systemet i dag betydande problem hos kommunerna. Först och främst är det tillväxthämmande.

Jag menar att det straffar sig att öka befolkningen, att få människor i arbete och att arbeta preventivt för att förebygga sjukdomar etcetera. Det finns en rad problem i detta system.

Det slår hårt mot kommuner som hamnar i en tillväxtfas. Det handlar inte bara om kommunerna i Stockholms län. Det ser vi exempel på också ute i landet.

Systemet beaktar inte alla kostnader. Det är framför allt storstadsregionernas problem med höga kostnader för löner och lokaler och det allmänt höga kostnadsläget som inte beaktas.

I dessa budgettider kan flera kommuner konstatera att de har problem med sina budgetar. De når inte balanskravet.

I min egen hemkommun är prognosen för år 2003 70 miljoner kronor i underskott. Vad gör man då? Man kan välja att försöka gå skattehöjningsvägen, vilket många har upptäckt. De menar att det drabbar låginkomsttagarna i kommunerna. På sikt påverkar det också socialnämndernas budgetar.

Om skatterna höjs i många kommuner påverkar det också den generella nivån så att man hamnar i någon form av ond cirkel.

Det andra alternativet, som vi ser i en rad kommuner, är att sälja mark. De säljer mark för att bättra på finanserna och klara balanskravet. Jag skulle gärna vilja höra statsrådet uppfattning om det.

Vi kan konstatera att försäljningen av mark för bostadsbyggande har felaktiga incitament. Man säljer inte primärt för byggande utan för att klara balanskravet. Det skulle jag gärna vilja höra statsrådets uppfattning om.

Det tror jag säkert att statsrådet skulle säga någonting om, med tanke på det svar som getts att han inte kan beröra utredningen. Incitamentsstrukturen i sig är skadlig. Den påverkar också boendet och byggandet framöver.

Mina frågor till statsrådet är: Har utredningen verkligen mandat att beakta alla kostnadsskillnader? Är det rimligt att kommunerna ska sälja mark för att klara balanskravet och underskotten på grund av utjämningsystemet?

Anf. 39 BÖRJE VESTLUND (s):

Herr talman! Jag kunde inte låta bli att gå upp i debatten av den anledningen att jag förstod att man skulle använda Socialdemokraterna i Stockholmsregionen som exempel och säga att nu helt plötsligt har Soci-

Prot. 2002/03:114

2 juni

Svar på
interpellationer

aldemokraterna i Stockholmsregionen svängt. Jag vill påstå att de inte har gjort det.

Vi tycker att inkomstutjämningen är både rättvis och solidarisk. Vi ska fortsätta att ha en inkomstutjämning. Vad vi har kritiserat och alltså kritiserar är en del av kostnadsfaktorerna som inte tar tillräckligt stor hänsyn till just storstädernas behov och situation.

Det gäller till exempel kollektivtrafiken och vården av psykiskt sjuka. Vi tycker att det läggs stor betoning på kallortstillägg och de långa avstånden. Det är där som vi vill vara väldigt tydliga. Det är de sakerna vi vill diskutera. Inkomstutjämningen har inte någon från Stockholmsregionen kritiserat. I så fall har man missförstått vad vi har sagt.

Det finns en intressant sak. Ni efterfrågar regeringens och Socialdemokraternas förslag om man kan göra detta via statsbudgeten. Jag är inte säker på att man ska göra så. Jag skulle vilja fråga er på den borgerliga kanten: Har ni med någonting i era förslag till skuggbudgetar om att finansiera inkomstutjämningen över landet?

Det vore väldigt intressant om ni redovisade detta. Argumentet kommer igen gång efter gång i debatten. Men aldrig någonsin har jag sett några förslag om att ni faktiskt vill göra det och på vilket sätt det i så fall ska finansieras. Var man ska ta pengarna för att finansiera förslagen? Det skulle vara intressant att se i så fall när ni har gjort det.

Anf. 40 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Det är en omfattande debatt det här. Ni får mig inte till att ge mig in någon sakdiskussion om utjämningssystemet. Jag har många uppfattningar. Jag kan försäkra er det. Men nu sitter det en parlamentarisk kommitté. Jag vet hur känslig den här frågan är.

Det sitter en parlamentarisk kommitté som jag hoppas kommer fram till ett förslag som har någorlunda bred politisk acceptans. Om jag nu går in i debatten kan jag bara ställa till det för utredningen. Jag har förtroende för partiernas representanter i den statliga utredningen om utjämningssystemet.

Utredningen är fri att diskutera både kostnadsutjämningen och tekniken när det gäller inkomstutjämningen, Björn Hamilton och Nina Lundström. Den är också fri att gå igenom de olika faktorerna som kostnadsutjämningen är uppbyggd kring.

Om jag har förstått saken rätt – och jag håller mig någorlunda informerad – är det ett ambitiöst arbete som nu bedrivs i utredningen för att ta fram ett förslag till den 1 oktober. Vi måste nämligen genomföra ett nytt utjämningssystem från den 1 januari 2005. Då upphör de fasta införandetilläggen, som för Stockholms läns landsting betyder 1 miljard kronor 2005. Detta måste alla partier känna ett ansvar för att sy ihop, så att vi får fram ett förslag som är någorlunda hållfast.

Jag viker inte från grunderna, och det sade jag i mitt svar också, det vill säga en långtgående inkomstutjämning och en långtgående kostnadsutjämning. Sedan kan man naturligtvis diskutera utformning och teknik. När jag säger långtgående inkomstutjämning är det utifrån att skattekraften varierar så oerhört över landet. Det gör den även i den region där vi befinner oss. Ta ytterpolerna Danderyd och Botkyrka och jämför de två kommunerna i skattekraft! Botkyrka skulle ju ha behövt ha en kommunalskatt som var nästan dubbelt så hög som Danderyd om vi inte hade

haft inkomstutjämnningen för att kunna bedriva ungefär samma verksamhet. Hade vi inte haft inkomstutjämnningen så hade Stockholms kommun kunnat ha en kommunalskatt som var 4 ½ kr lägre än riksgenomsnittet. Inkomstutjämnningen spelar en stor roll för att vi ska kunna ha någorlunda likvärdiga förutsättningar i hela landet att klara de grundläggande välfärdsåtagandena.

Det har pratats mycket om tillväxten. Det ingår i direktiven till utredningen att titta på om systemet beaktar de kostnader som följer med en snabb befolkningsökning under en kort tid. Det står uttryckligen i direktiven precis hur man ska väga in den motsatta sidan, alltså en dramatisk befolkningsminskning under en kort tid.

Jag är angelägen om – nu ska jag vara försiktig – att kostnadsutjämnningen så långt som möjligt bygger på opåverkbara strukturkostnadskillnader mellan kommunerna. Man ska försöka undvika system som innebär att kommuner kan manipulera med kostnaderna och därmed få ut mer av systemet.

Jag har alltså sammantaget fullt förtroende för utredningens möjligheter att arbeta fram ett förslag efter remissarbetet, där jag kommer att se till så att alla landets kommuner får möjlighet att debattera och engagera sig i denna fråga. Det ska då vara ett förslag till riksdagen som också har en någorlunda hygglig politisk majoritet.

Anf. 41 STEFAN ATTEFALL (kd):

Fru talman! Jag har först en kommentar till Börje Vestlund, som säger att Socialdemokraterna i Stockholm inte har svängt. Nej, det är sant att Socialdemokraterna i Stockholm var kritiska till en del faktorer i systemet när det infördes. Men det var en ganska hovsam och lågmäld kritik, eftersom vi hade en socialdemokratisk regering. Men det är inte sant att socialdemokrater i Stockholm inte kritiserade skatteutjämningsdelen av systemet. Den uppvaktning som samtliga partier från Stockholms läns landsting gjorde hos statsrådet Lövdén innehöll bland annat synpunkter på skatteutjämnningssystemets utformning. Det är alltså inte bara kostnadsutjämningsdelen.

Min fråga till Börje Vestlund är: Är Börje Vestlund helt motståndare till att ändra i skatteutjämningsdelen? I så fall är det ett uttalande som det skulle vara mycket intressant att höra.

Lars-Erik Lövdén är mycket hovsam och försiktig. Utredningen tillsattes 2001, men inte var Lövdén försiktig under valrörelserna med att uttala sig förklenande om alla som ville ha en förändring av detta system. Nu är det tydligen plötsligt öppet för att diskutera alla aspekter av systemet. Men läser man utredningsdirektiven noggrant så ser man att det är mest i en formulering som det öppnas för att titta på även skatteutjämningsdelen. Förut var det oerhört starka kommentarer om att skatteutjämningsdelen skulle ligga fast, och inte rubbas.

Nu är det en ny majoritet i Stockholms läns landsting och Stockholms kommun, och plötsligt är det ett mer öppet resonemang och tonläget är helt annorlunda än tidigare. Nu ska det vara öppna utredningar och öppen diskussion om hela systemets utformning.

Min fråga är principiellt intressant och viktig att ställa till Lövdén, och jag hoppas att han vågar ge en indikation i svaret: Är det rimligt med en statlig finansiering – är det inte mer rimligt att staten sköter utjäm-

ningen mellan kommunerna? Vi har ju så i alla andra system. Bostadsbidrag, barnbidrag, pensioner och den typen av utjämning mellan medborgare sköter staten om. Men när det gäller just mellan kommunerna så säger man att det är kommunerna som ska sköta om det hela. Det skapar en typ av spänningar i landet. Jag själv, som kommer från Västerbottens län och numera bor i Stockholm, upplever just hur man har förstärkt spänningarna i landet när man sätter kommun mot kommun. Medborgare i Danderyd upplever att de betalar ishallen i Gävle. Lyckseleborna upplever att någon annan kommun gnäller på dem. Det skapar onödiga spänningar. Jag vill inte ha ett sådant Sverige. Därför menar jag att det är statens uppgift att stå för skatteutjämningsdelen.

Jag tror också att det är viktigt att förändra systemet inte minst för att skapa incitament för bostadsbyggande och näringslivsutveckling så att vi får något som stimulerar till utveckling. Vi vet att dagens system motverkar detta och inte ger den typen av incitament.

Mina frågor är alltså: Är inte statsrådet beredd att medverka till att det blir en statlig finansiering? Tycker verkligen statsrådet att dagens system ger rätt incitament för bostadsbyggande, befolkningsökning, näringslivsutveckling etcetera?

Anf. 42 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Det var ett roligt anförande som Börje Vestlund kom med. Han berättade först att Socialdemokraterna inte hade ändrat åsikt på någon punkt. Sedan berättade han om alla de punkter som de hade ändrat åsikt om. Det går faktiskt inte ihop! Man kan inte både stå fast vid en sak och sedan kräva ändringar på alla punkter. Det går inte!

Förresten hörde jag inte någon gång i valrörelsen 2002, och inte 1998 heller, att Socialdemokraterna kritiserade de saker som Börje Vestlund berättar om här nu. Dessutom kan jag berätta för Börje Vestlund att i den väldigt intima miljö som vi har här så förekommer det omfattande kritik inom Socialdemokraterna mot delar av inkomstutjämningsystemet också. Jag förstår att Börje Vestlund inte har hört det när han inte har hört det andra heller. Men egentligen är det helt obegripligt. Åsiktsbytet från socialdemokratisk vinkel i storstäderna är alldeles uppenbart.

Jag vill också tydliggöra att Folkpartiet inte tycker som Moderaterna och Kristdemokraterna – att man ska lägga över mer på staten. Det tror vi är felaktigt. Då kommer man bort från det som är bra. Man måste göra detta inom själva systemet. Annars blir det i själva verket helt enkelt ett nytt progressivt skattesystem, och då måste man ha ett helt annat utjämningsystem. Vi tror inte på det, och det innebär inte heller bara en bokföringsfråga.

Jag vill ställa en fråga till statsrådet Lövdén om inkomstfördelningen. Under det senaste året har inkomstfördelningsdelen ökat sex gånger så mycket som kostnadsutjämningsdelen. Är det då inte rimligt att man funderar på om själva inkomstutjämningsgraden, som nu är 95 %, är så intressant? Kan man möjligen inte ändra på den? Det är en viktig fråga. Folkpartiet har sagt att den kanske skulle ned till 80 %. Då skulle man komma ifrån en del av de negativa effekterna. Jag tycker att Björn Hamilton väl beskrev här hur det kan slå för enskilda kommuner. Det gäller inte bara Stockholm, utan det gäller en del Smålandskommuner också.

Anf. 43 BJÖRN HAMILTON (m):

Fru talman! Annika Billström klagar. Ingela Nylund Watz – landstingsråd här i Stockholm – klagar. De klagar över de utjämningsavgifter som deras organisationer måste betala. För något år sedan klagade de inte speciellt mycket, utan då var de något kritiska mot oss andra som klagade och som har levt med det här under många år. Det trevliga är att de har kommit in i den klagande körens gäng nu, så att vi kan få lite spridning på klagandet generellt.

Jag vill återigen poängtera idén om att man borde ha en utjämning via den statliga skatten. Den statliga skatten tas ut utifrån ett rättviseperspektiv. Det är rättvisare i det här fallet. Det kan inte vara rimligt att låginkomsttagare i Täby ska betala en förfärlig massa pengar till andra kommuner – till höginkomsttagare i Borgholm till exempel. Överväg att göra detta statligt! Jag tror att det skulle vara till gagn för alla. Självfallet måste vi ha någon form av utjämning. Det är jag övertygad om att vi alla är överens om inom alla partier.

Mitt råd till statsrådet inför höstens diskussioner är att vi ska ha en utjämning, men att den ska ske via den statliga skatten.

Anf. 44 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Det var glädjande att höra Börje Vestlund från Socialdemokraterna. Även socialdemokrater från den här regionen kan konstatera att det finns stora bekymmer med utjämningsystemet. Han nämnde vård av de psykiska sjuka, vilket är en nog så viktig fråga i dessa dagar, kollektivtrafiken med mera.

Men däremot blir inte heller jag klok på vad Börje Vestlund vill, och det har tidigare talare också varit inne på. Vill Socialdemokraterna ha tillstånd en revidering av systemet eller inte?

Jag har ett råd till statsrådet. Även om statsrådet inte vill kommentera utredningen i sig tycker jag att ett råd kan vara att statsrådet mycket noga följer om man verkligen kommer att se över alla kostnadsskillnader som finns. Det tycker jag är en oerhört viktig del i den här utredningen.

Sedan vill statsrådet inte ge mig något svar på frågan om det är rimligt med den typen av konsekvenser att kommuner, för att klara balanskravet på grund av utjämningsystemet, faktiskt säljer mark med en helt annan incitamentsstruktur än den som statsrådet har varit inne på är så viktig, det vill säga att man ska tillhandahålla mark till rimliga kostnader för bostadsbyggande. Det ville statsrådet inte kommentera över huvud taget. Det tycker jag är synd. Jag tycker att statsrådet skulle ta tillfället i akt och göra det.

Det finns mycket stora bekymmer med det här utjämningsystemet. Det finns stora möjligheter att se över det. Om man inte ser över de här kostnadsskillnaderna kommer vissa kommuner och vissa regioner att drabbas, och det kommer att fortsätta att vara tillväxthämmande. Det kommer inte att byggas bostäder så länge de här negativa konsekvenserna finns.

Anf. 45 BÖRJE VESTLUND (s):

Fru talman! Nej, vi har faktiskt inte ändrat uppfattning, och då talar jag för socialdemokraterna i Stockholm. Vi har haft samma uppfattning hela tiden. Vi hade till och med en diskussion med den nytillträdde bor-

gerliga majoriteten 1998 om hur vi skulle gå fram med våra gemensamma ståndpunkter. Men då var man så extrem i det nyliberala Stockholm att man sade att man inte ville ha någon skatteutjämning över huvud taget. Det var budskapet från den majoriteten i det sammanhanget. Man kan ju undra vem som har bytt uppfattning i de här frågorna.

Alla dessa frågor ska naturligtvis diskuteras inom ramen för den parlamentariska kommittén och senare här i kammaren. Vi ska självfallet göra på det sättet. Men huvuddelen av problemet är ändå kostnadsfaktorerna och inte skatteutjämningen i sig. Skatteutjämningen i sig är både solidarisk och rättvis och bör också så vara, även om det kanske finns delar av den som kan diskuteras.

Vad handlar det här om, min kära vänner? Hur många låginkomsttagare finns det i Täby? De har väl inte råd att bo i Täby. De bor någon annanstans. Jag tycker att den här diskussionen blir lite falsk. Det handlar om att de som betalar väldigt mycket skatt, bland annat de som bor i Täby, Danderyd och så vidare, får betala mycket till det här systemet. Låginkomsttagare får betala förhållandevis lite till systemet. När det passar er är det väldigt bra att ta fram låginkomsttagarna. När det inte passar undviker ni att ta fram låginkomsttagarperspektivet. Jag tycker inte att det stämmer överens med en helhet i politiken.

Anf. 46 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Det är flera som har sagt att de tycker att jag har anlagt en ödmjukare ton i den här debatten än vad jag gjorde under de gångna åren mot framför allt den moderata ledningen i Stockholms läns landsting. Jag kan försäkra att jag kan upprepa den kritik som jag hade mot den moderata ledningen i Stockholms läns landsting. Man obstruerade ju mot ett system. Det var till och med så att man drev landstinget mot ett underskott för att på den sista raden av underskottet kunna redovisa vad man betalat till utjämningssystemet. Det var ett direkt lagtrots. Man passade också på att, inom konkursboets yttersta ram, sänka skatten under den förra mandatperioden för att riktigt obstruera när man befann sig på det sluttande planet.

Jag försvarar grunderna i utjämningssystemet, nämligen långtgående inkomstutjämning och kostnadsutjämning. Alla kommuner i landet ska ha likvärdiga ekonomiska förutsättningar att klara sina välfärdsåtaganden. Jag kan tänka mig förändringar i det nuvarande systemet och en diskussion om inkomstutjämnings tekniska konstruktion, men jag är inte beredd att gå så långt som att säga att kommunerna inte ska få vara med och betala utan slippa det man betalar i dag. Stefan Attefall antydde detta. Det skulle leda till att spännvidden mellan kommunalskatterna i landet ökar väldigt kraftigt. Man säger: Låt staten ta över inkomstutjämningen helt och hållet och låt Danderyds kommun slippa den där avgiften! Då skulle de kunna sänka skatten riktigt rejält i Danderyd. Att öka spännvidden mellan kommunalskatterna genom en förändring av utjämningssystemet är jag inte särskilt intresserad av att medverka till. Men det finns ju andra tänkbara lösningar.

Jag ska inte ge mig in i en längre substantiell debatt om utjämningsystemet. Jag vet hur konfliktfyllt det här är. Jag ska hantera det utredningsförslag som kommer till mig efter den 1 oktober. Då vill jag inte ha sagt det ena eller andra på förhand. Jag ska hantera det förslaget så att det

är politiskt genomförbart här i kammaren. Jag är övertygad om att vi kommer att få en spännande diskussion om det här till hösten.

Det blir ofta ett resonemang utifrån Stockholmsperspektivet när man resonerar om utjämningsystem, men jag reser mycket i landet och hör kommunalpolitiker som har en annan ingång i diskussionen. De kan vara kritiska till delar av systemet i dag som de tycker missgynnar dem. Den spänningen finns inom kommunsektorn.

Den 1 oktober skjuts startskottet för en resa som kommer att bli spännande under hösten och vintern. Den ska leda fram till en proposition på senvåren 2004.

Anf. 47 STEFAN ATTEFALL (kd):

Fru talman! Det har spridits en del myter och felaktigheter i den här diskussionen tidigare och tydligen också i dagens debatt. Jag kan garantera att Börje Vestlund inte har hört från någon samlad majoritet att man inte vill ha någon skatteutjämning. Detta dokument kan inte Börje Vestlund visa upp. Det har inte varit Kristdemokraternas hållning. Kristdemokraterna har aldrig framfört en sådan åsikt. Det kan möjligen vara någon enskild politiker i den borgerliga majoriteten som har snackat i nattmössan. Det är alltså ingen samlad uppfattning. Det är ungefär som att lyssna på en vänsterpartist och få Socialdemokraterna att stå för samma åsikt i alla lägen. Men det kanske är så vi ska tolka alla uttalanden från regeringens kolleger i Stockholms stad.

Lövdén gör också ett försök att återigen sprida en massa felaktiga uppfattningar om skattesänkningar i Stockholms läns landsting. Skatten sänktes 1998 med 40 öre när skatteutjämningsavgiften var 1 miljard för Stockholms läns landsting. I samband med det ändrades spelreglerna för det här systemet och skatteutjämningsavgiften höjdes till drygt 4 miljarder när man lämnade över. Den enorma ökningen kunde man inte förutse 1998.

Jag tillhör dem som tycker att man borde ha korrigerat den skattesänkningen av just det skälet, bland annat för att motverka den skenande ökningen på utgiftssidan på grund av skatteutjämningsystemet. Men det var fler partier i den konstellationen.

Jag håller med statsrådet om att det här är en komplicerad fråga. Den berör alla landsändar och skapar en hel del spänningar i de diskussioner som förs. Men det viktiga måste ju vara att vi skapar rätt incitament, rätt stimulanser, rimliga principer och att vi tar hänsyn till de olikheter som finns.

Jag tror att man kan skapa ett statligt finansierat skatteutjämningsystem, åtminstone till största delen. Jag vet också att det pågår intressanta diskussioner i utredningen som går i den här riktningen. Jag hoppas att statsrådet inte ska vara så rigid som statsrådet har varit i tidigare uttalanden mot detta.

Jag tror alltså att det går att skapa ett system som bygger på rätt principer och uppmuntrar rätt beteende både i Malå, Arjeplog och Stockholm. Jag hoppas att statsrådet också medverkar till ett sådant system när den dagen kommer.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2002/03:114
2 juni

Svar på
interpellationer

8 § Svar på interpellation 2002/03:388 om folkstyrets utveckling

Anf. 48 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jörgen Johansson har frågat statsrådet Mona Sahlin om statsrådet avser att vidta några åtgärder för att förhindra att det kommunala självstyret och de förtroendevaldas ställning i kommuner och landsting utvecklas i en negativ riktning.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Den kommunala självstyrelsen är en omistlig del av det svenska folkstyret. Genom självstyrelsen skapas möjligheter för medborgarna att lokalt påverka samhällets utformning. De kommunala självstyrelseorganen i Sverige har en mer framträdande roll än vad som är vanligt i många andra länder.

Antalet förtroendeuppdrag har minskat kraftigt under de senaste decennierna. Utredningar från slutet av 1990-talet visar också att förtroendevalda på heltid och tjänstemän i den kommunala förvaltningen under årtiondet stärkt sitt inflytande på bekostnad av fritidspolitikernas inflytande. Utvecklingen är bekymrande. Medverkan av förtroendevalda som fullgör sina uppdrag på fritiden är grunden för en väl fungerande representativ demokrati i kommuner och landsting.

Ett sätt att komma till rätta med problemen är att öka antalet förtroendeposter. Om fler människor får tillfälle att pröva på uppgiften som förtroendevald kan detta bidra till att öka förståelsen för den svåra uppgift det innebär att som vald företrädare pröva och väga olika frågor och behov mot varandra. Regeringens målsättning är att antalet förtroendeuppdrag ska öka till den nivå som rådde i början av 1990-talet. Det innebär en ökning med 10 000 personer. Ett ökat antal förtroendevalda innebär också att fler människor med olika perspektiv och bakgrund får möjlighet att delta i de politiska besluten.

Under förra mandatperioden lade regeringen fram ett antal förslag i demokratipropositionen, *Demokrati för det nya seklet* (prop. 2001/02:80), som syftade till att stärka den lokala demokratin. Förslagen har resulterat i lagstiftning som bland annat underlättar rekrytering av personer med olika bakgrund och förutsättningar till förtroendeuppdragen i kommuner och landsting. Som exempel kan nämnas en utökad rätt till ledighet från anställningar för att fullgöra politiska uppdrag, ersättning för bland annat förlorad arbetslöshetsersättning, särskild ersättning för förtroendevalda med funktionshinder samt att föräldrar med förtroendeuppdrag har möjlighet till ersättning för barntillsyn.

Ansvar för att vända utvecklingen åligger även dem som är förtroendevalda på heltid i kommuner och landsting. De måste släppa ifrån sig makt och ta på sig uppgiften att aktivt stödja fritidspolitikerna.

Det är också angeläget att de politiska partierna arbetar aktivt med att vidga basen för rekrytering till förtroendeuppdrag genom att uppmuntra fler till att bli aktiva i de politiska partierna.

Förutsättningarna för att lyckas är goda eftersom det finns en stor potential i form av politiskt intresserade, inte minst bland unga och personer med utländsk bakgrund.

Jag vill också samtidigt erinra om att regeringen har tillsatt en parlamentarisk kommitté, den så kallade Ansvarskommittén (dir. 2003:10).

Den har fått i uppdrag att bland annat se över strukturen och uppgiftsfördelningen i relationen mellan staten, landstingen och kommunerna. I denna översyn kommer naturligtvis frågan om den kommunala självstyrelsen att aktualiseras.

Sammanfattningsvis vill jag framhålla att regeringen gör och har gjort omfattande insatser för att värna och utveckla den kommunala självstyrelsen, däribland de förtroendevaldas ställning. Detta har skett dels inom ramen för den nationella välfärdspolitiken, dels inom ramen för regeringens demokratipolitik.

Anf. 49 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag tackar för svaret på min interpellation. Jag kan konstatera att vi i stort är överens om problemen i dag och i viss mån också om lösningarna.

Jag delar uppfattningen att det kommunala självstyret är unikt och en omistlig del av det svenska folkstyret. Jag delar också statsrådets syn om att heltidspolitikerna, men framför allt tjänstemännen, har stärkt sitt inflytande under det senaste decenniet på bekostnad av fritidspolitikernas inflytande. Jag ser en stor fara i den utvecklingen, kanske främst via tjänstemännens allt större ambition att ta över den makt som i dag finns i den förtroendevaldas roll. Det måste motverkas.

När kommunallagen omarbetades i början av 90-talet uttalade riksdagen att förvaltningen inom våra kommuner och landsting även i fortsättningen ska styras av förtroendevalda. Till sin hjälp har de möjlighet att anställa personal. Riksdagen värnade den gamle ärbare förtroendemannen. Det är någonting som jag anser att vi behöver göra även i fortsättningen. Vi behöver värna såväl förtroendemannen som förtroendekvinnan. Det är de som är grunden i vår representativa demokrati.

Statsrådet nämnde att avsikten är att öka antalet förtroendevalda, eller att återföra dem till den nivå som var i början av 90-talet. Det är en bra ambition. Men det måste också betonas att innehållet i det politiska uppdraget inte får urholkas. I dag skapas en mängd diskussionsklubbar i våra kommuner, medan den reella makten koncentreras till några få. Det är inte att utveckla demokratin. Vi måste även ge uppdraget innehåll och mening.

Ett antal kommuner, men även landsting, har dragit in sina nämnder och koncentrerat makten till en handfull människor i kommunstyrelsen. Orsaken sägs vara att komma till rätta med en dålig ekonomi. Jag anser inte att det är rätt väg att gå. En demokrati kräver ett antal aktörer. Den kräver en konflikt, och den kräver en öppen och tydlig debatt. Att stänga in en handfull människor i ett rum där de ska lösa problem innebär inte det folkstyre jag eftersträvar. Här behöver vi ha förändring i många av våra kommuner.

Nu menar jag inte att statsrådet ska gå in och agera i frågan. Här är det upp till de politiska partierna att se till att det här fungerar.

Nu har jag varit oförsämrat positiv till statsrådets svar på min interpellation. Dock är inte allt positivt. Regeringen har, trots allt, ett stort ansvar för att demokratin ska fungera i våra kommuner. Ett ständigt schackrande med specialinriktade statsbidrag drar undan benen för kommunalpolitikerna. Möjligheterna att fullt ut kunna utöva det kommunala självstyret finns inte. Kommunpolitikerna är bakbundna i sina uppdrag. År 2001

fanns det 127 specialdestinerade statsbidrag. Bara att hålla reda på dem, söka i rätt tid och att följa riktlinjerna är ett företag. Vad gäller finansieringsprincipen täcks inte de åligganden staten ska finansiera till fullo ekonomiskt. Det är alltså en svårighet för kommunalpolitikerna att agera.

Mitt råd till statsrådet är följande: Släpp kommunalpolitikerna loss, inte för att det är vår utan för att ge dem möjligheten att utöva det de är valda till.

Anf. 50 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag kan återgälda berömmet och säga att Jörgen Johansson har skrivit en bra interpellation. Den belyser det problem vi har och som också jag är orolig för. Vi har sett en utveckling där antalet förtroendeuppdrag i kommunsektorn har minskat fortlöpande under 90-talet. Det är en oroande utveckling. En förutsättning för den kommunala demokratin är att det finns breda kontaktytor mellan förtroendemän och medborgare. Då går det inte att samla makten på ett fåtal händer. En levande kommunal demokrati förutsätter en både livaktig, öppen, rak och tydlig debatt, men den förutsätter också att det är många förtroendemän som kan möta medborgarna också mellan valen.

Det här är en angelägen uppgift för de politiska partierna. Det är inte i första hand regeringen som ska stimulera utvecklingsarbetet i den riktningen. Det är i första hand en uppgift för de politiska partierna att verka för att vi har en levande, lokal politisk demokrati.

Jag har bara några randmärkningar till det senaste inlägget. Det kan låta mycket med 127 specialdestinerade statsbidrag, men man får faktiskt titta på innehållet i de statsbidragen. I den katalogen finns exempelvis Räddningsverkets möjligheter att gå in med stöd vid katastroflägen med som ett specialdestinerat statsbidrag. Det finns åtskilliga liknande statsbidrag i den katalogen som naturligtvis är nödvändiga för att möta speciella situationer.

Jag delar däremot Jörgen Johanssons uppfattning om finansieringsprincipen. Jag har en fortlöpande diskussion med de båda förbunden om tillämpningen av finansieringsprincipen. Det åligger varje departement i de diskussioner man har om nya åligganden på kommunsektorn att också se till att finansieringsprincipen beaktas fullt ut. Jag är angelägen om att vi gör det. Det är särskilt angeläget när vi befinner oss i besvärliga ekonomiska tider i kommun- och landstingssektorn.

Anf. 51 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag kan konstatera att vi i mångt och mycket är överens. Jag är mycket positivt överraskad över statsrådets uttalande vad gäller finansieringsprincipen. Jag välkomnar det.

Vad gäller de 127 specialdestinerade statsbidragen ligger det statsbidrag som har den lägsta nivån på 50 miljoner. Jag håller givetvis med om att man inte kan ta bort samtliga, men de borde helt klart kunna reduceras till ett mindre antal än vad det är i dag, så att det läggs in i den så kallade påsen till kommunerna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 52 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Fredrik Reinfeldt har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att EG-direktivens krav på garanti att domstolarnas beslut avseende tillämpningen av lagen om upphandling åtföljs. Vidare har han frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att en leverantör som vunnit ett mål om offentlig upphandling ska ha en instans att vända sig till om den upphandlande enheten vägrar att verkställa domstolens beslut.

Det förekommer att myndigheter och andra upphandlande enheter inte följer reglerna om offentlig upphandling fullt ut. Detta är ett allvarligt problem som förekommer inom hela EU. EG-kommissionen har påtalat det i sin strategi för den inre marknaden och därvid föreslagit att medlemsstaterna ska inrätta särskilda tillsynsmyndigheter med rätt att föra talan i domstol beträffande överträdelse av upphandlingsreglerna.

Sverige är en av de medlemsstater som inrättat en sådan tillsynsmyndighet, Nämnden för offentlig upphandling. För närvarande har denna myndighet inte rätt att föra talan i domstol, men beredning pågår av ett förslag från Upphandlingskommitténs (SOU 1999:139) betänkande, *Effektivare offentlig upphandling*, om en ändring av lagen om offentlig upphandling som ger tillsynsmyndigheten rätt att i domstol föra talan beträffande otillåtna direktupphandlingar.

Sverige har införlivat de rättsmedel som rättsmedelsdirektiven föreskriver, det vill säga överprövning och skadestånd samt regler om interimistiska förordnanden.

Jag vill också framhålla att EG-kommissionen inlett en översyn av de två rättsmedelsdirektiven bland annat i syfte att skapa en sanktion för de fall en upphandlande enhet i strid med bestämmelserna sluter avtal med en leverantör utan att annonsera upphandlingen.

Rent allmänt vad gäller domstolstrots anser jag naturligtvis att kommuner ska följa avgöranden av domstol. Det är mycket allvarligt om kommuner inte rättar sig efter vad domstolar kommer fram till.

Regeringen har i proposition 2001/02:122, *Åtgärder mot kommunalt domstolstrots*, presenterat flera åtgärder för att förhindra domstolstrots rörande beslut enligt socialtjänstlagen och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Vidare har, efter förslag i propositionen, de kommunala revisorerna givits en vidgad möjlighet att granska hur nämnderna verkställer domar av förvaltningsdomstolar. Revisorerna har också ett ansvar att under vissa omständigheter anmäla misstänkt domstolstrots till fullmäktige. De nya reglerna om vidgad granskningsmöjlighet och anmälningsansvar är tillämpliga också på nämndernas verkställighet av domar inom området offentlig upphandling.

Mot bakgrund av att denna lagstiftning ännu inte varit i kraft mer än ett år är jag i dag inte beredd att ta ställning till om det kan behövas ytterligare generella åtgärder mot kommunalt domstolstrots.

Anf. 53 FREDRIK REINFELDT (m):

Fru talman! Tack, finansministern, för svaret.

Det kan tyckas märkligt att stå här en måndagsförmiddag och diskutera offentlig upphandling, men det är trots allt lite viktigare än det kanske först låter.

Svar på
interpellationer

Jag vet att finansministern brukar säga att han har ett huvudtema när han ska diskutera ekonomisk politik. I en av våra debatter återkom Bosse Ringholm hela tiden till värdet av konkurrens, och han frågade vad motståndarsidan gör för att uppmuntra mer av konkurrens i Sverige.

Där spelar lagen om offentlig upphandling stor roll. Det är nämligen den lagstiftning som gör det möjligt att få bättre konkurrens i upphandlandet av offentliga insatser, offentliga verksamheter. Det är en mycket stor del i ett land som har en så stor offentlig sektor som Sverige. Det har talats i termer av 400 miljarder – jag vet inte vilken den exakta siffran är i dag. Det är viktigt att illustrera att den procents förbättring av prisförhållandena när det gäller offentliga tjänster snabbt faller ut i många miljarder, som därmed kan förstärka offentliga kassor.

Jag tycker att det är viktigt att påpeka det, i ett land där på senare år hela beskrivningen av om offentlig sektor kan få större resurser har utgått från om staten är snäll och delar ut mer statsbidrag.

Det som i realiteten betyder mer – naturligtvis förutom utvecklingen av skattekraften, alltså det faktum att folk jobbar mer och tjänar mer pengar – är att man effektivt kan använda de resurser som finns. Därför är det här en viktig lagstiftning.

Grunden för min fråga till finansministern är två exempel, där kommuner – i det här fallet Torsby kommun och Landskrona kommun – inte bara har valt att inte följa lagstiftningen. Det är allvarligt i sig, vilket finansministern också påpekar. Nej, det som gör det än mer intressant är att också domstolar har påpekat det felaktiga i deras förfarande och sagt att de inte respekterar lagen om offentlig upphandling. Men de har inte, visar det sig, kunnat göra annat än uttala detta. Det finns också ett stöduttalande från Justitieombudsmannen om detta.

Det saknas i realiteten sanktionsmöjligheter, och kommunerna kan alltså begå domstolstrots utan att vi på något sätt kan komma åt dem. Det har jag lärt mig från annan verksamhet, när det gäller hur vi stiftar lag. Vi kan stifta hur många lagar vi vill, men om det inte finns någon som ser till att de efterlevs påverkar det till slut både viljan och kraften i hur man följer lagen.

Det är alltså en mycket viktig lag, som ska skapa en effektivare användning av våra skattepengar, av resurserna. Den kan på det här sättet bara åsidosättas av kommuner som vill fortsätta i en anda, som vi har sett mycket av i Sverige, av att passa på att ge det till någon som redan har tjänsten eller till någon som man känner. Jag tror att det är väl så vanligt både på små orter i Sverige och i större kommuner. Därför är detta så pass allvarligt.

Delar av det som sägs i svaret är intressanta, men det möter egentligen inte det problem jag har försökt illustrera, nämligen just vad man de facto ska göra åt de kommuner som inte bryr sig om att följa lagstiftningen. Den översyn som finansministern pekar på handlar inte riktigt om detta. Det är ju en speciallag som man i det hänseendet tittar på. Det här handlar mer om hur man inte efterlever just den breda offentliga upphandlingen. Risken finns, om man inte gör någonting åt detta, att kommuner runtom i Sverige anser sig ha fått signaler om att de ganska brett kan sluta att följa en lagstiftning som, som sagt var, ska leda till att vi bättre använder våra skattepengar. Därför tycker jag att den här frågan är rätt allvarlig.

Anf. 54 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Jag delar självfallet uppfattningen att det är viktigt att den lagstiftning vi har åtföljs av kommuner och landsting, och vi bör också ha instrument som möjliggör att så kan ske.

Jag har i färskt minne när det för ett par år sedan i den dåvarande moderatstyrda Värmdö kommun kom en uppblossande debatt om ett stort antal överträdelser av just den offentliga upphandlingen och en del andra mycket märkliga incidenter som inträffade. Det finns nog anledning att ha ögonen öppna i den här diskussionen.

Jag sade också i mitt svar att jag tycker att det är viktigt att frågan om någon form av marknadsskadeavgift kan föras till sitt slut. Den frågan var uppe i den utredning som gjordes för några år sedan, men det fanns då inte ett tillräckligt genomarbetat förslag som kunde föras vidare till riksdagen. Vi avser från regeringens sida att inom kort komma med ett underlag på det här området som gör att vi kan fullfölja också den frågan.

Jag vill gärna säga att när det gäller möjligheten att få till stånd en överprövning av offentliga upphandlingar har EU-kommissionen gjort en genomgång och kunnat konstatera att det finns ett stort antal länder som har relativt liten verksamhet på det här området. Däremot har Sverige, Österrike, Danmark, Finland, Tyskland och Nederländerna relativt många överprövningar. Det visar att det finns olika beteenden inom EU-kretsen.

Jag vill till sist framhålla att vi har, om man går till EU:s egen statistik, i förhållande till bruttonationalprodukten en mycket stor del av vår verksamhet som är offentligt upphandlad. Vi har, jämfört med genomsnittet i EU, ungefär dubbelt så hög offentlig upphandling som EU har. Det handlar om nästan 5 % av bruttonationalprodukten som annonseras till offentlig upphandling, medan EU-genomsnittet är ungefär 2 ½ %. Även om vi ligger i täten när det gäller den offentliga upphandlingen sett ur EU-perspektiv hindrar det inte att vi också skärper lagstiftningen om exempelvis den här typen av marknadsskadeavgift och som ger ytterligare tyngd åt att lagstiftningen naturligtvis ska följas.

Anf. 55 FREDRIK REINFELDT (m):

Fru talman! Får jag påpeka en sak när det gäller frågan om en marknadsskadeavgift. Jag tror inte att det är det som småföretagarna tycker är det viktigaste, i ett läge där de har försökt vinna ett anbudsförfarande eller försökt utmana någon som utför en tjänst åt en kommun. Sedan kan de till och med få domstolsbeslut på att det borde ha varit en riktig upphandling och att de har satts åt sidan.

Att i det läget komma med en avgift eller någon form av sanktion är kanske inte det som är det viktigaste för den lilla företagaren utan det är att få upprättelse, att man faktiskt vet att lagstiftningen följs.

Då kan man säga att sanktionen syftar till att det ska bli kännbart. Men frågan är hur kännbart det är för en kommun att i det läget betala en avgift för att ha misskött sig. Det finns ju återigen en risk för att det i dag inte döms ut någon sanktion och att den inte blir tillräckligt hög för att man därmed ska efterfölja det som man borde göra av det enkla skälet att man ska följa svensk lag.

Det märkliga för alla tror jag är varför vi inte kan se till att kommunerna följer lagstiftningen, alldeles oavsett hur avgifter och så vidare

utformas, alltså hur man som kommun och kommunstyrelse i de två fall som jag nämnde bara helt framt meddelar: Det är möjligt att lagstiftningen ser ut så, men vi gör en annan bedömning och anser oss inte bundna att följa den.

Det är i ett sådant läge som man skulle vilja känna att man till skydd för den lilla företagaren, till skydd för dem som drabbas av detta, hade andra möjligheter, kanske inte att i första hand leverera en sanktionsavgift utan faktiskt kunna säga: Vi har faktiskt någon form av organ som ser till att kommunen följer svensk lag. Svårare än så är det inte. Och det märkliga är att vi i dessa fall har kunnat påvisa att vi inte har möjlighet att göra det. Då menar jag att risken är stor att detta förfarande sprider sig.

När vi antog dessa direktiv och denna lagstiftning för tio år sedan förutsågs detta i EG-direktivet, där det sades att det ligger på oss lagstiftare att se till att lagstiftningen efterföljs. Det har vi uppenbarligen svikit i denna del eftersom vi i det fall som jag nämnde har två kommuner som inte har följt det.

Anf. 56 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det finns en lång tradition av kommunal självstyrelse i Sverige, och jag vill hävda att den har varit mycket framgångsrik. I de allra flesta fall följer naturligtvis kommuner och landsting inte bara lagar utan även de riktlinjer och allmänna anvisningar som i övrigt kan finnas från statliga myndigheter. Men det finns naturligtvis undantag, och det gäller att hantera dessa undantag på ett sådant sätt att de blir så få som möjligt och helst inga alls.

Jag kan dela Fredrik Reinfeldts uppfattning att det enklaste naturligtvis vore att alla kommuner och landsting följer den lagstiftning som vi har. Därmed vore problemet ur världen.

Om man i en del fall gör en annan bedömning från kommuner och landsting finns det två sanktionsinstrument. Det ena är naturligtvis, som sker i dag, att ha en viss överprövning. Och som jag nämnde förut är vi som land mer aktiva på det området. Vi tar exempelvis inte ut någon särskild avgift för denna överprövning. Det gör man i en del andra länder, och det är säkerligen en restriktion som gör att denna överprövning inte alltid kommer till stånd. Det andra är att införa någon form av marknadsskadeavgift som också ska kunna vara återhållande. Förhoppningsvis kan dessa två instrument vara av sådan karaktär att inga kommuner eller landsting vill trotsa lagen i fortsättningen.

Jag har god förtröstan om att våra kommunalpolitiker och våra kommunala förvaltningar också är beredda att följa lagstiftningen och att detta ska kunna vara tillräckliga insatser. Det är inte minst viktigt just därför att vi är EU-ledande på offentlig upphandling. Som jag sade tidigare finns det inget land i EU som upphandlar en så stor andel av sin bruttonationalprodukt som Sverige gör. Därför är det också viktigt att Sverige kan gå före.

Det finns alltså inget land i EU som har någon form av marknadsskadeavgift. Vi skulle i så fall vara det första som inför det. Jag tror att det skulle kunna vara tillräckligt. Men man får naturligtvis alltid vara beredd att diskutera det om det skulle visa sig att det inte har tillräcklig effekt och att också överväga andra sådana instrument. Men vad jag kan se av

diskussionen har det kretsats mer kring att kanske skapa klarhet om den lagstiftning som vi har och att ge Nämnden för offentlig upphandling de instrument och de resurser som man kan behöva både när det gäller avgiftssidan och när det i övrigt gäller att föra talan i domstol i fortsättning-
en.

Prot. 2002/03:114

2 juni

*Svar på
interpellationer*

Anf. 57 FREDRIK REINFELDT (m):

Fru talman! Det är som sagt bara två fall från kommuner som jag har refererat till i min interpellation, och det är naturligtvis min förhoppning att detta inte ska sprida sig på det sätt som finansministern anger.

Det som jag ändå tror är problemet här är att man inte ska titta för djupt bara på detta med sanktionsavgifter och inte heller detta med att Nämnden för offentlig upphandling kan driva detta som part i domstol. I det här isolerade fallet handlar det faktiskt om att domstolen i sig har fungerat och har kunnat påvisa att kommunen inte har följt lagen, i ett fall till och med i två instanser. Men kommunerna bryr sig inte om vad domstolen kommer fram till. Det får inte riktigt samma roll när man talar om sanktioner gentemot en kommun som när det handlar om enskilda, även om den som har följt detta vet att det väldigt sällan är så att enskilda som ska betala skadestånd gör det, om man ska vara ärlig och titta lite grand på hur det går i efterhand.

Det väsentliga är återigen att vi har påtagit oss att se till att lagar och regler efterlevs. Och om man någon gång inte ska hänvisa till det kommunala självstyret tycker jag att det är när kommunerna har obstruerat mot utslag i domstolen. Då är det inte riktigt det bästa argumentet. Det är det i många andra fall. Inte minst Bosse Ringholm och jag brukar kunna diskutera det. Men just i det här fallet är det den gången man inte ska kunna hänvisa till det. Domstolarna måste på det sättet vara suveräna och fatta beslut som man faktiskt efterföljer, annars tror jag att den här typen av lagstiftning blir tandlös och till men framför allt för småföretagare.

Anf. 58 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Jag tror trots allt att den kommunala självstyrelsen med den långa tradition som den har i Sverige också har gjort att vi har ansvarsfulla kommuner och landsting. De enstaka undantag eller exempel på sådana undantag som Fredrik Reinfeldt här nämner kan naturligtvis ha särskilda orsaker och bakgrunder. Men icke desto mindre är naturligtvis uppmaningen densamma, att lagen ska följas. Jag tror att Sverige ligger långt framme när det gäller att kunna genomföra just de EG-direktiv som finns på området. Jag har svårt att tänka mig att man skulle kunna gå steget längre och säga att staten i så fall skulle ta över förvaltningen av dessa kommuner eftersom det är det sista steget som man kan göra i så fall och upphäva den kommunala självbestämmanderätten och säga att kommunen inte har skött sina åligganden och att man därför tar ifrån den dess handlingsutrymme i det enskilda fallet. Jag tror att det med en dialog och med en praxis på detta område kommer att kunna utvecklas en sådan linje att vi får färre och färre undantag och får bort dem helt för framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 2002/03:332 om fåmansbolagsbeskattning

Anf. 59 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Anna Grönlund har frågat mig dels om jag har för avsikt att inom kort presentera förändringar på området vad gäller skatten för fåmansbolag, dels vad jag avser att vidta för åtgärder för att komma till rätta med de problem som den nuvarande fåmansbolagsbeskattningen medför.

Frågor om de särskilda reglerna för beskattningen av ägare till fåmansföretag har behandlats av 3:12-utredningen, SOU 2002:52, som avlämnade sitt betänkande i juni 2002. Som sägs i interpellationen skiljer sig åsikterna åt mellan remissinstanserna. Förslagen bereds inom Regeringskansliet. Jag är för dagen inte beredd att ange när beredningen kan väntas vara avslutad.

Jag vill dock poängtera att min och regeringens ambition är att förändra reglerna så att de blir mer gynnsamma för företagen. Denna inställning finns redovisad i årets vårförproposition.

Anf. 60 ANNA GRÖNLUND (fp):

Fru talman! Jag får börja med att tacka finansministern för svaret, även om jag trodde att min skrivare hemma vid datorn hade gått sönder i helgen när jag skrev ut finansministerns skriftliga svar. Dessvärre blev det inte bättre när finansministern läste upp svaret här i kammaren. Ibland kan man säga att svar är korta och koncisa. Men dessvärre upplever jag att detta svar uppfyller enbart kriteriet kort.

Fru talman! Finansministerns ointresse av att skyndsamt förbättra för Sveriges småföretagare är påtagligt. 3:12-utredningen som inte jobbade särskilt snabbt avlämnade ett svar i juni 2002, för snart ett år sedan. Men sedan dess har inget påtagligt hänt. Man brukar säga att ingenting är som väntans tider. Men det beror lite grann på vad man väntar på. Runtomkring i Sverige sliter tusentals företagare med den orättvisa och komplicerade fåmansbolagsbeskattningen. De har väntat länge på en förändring. Den så kallade 3:12-utredningen jobbade faktiskt i fyra års tid, och jag tror att det är fler än jag som hade förväntat sig att det nu var färdigutrett och att behandlingen på Finansdepartementet skulle gå snabbt och smidigt så att Sveriges småföretagare skulle kunna få en förändring.

Dessvärre verkar detta vara signifikant. Så fort det handlar om företagsamhet och entreprenörskap verkar det som om regeringen har tankat bromsolja i bensintanken. Vi ser i dag hur ärendet med fåmansbolagsbeskattningen behandlas, och vi har tidigare under riksdagsåret kunnat följa hur pomperipossaskatten till och med blivit KU-ärende eftersom regeringen inte har förmått att leverera i tid.

Det är sorgligt att se att frågor som rör företagsamhet tydligen hamnar mycket långt ned på regeringens agenda. De svenska företagen har väntat länge på en förändring av fåmansbolagsbeskattningen. Jag skulle därför, trots finansministerns svar, vilja återupprepa min fråga. Har finansministern för avsikt att inom kort presentera förändringar på området om fåmansbolagsbeskattningen? Om finansministern inte besvarar frågan helt precist, tror han att det kommer under det riksdagsår som börjar till hösten.

Anf. 61 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Ett skäl till att den så kallade 3:12-utredningen tog rätt mycket tid på sig kanske var att det är ett oerhört komplicerat område som man hade att utreda. Vi har en företagsbeskattning som bygger på enkla tydliga principer, men vi har också väldigt många undantag som ibland betingas av att vi försöker skapa rättvisa för olika typer av företag och olika typer av branscher. Det har ofta varit så att undantagen har tillkommit efter påtryckningar från olika organisationer och kanske inte alltid har förenklat lagstiftningen men ändå i viss mån har varit motive-rade och berättigade utifrån någon form av rättvisesynpunkt.

Som framgår av 3:12-utredningens betänkande finns det inte en enda enkel slutsats hur man kan hantera 3:12-beskattningen. I det förslag som sedermera lämnades från utredningen fanns också en rad synpunkter från olika experter och sakkunniga i utredningen. Det framgår också av remissynpunkterna att det är en väldigt splittrad bild av hur man har uppfattat utredningens förslag och hur man vill gå vidare. Därför tror jag att ett snabbt och raskt grepp där man bara bangar på med ett förslag utan att ha tänkt sig för ordentligt snarast kan vara till förfång för företagen. Det finns skäl att grundligt ha studerat de olika förslag som finns, inte minst remissynpunkterna. Det är det ena.

Det andra är att det naturligtvis också är en finansieringsfråga. Det förslag som utredningen lämnade, och som det också föreslogs en finansiering kring, kostar ungefär 1 miljard kronor. För den som vill föra en ansvarsfull finanspolitik måste det naturligtvis antingen finansieras eller göras en bedömning av att det har hög prioritet inom det ekonomiska utrymme som finns. Det får göras i samband med kommande budgetpropositioner och i andra sammanhang.

Jag vill gärna upprepa vad jag har sagt i olika sammanhang. För mig har 3:12-utredningen hög prioritet. Jag tycker att det är viktigt att den får en bra teknisk lösning. Den står högt på listan. I kammaren har det många gånger sagts att man vill ta bort reklamskatten. För min del är det mer angeläget att göra någonting åt 3:12-utredningen. Det gäller att hitta rätt teknik. Det finns delade meningar om hur tekniken ska kunna utformas i det här fallet. Jag tycker att den tid som utredningen har arbetat och den tid som behövs för beredningen är väl använd om vi kan hitta större samstämmighet än vad utredningen åstadkom för att hitta en bra lösning kring 3:12-beskattningen.

Anf. 62 ANNA GRÖNLUND (fp):

Fru talman! Finansministern sätter fingret på något väldigt viktigt. Finansministern säger att lagstiftningen är krånglig och komplicerad. Man har haft en huvudregel och sedan gjort många sidospår.

Det är ganska otroligt att det tar fyra år för en utredning och sedan ett år minst för ett finansdepartement att komma underfund med hur en bra lagstiftning ska se ut. Det är inte konstigt att Sveriges företagare har problem med att tolka lagstiftningen när sådana som är experter har svårt att tolka.

Det finns en rad olika, både mer och mindre komplicerade, förslag om hur fåmansbolagsreglerna skulle kunna reformeras. Det finns också förslag om att helt ta bort dem. Jag tror att det i grund och botten är viktigast att det händer någonting. Det är precis som finansministern säger i

sitt svar. Det behövs mer gynnsamma regler för företagen. Det behövs att den här förändringen blir en realitet.

Det är glädjande att finansministern säger att det här är högt upp på listan. Men låt mig ändå skicka med till finansministern att jag tror att det är väldigt viktigt att det händer någonting. Svenska småföretagare har det ganska kärvt. De har det ganska kämpigt, en stor regelbyråkrati och många lagar som de ska följa. Det är inte alltid så lätt för en småföretagare att klara av det här. Att just få till stånd en förändring av fåmansbolagsbeskattningen skulle hjälpa svenska småföretagare mycket.

Jag tycker att det är bekymmersamt att det pratas så mycket om att man borde göra någonting för företagare men att det görs så lite. Låt mig få skicka med till dig, Bosse Ringholm, att det vore väldigt tacksamt om det kunde hända någonting mer konkret på Finansdepartementet än att det bara pratades.

Anf. 63 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Så länge man håller sig till allmänna ordalag är det ganska enkelt. Här finns ett stort antal svåra avvägningsfrågor.

För det första handlar 3:12-beskattningen också om att se till att vi inte går ifrån alla principer och slopar hela den här typen av beskattning. Jag hoppas att Anna Grönlund delar den uppfattningen. Vi skulle i så fall skapa ett nytt skatteekonomiskt problem, ett skattebalansproblem, inte minst gentemot löntagarna som vore väldigt besvärligt. Därför gäller det att hitta en balanspunkt som gör att vi kan främja de mindre företagens skattesituation utan att vi därför kommer i konflikt med andra skatteprinciper. Det är ett svårt avvägningsproblem. Det visar sig också av – det är ingen kritik mot utredningen – att utredningen haft svårt att hitta full samstämmighet. Tvärtom har det riktats mängder av invändningar, inte minst under remissomgången, mot den teknik man skulle använda sig av. Därför tycker jag att det är bättre att ta lite mer tid på sig och försöka hitta större samstämmighet kring någon form av förslag än att kasta in ett förslag i brådrasket som omedelbart skulle få invändningar från löntagarhåll och kanske från olika typer av företagare.

Anf. 64 ANNA GRÖNLUND (fp):

Fru talman! Jag håller med om att det finns avvägningar. De måste givetvis göras innan man sätter ned foten helt och hållet. Jag är definitivt inte för att slopa fåmansbolagsbeskattningen helt. Jag tror också att den behövs.

Men jag tycker inte heller att man ska vara rädd för att göra förändringar som faktiskt gör det lönsamt att vara företagare. Om vi vågar sätta ned fötterna och göra de förändringar som är nödvändiga kommer vi att få fart på svensk ekonomi, och så ordnar vi med den ekonomiska biten också så att Bosse Ringholm får mer pengar i sin plånbok för att fördela till de viktiga områdena vård, skola och omsorg. Vi behöver hjälp från företagarna. De måste få regler och villkor som gör det möjligt för dem att verka.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 65 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Gunnar Andrén har frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder för att minska skattefelet, eller skattefusket, inom de branscher där detta är utbrett. Anna Grönlund har frågat mig vad jag avser att göra för att göra den svarta hushållssektorn vit. Båda interpellationerna gäller åtgärder mot skattefusk. Jag har därför valt att besvara dem gemensamt.

Regeringen har under ett antal år prioriterat kampen mot skattefusk och ekonomisk brottslighet. Som exempel kan nämnas att skatteförvaltningen under åren 2001 och 2002 tillfördes sammanlagt 300 miljoner kronor till förstärkt skattekontroll. Det har lett till att fler brottsutredningar slutförts och att fler anmälningar om skattebrott görs till åklagarmyndigheten.

Inom Regeringskansliet pågår olika projekt med den direkta uppgiften att utforma åtgärder för att motverka ekonomisk brottslighet. Från och med den 1 juli i år finns i alkohollagen en bestämmelse om att all försäljning som sker av en person som har ett serveringstillstånd ska registreras i ett kassaregister.

Från framför allt skatteförvaltningen har gjorts gällande att kassaregister enligt föreslagen modell inte tillräckligt tillgodoser de krav som krävs för en effektiv skattekontroll. Regeringen överväger därför om kassaregisterbestämmelser bör kompletteras med krav på typgodkännande. I detta sammanhang övervägs också om typgodkända kassaregister bör införas på fler håll i kontantbranschen.

Ett annat förslag som syftar till att motverka skattefusk i bygg- och anläggningsbranschen har nyligen lämnats av Bygghögskommisionen. Här föreslås ett så kallat entreprenadavdrag och omvänd momsskyldighet för huvudentreprenörer. Beredning av Bygghögskommisionens förslag pågår.

När det gäller hushållsnära tjänster har den kritik som tidigare framförts till stor del bestått i att reglerna om redovisning och betalning av skatt och sociala avgifter som gäller när en privatperson anlitar någon tillfälligt är svåra att förstå och tillämpa.

För att komma till rätta med dessa problem infördes den 1 januari 2002 bestämmelser som syftar till att göra det enklare för fysiska personer att redovisa och betala in skatt och avgifter när de anlitar en annan fysisk person för ett arbete, en så kallad förenklad skattedeklaration. Det finns anledning att anta att dessa regler inte fått full effekt ännu.

Jag uppfattar Anna Grönlunds interpellation som att den också innehåller frågan om eventuella skattesubventioner för hushållsnära tjänster.

I 2003 års budgetproposition sade regeringen med anledning av Tjänstebeskattningsutredningens förslag att åtgärder av denna typ för att begränsa svartarbetets omfattning tenderar att bli offentligtfinansiellt kostsamma och ineffektiva. Regeringen ansåg därför inte att de åtgärder som föreslogs av Tjänstebeskattningsutredningen skulle genomföras. Regeringen har inte ändrat uppfattning. Jag avser således inte att initiera några skattesubventioner för hushållsnära tjänster.

Av det nu sagda framgår att det kontinuerligt pågår ett omfattande arbete med att motverka skattefusk. Detta arbete ska naturligtvis fortsätta.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 66 ANNA GRÖNLUND (fp):

Fru talman! Tack så mycket för svaret, finansministern!

Det är glädjande och mycket bra att det nu är enklare för alla svenskar som anlitar städhjälp, snickare, rörmokare eller liknande att redovisa och betala in skatten. Jag tror trots allt inte att det är där problemet ligger. Problemet ligger i det höga skatteuttaget på arbeten. Vi vet alla att mellan 63 % och 74 % av kostnaderna för tjänster utgörs av skatter och sociala avgifter. Då räcker det knappast med förenklade skattedeklarationer, informationskampanjer eller allmänna pekpinningar från skattemyndigheterna för att komma till rätta med den svarta sektorn för hushållstjänster, som jag har interPELLERAT om.

Fru talman! Det kanske är som att svära i kyrkan, men jag skulle vilja påstå att den svartstädningshärva som under den senaste tiden har rullats upp i Göteborg bara är toppen av ett isberg. Många familjer köper i dag hushållstjänster, men de gör det på en svart marknad.

Jag är orolig för skattemoralen i Sverige. För att vi ska kunna ha en god vård, skola och omsorg är det viktigt att våra skatteintäkter kommer in till den gemensamma kassan. För att det ska vara möjligt är det vår uppgift att i denna kammare stifta lagar som vanligt folk tycker är vettiga och riktiga.

Visst, svarta köp av tjänster – eller för den delen svarta köp av annat – ska aldrig tolereras. Det är därför viktigt att skattemyndigheten har resurser så att missbruk av våra skattesystem kan stävjas. Det är dock beklagligt att regeringen inte har viljan att lösa ett problem och samtidigt öppna en marknad för en vit tjänstesektor som vänder sig till hushållen.

Vart fjärde hushåll i Sverige är intresserat av att få hjälp i hemmet, ibland eller regelbundet. För de allra flesta med skattemoral och normala inkomster är detta dock helt uteslutet. Det går helt enkelt inte.

Det svenska folket vet att det i dagsläget är bättre att göra som Martin Timell och lägga golv, sätta kakel eller för den delen bygga en bastu själv. Det är helt enkelt bättre att vara undersköterska och kakla än att låta någon som är professionell göra det.

Alla vet att det inte är möjligt att köpa flyttstädning. Det kostar ungefär lika mycket som en Mallorcaresa.

Finansministern redovisar i sitt svar att regeringen under två års tid har lagt ned sammanlagt 300 miljoner kronor för att minska den svarta sektorns storlek. Ibland kan man tycka att det hade varit lämpligare att gå på djupet med problemet. Den svarta hushållssektorn omsätter 3 miljarder kronor. Trots att regeringen har gett skatteförvaltningen mer pengar kommer inte mer än någon promille av de svarta köpen till myndigheternas kännedom. Det tycker jag är beklagligt.

Det är som sagt lovvärt att regeringen tillför skattemyndigheterna mer resurser för att jobba med att öka skattemoralen. Men jag skulle också vilja fråga finansministern om han ser att ökade resurser till skattemyndigheten löser hela problemet eller om han tror att skatterna på hushållstjänster kommer att sänkas i framtiden.

Anf. 67 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Även jag ber att få tacka statsrådet och chefen för Finansdepartementet för svaret – det sammanslagna svaret. Jag uppfattar själv att frågorna hade ganska olika karaktär, men man kan uppenbarlig-

en finna olika utgångspunkter för detta. I och för sig spelar det mindre roll; det viktiga är att vi får en debatt i sak.

När vi tittar på den svenska skatteadministrationen, och det gäller då att ha rätt infallsvinkel, kan vi se att vi under det år som jag har varit ledamot i Sveriges riksdag inte vid något enda tillfälle har diskuterat skattebortfallet. Det har inte förekommit. Detta är första interpellationen i ämnet, och vi har inte diskuterat det i skatteutskottet heller.

Däremot är skatteadministrationen väldigt effektiv, vilket jag beskriver i min interpellation. 99,5 % av de debiterade skatterna kommer också in. Det omfattar omkring 1 140 miljarder kronor, och dessa använder vi säkert på ett bra sätt. Problemet, som jag ser det, är att vi har ett sådant omfattande undandragande av skatt inom vissa branscher. Det handlar om 80–110 miljarder kronor, och det är även för en finansminister en betydande summa. Vi hade en debatt häromdagen om fastighetsskatten, som omfattar ungefär 25 miljarder kronor. Chefen för Finansdepartementet undrade då vad vi om denna skatt avskaffades skulle avstå från, om det var barnbidraget och så vidare. Denna insinuation kan man i dag vända på: Hur mycket skulle man inte kunna använda 80–110 miljarder kronor till om de kom in?

Det är naturligtvis inte så lätt. Jag har full förståelse för att det inte är så lätt att ta in pengarna. Alla kontroller i världen kanske inte hjälper. Ytterst handlar det nämligen om en skattemoral. Man måste diskutera om skattemoralen i Sverige är låg eller hög. Jag menar att vi har hamnat i en situation, som inte är unik internationellt, där det i alltför många branscher blivit godtaget att underlåta att arbeta inom det system som riksdagen och regeringen har beslutat om. Sådana branscher är enligt Riksskatteverket till exempel byggbranschen, frisörer och hushållsnära tjänster av olika slag.

Jag ska ta ett kort citat om skattefuskets effekter, då jag tror att det är väldigt viktigt att diskutera detta. Det är från Riksskatteverkets årsredovisning för 2002:

Skattefusk har också betydelse för hur skattebördan fördelas. Vid svartarbete antas priset på varan eller tjänsten vara lägre om den beskattas. Köpare och säljare får det bättre båda två genom att de på något sätt delar på den skatt som skulle utgått om transaktionen genomförts helt vitt och lagligt. Staten har emellertid nästan alltid möjlighet att genom höjda eller nya skatter kompensera sig för skattebortfallet. Effekten – det är viktigt att statsrådet lyssnar på detta – blir då primärt en omfördelning av skattebalansen som drabbar tredje man och att denne upplever skattesystemet som orättvis på grund av detta.

Jag tror att det är viktigt att inse detta: När det gäller denna form av skatteundandragande lägger man över en betydande del av skattebördan på tredje man. Frågan är hur accepterat detta är. Jag tror att vi alla har råkat ut för detta att man får olika priser beroende på om det är fråga om vitt eller svart arbete. Jag ser det som en farlig tendens att underlåta att diskutera det under så lång tid i Sveriges riksdag.

Anf. 68 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det är bra att Gunnar Andrén och Anna Grönlund tar upp diskussionen om skattebrotten och skattefusk. Jag tycker att det är en

Prot. 2002/03:114

2 juni

Svar på
interpellationer

viktig diskussion. Jag tycker också att det är viktigt att se till alla de åtgärder vi kan vidta för att höja skattemoralen.

Vi har en effektiv skatteadministration och skatteförvaltning, som interpellanterna har nämnt, men den kan naturligtvis göras ännu bättre. De 300 miljoner kronor som vi har tillfört skatteförvaltningen under senare tid har säkerligen varit oerhört verkningsfulla. Naturligtvis har det också i fortsättningen hög prioritet att se till att skattemyndigheterna inte bara får ekonomiska resurser utan också får ett regelverk i sin hand som gör att de kan arbeta mer effektivt framöver.

Om vi studerar internationella studier kan vi konstatera att bara för att man har en lägre skattenivå än Sverige har man inte automatiskt en lägre nivå på skattefusk och svartarbete. Vi kan se många länder som har väsentligt lägre skattenivå än Sverige men som bevisligen har ännu mer problem med sitt skattefuskande och sin skattemoral.

Jag tycker också att det är bra att Riksskatteverket är väldigt aktivt på området med en ordentlig informationsgivning, inte minst till ungdomar, en grupp som Riksskatteverket har uppmärksammat på många sätt och vis. Där tar man upp just den tråd som Gunnar Andrén talar om: Vem är det egentligen man lurar när man skattefuskar? Ja, man lurar ju sig själv, men man lurar egentligen också alla andra skattebetalare.

Inte minst när det gäller företagen tycker jag att det är väldigt bra att företagargorganisationer, vilket faktiskt sker i många branscher, engagerar sig i den här diskussionen. Det skapas ibland en väldigt osjyst konkurrens mellan företag när svarta företag går in och tar marknad från de vita företagen och på så vis slår undan fötterna för vanlig hederlig företagssamhet. Det är bra att många arbetsgivarorganisationer har engagerat sig och också lagt fram bra förslag när det gäller schablonbeskattning och annat. Dessa tittar vi nu mycket noggrant på för att se om man i fortsättningen kan effektivisera skatteupptagandet på det sättet.

För att se vad skatteförvaltningen gör i dag kan vi till exempel titta på vad som gjorts i Växjö under senare tid, vilket varit mycket uppmärksammat. Där har man inriktat sig speciellt på vissa branscher, framför allt byggbranschen, och under två års tid genomfört ett antal revisioner: över 150 revisioner och 130 så kallade skrivbordsutredningar. Man har efter dessa revisioner och utredningar kommit fram till att höja skatter och avgifter med drygt 33 miljoner kronor. Man ökar således inkomstkatten med över 10 miljoner och mervärdesskatten med nästan 9 miljoner, tar ut 7 miljoner mer i arbetsgivaravgifter och har ett skattetillägg på 6 ½ miljon kronor.

Det är naturligtvis viktigt inte bara i det enskilda fallet. Det är också skatteförvaltningens uppgift att se till att den här typen av insatser kan få en preventiv effekt och på så vis förhindra att fler ger sig ut i de svarta markerna.

Vi vet att det finns vissa branscher som har varit mer utsatta än andra. Jag har nämnt byggbranschen, åkeribranschen, hotell och restauranger och mycket annat. Just i de branscherna finns det dessbättre aktiva arbetsgivarorganisationer som har bra förslag. Jag nämnde i mitt svar att vi ser över just de tekniska förslag som har framkommit från inte minst branschråd och ser om vi kan ha möjlighet att också föra fram dem som lagstiftningsförslag i Sveriges riksdag. Jag hoppas att vi inom kort kan återkomma med sådana konkreta förslag.

Anf. 69 ANNA GRÖNLUND (fp):

Fru talman! Det är lätt att bli schizofren i en sådan här debatt, som egentligen handlar om lite olika saker, men visst är det så att det finns kopplingar mellan Gunnar Andréns interpellation och min interpellation.

Man kan ju säga att den här Göteborgshärvan tydligt visar att skattemoralen vad gäller köp av hushållsnära tjänster är ganska låg. I grund och botten tror jag att skattemoralen handlar om att när vi stiftar lagar här, i den här församlingen, måste lagstiftningen vara sådan att människor upplever att reglerna är rimliga och att de lagar som man utfärdar är lätta att följa.

Men min fråga handlar inte bara om moral, och jag skulle vilja återvända till det. Det handlar faktiskt om att göra en svart marknad vit. Det handlar om att ungdomar, kvinnor och invandrare jobbar på en marknad där de i dag inte får samma villkor, pensioner och trygghetssystem som alla andra, som jobbar på den vita marknaden. Det handlar också om att om man skulle få möjlighet att öppna upp den stora marknaden för hushållstjänster skulle man kunna göra den vit och se till att de här människorna kommer in i trygghetssystemen.

Det handlar också om att många familjer har svårt att få tiden att gå ihop. Skulle det finnas möjlighet är det väldigt många som skulle köpa de här tjänsterna. Ett av fyra hushåll är intresserat av att köpa de här tjänsterna. Det handlar inte om att de med riktigt höga inkomster eller låg skattemoral ska kunna göra det. De kan köpa dessa tjänster redan i dag. Det handlar om att människor med normala inkomster och hög skattemoral ska kunna köpa de här tjänsterna. Jag tycker att det vore rimligt att försöka verka för att öppna upp för en sådan marknad.

Eftersom jag inte fick svar på den fråga jag tidigare ställde till finansministern skulle jag vilja ställa om den och återvända från den här moraldebatten till att komma ned till någonting konkret. Tror finansministern att mer resurser till skattemyndigheterna löser hela problemet eller tror han att skatterna på hushållstjänster kommer att sänkas i framtiden?

Anf. 70 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att vi är överens, över de politiska gränserna egentligen, om att det är angeläget att vi kommer till rätta med det olagliga arbetet, som det i och för sig är värdefullt att det utförs men som inte beskattas. Det kvittolösa samhället är i dagens läge för stort i Sverige. Jag tycker dessvärre inte att det var ett riktigt bra argument som chefen för Finansdepartementet använde när han sade att det är värre i andra länder. Jag tycker inte att det är ett riktigt bra argument, för det har en lätt tendens av bortförklarande. Det tycker jag inte att man ska använda sig av.

Jag tror däremot att det var bra att finansministern gav en klapp på axeln till företagorganisationer och arbetsgivarorganisationer. Det är naturligtvis väldigt viktigt att vi inom olika branscher har lika villkor för olika företag och företagare. Annars blir det en väldig snedvridning. Här måste man säga att det är ohyggligt viktigt att de skattemedel som redan har kommit in till de offentliga kassorna används av stat, kommuner och landsting på ett sådant sätt att man ser till att det inte rinner ut pengar till verksamheter där det kvittolösa samhället har sina boningar.

Den osjysta konkurrens som det kvittolösa samhället åstadkommer är, som statsrådet säger, väldigt vanligt förekommande inom ett ganska litet antal branscher. Det är taxi- och åkerinäringen, byggbranschen och så vidare. Jag menar att det kanske inte bara är mer skattekontroller som behövs. Det behövs också en väldigt häftig opinionsbildning, som det faktiskt har varit i Norge, om att det är tredje man som drabbas.

Där tycker jag kanske att vi alla har anledning att vara eftertänksamma när det gäller hur vi själva agerar. Vi måste gå till oss själva, egentligen, när vi får olika erbjudanden. För det får vi alla när vi kommer i kontakt med sådana här branscher. Även om finansministern inte får det numera, för det tror jag skulle vara farligt, så tror jag att vi alla tidigare, som icke-politiker, har fått olika sorters erbjudanden som har varit skattemässigt förmånliga. Man bör då göra klart för den som kommer med de här erbjudandena att det går ut över tredje man, och dig själv egentligen, i andra ändan. Här tycker jag att det finns åtskilligt att göra, inte bara från Riksskatteverket utan också från oss politiker.

Jag ska återkomma till detta om huruvida skattemoralen är hög eller låg. Jag tror att det är en viktig fråga. Jag lade märke till att statsrådet underlät att besvara den frågan, men jag menar att man måste försöka ta ett avstamp i den. Om det är så att man tyst accepterar att det till exempel förekommer en väldig massa skatteundandragande i byggbranschen, då skapar man en samhällsmiljö som inte är bra. Det finns otillräckligt med bra föredömen om man accepterar detta. Då kommer det att gå i arv.

Slutligen skulle jag ändå vilja fråga statsrådet: Om nu statsrådet hade 100–110 miljarder kronor extra, vad skulle han kunna använda de pengarna till? Skulle han kunna tänka sig att använda dem till en skattesänkning inom till exempel den hushållsnära sektorn?

Anf. 71 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Genom att studera exempel från andra länder, som har en lägre skattenivå än Sverige, ser jag att det inte finns några bevis för att de har en högre skattemoral. Det finns inget sådan enkelt samband, att har man bara en lägre skattenivå får man också en högre skattemoral. Det finns tvärtom exempel från många andra länder, med lägre skatter än Sverige, där skattemoralen definitivt är mycket sämre. Det är ingen ursäkt för att inte göra något här hemma, utan det är mer en enkel förklaring.

Om man ska bekämpa svartarbete, om man ska bekämpa ekonomisk brottslighet, om man ska bekämpa det osjysta förhållandet mellan vita och svarta företag, svarta företag som skor sig på vita företags bekostnad, tror jag att man måste vara beredd att gå igenom varje bransch och stödja seriösa företagare. Det är inte sjyst mot restaurangägare som betalar sociala avgifter och skatter för sina anställda att restaurangägaren mitt över gatan använder sig av svart arbetskraft. Det är osjyst på flera sätt. Dels undandrar det skatt från oss alla i samhället. Det innebär att alla vi andra får betala mer skatt. Dels skapar det en osjyst konkurrens mellan de två företagen, där svarta företag skaffar sig fördelar.

I sista hand är det också väldigt osjyst mot de anställda, som kanske luras till att jobba i det här svarta företaget och som sedan en dag blir sjuka, en dag ska vara föräldralediga, en dag ska få ut sin pension och upptäcker att de inte får någon ordentlig ersättning, varken pension eller

ersättning för föräldraledighet eller sjukledighet, eftersom arbetsgivaren inte har betalat in avgifterna ordentligt.

Jag tror att det är viktigt att göra allt för att bekämpa den här typen av svart företagsamhet, som är osjyst både mot samhället och mot individen – och inte minst företagen emellan. Det är det ena.

Det andra är att jag tyckte att jag var ganska tydlig i mitt svar till Anna Grönlund, men jag kan gärna upprepa det eftersom hon inte riktigt tar till sig svaret. Jag tycker inte att det finns något skäl till att skattebetalarna ska subventionera vissa hushålls utnyttjande av så kallade hushållsnära tjänster. Om den som har en hygglig inkomst vill ha hjälp med städningen hemma, vill ha hjälp med att laga maten hemma eller vill ha hjälp med fönsterputsningen hemma så får vederbörande använda sin egen plånbok. Jag tycker inte att alla andra skattebetalare ska ställa upp med sina plånböcker för att ge hjälp med städningen hemma eller med fönsterputsningen eller med något annat hos personer som har en ganska god inkomst.

Det är ju det som ligger bakom det här talet om att subventionera hushållsnära tjänster. Det låter elegant med hushållsnära tjänster. Vem skulle inte vilja ha hjälp med städningen, tvätten, matlagningen och allt annat hemma? Det är säkert många som skulle svara ja på den frågan. Men varför ska alla andra skattebetalare, även låginkomsttagare, med sina skatter bidra till de mer inkomststarka gruppernas service? Jag tycker att det är rimligt att vi i stället underlättar för de människor som vill ha den här typen av service, som vill köpa den här typen av tjänster, att göra det utifrån en vit sektor, det vill säga att vi underlättar sättet att ta in skatt från de personer som kan anställas av ett hushåll för den här typen av enkla hushållstjänster.

En överföring av pengar till relativt inkomststarka grupper från inkomstsvaga grupper är emot mitt socialdemokratiska hjärta i alla fall.

Anf. 72 ANNA GRÖNLUND (fp):

Fru talman! Det är väldigt lockande att ge sig in på att börja diskutera hur beskattningen av restauranger eller någonting annat skulle kunna förbättras, men jag ska försöka att inte ge mig in i den debatten i alla fall.

Det är glädjande men inte särskilt förvånande att finansministern, Gunnar Andrén och jag är överens om att det är viktigt att se till att skattemoralen bibehålls. Dock verkar vi vara ganska oense om hur man upprätthåller en god skattemoral.

Finansministern säger att det inte är rimligt att man ska subventionera dem som har en hygglig inkomst så att de ska kunna köpa hushållsnära tjänster. Jag skulle vilja säga att de med ”hygglig inkomst” – vad det nu innebär för någonting – redan gör det i dag. Vissa köper det vitt, andra köper det svart. De som har en riktigt hygglig inkomst köper det förmodligen vitt.

Problemet är som jag ser det att de med normala inkomster, de med medelinkomster, de som har svårt att få tiden att gå ihop – som springer mellan att lämna ungarna på friluftsskolan och att försöka hinna besöka mamma på ålderdomshemmet och samtidigt ska hinna med att tvätta och att laga mat – skulle ha nytta av att få tillgång till den här marknaden, som i dag är svart men som skulle kunna bli vit. De med lägre skattemoral köper kanske tjänsterna redan i dag, men det, menar jag, ska vi inte

acceptera. Vi bör kunna vidta åtgärder för att förbättra så att fler kommer in på marknaden.

Jag vänder mig verkligen mot uppfattningen att det skulle vara fråga om skattesubventionering. Det här handlar om att inom tjänstesektorn sänka skatterna på de tjänster som vänder sig mot hushåll. Att påstå att detta är fråga om skattesubventionering är precis samma sak som att säga att vi i dag skattesubventionerar böcker, vissa transporter och möjligtvis livsmedel eftersom de har lägre moms. Det är i sådana fall också en skattesubvention. Nej, låt oss kalla detta för vad det egentligen är. Det handlar om att det behövs lägre skatter i tjänstesektorn för att vanliga människor med en god skattemoral ska kunna köpa hushållsnära tjänster.

Anf. 73 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Jag lade märke till att statsrådet beklagligtvis underlät att svara vad han skulle använda pengarna till om de kom in. Det tycker jag är en intressant fråga: Skulle de kunna användas just till att sänka en del skatter? Det skulle vara mycket intressant att få veta det när vi vet att Riksskatteverket uppskattar skattefelet till så mycket som 80–110 miljarder kronor.

Jag tror också att det är viktigt att vi har ett effektivt riksskatteverk. Att det är uppskattat – om man får använda det ordet – också utomlands visar efterfrågan från till exempel Ryssland på att få tjänster där. Jag har nyligen sett att till och med fastighetsbeskattningen i Moldavien har tagit Sverige som föredöme. Det är intressant att vi har sådana möjligheter.

Jag skulle vilja fråga statsrådet en annan sak om hur man möjligen skulle kunna komma till rätta med det här. Det är en väldigt konkret fråga: Antag att jag har en god granne som jag skulle vilja be klippa min gräsmatta. Om jag ska betala henne eller honom ordentligt, en hundralapp eller så – jag har inte så stor gräsmatta – är det väldigt svårt att göra detta utan att bli en del av den svarta marknaden. Hur ska jag betala vederbörande? Jag är ju inte arbetsgivare eller något liknande. Skulle man kunna komma på något finurligt sätt så att jag skulle kunna betala min granne för gräsklippningen? Det skulle jag vilja få ett bra svar på.

Anf. 74 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det finns ett mycket enkelt svar på Gunnar Andréns fråga. Det är inte särskilt svårt att gå in på Riksskatteverkets hemsida och få den informationen och svaret på frågan. Handlar det om så enkla tjänster och så små belopp som Gunnar Andrén talar om är det faktiskt inte särskilt svårt att hantera det. Man behöver inte ikläda sig den stora arbetsgivarrollen för att köpa den typen av service. Det kan man hantera på ett ganska enkelt sätt.

Gunnar Andrén ställde frågan vad man skulle använda ett stort antal miljarder kronor till om man hade dem. Det är naturligtvis en spännande fråga. För min del är prioritet 1 i dagsläget, med den trängda samhällsekonomi vi har som en följd av den internationella lågkonjunkturen, att använda pengarna till att i första hand stärka vården, skolan och omsorgen. Jag ser att det i många kommuner och landsting behövs mer resurser till sjukvården, skolan, barnomsorgen, äldreomsorgen och mycket annat. Det är min prioritet nr 1. Skulle det dessutom framöver bli ännu mer pengar så att det räcker till mer än att förstärka välfärden har vi en stats-

skuld, som vi ärvde från början av 1990-talet, som fortfarande tål att betalas av några miljarder på. Sedan kan man alltid diskutera skattesänkningar eller skattereformer i det läget.

För en stund sedan hade Anna Grönlund och jag en diskussion om exempelvis 3:12-utredningen, som föreslår åtgärder som kostar i storleksordningen 1 miljard kronor. Det är naturligtvis också en viktig angelägenhet. Men min prioriteringsordning är att i första hand värna välfärden.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2002/03:114
2 juni

Svar på
interpellationer

12 § Svar på interpellationerna 2002/03:410 om arvsskatt mellan makar, 395 om rättvisan i kapitalbeskattningen och 411 om förmögenhetsskatten som skattebas.

Anf. 75 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Anne-Marie Ekström har frågat mig vilka åtgärder regeringen kommer att vidta för en förändring av reglerna för arv mellan makar. Vidare har Gunnar Andrén frågat dels vilka åtgärder jag avser att föreslå riksdagen för att endera befästa nuvarande tillstånd i en föränderlig verklighet eller att förbättra förmögenhetsbeskattningens funktions sätt, dels om jag avser att ersätta förmögenhetsskatten med en mera stabil skattebas.

När det först gäller frågan om beskattning av arv till efterlevande make gav regeringen Egendomsskattekommittén, som tillsattes i höstas, i uppdrag att behandla saken med förtur. Egendomsskattekommittén har tidigare i år lagt fram ett betänkande som bland annat innehåller förslag om att slopa beskattningen av arv till make och sambo. Enligt kommittén skulle de ändrade reglerna träda i kraft den 1 juli 2003. Betänkandet, *Egendomsskatter Dämpningsregel för fastighetsskatten och sänkt arvs- skatt*, SOU 2003:3, har remissbehandlats.

Regeringen avser att återkomma till frågan i budgetpropositionen i höst.

Beträffande Gunnar Andréns interpellationer har jag uppfattat det som att frågorna gäller om jag har för avsikt att föreslå några förändringar av förmögenhetsbeskattningen.

Först vill jag gärna säga att jag naturligtvis delar Gunnar Andréns uppfattning att rättvisa i beskattningen är en viktig fråga. Det gäller också beskattningen av förmögenheter. Förmögenhetsskatten kan ses som ett progressivt inslag i den annars helt proportionella beskattningen av kapitalinkomster. Skatten har således klart positiva fördelningseffekter.

Samtidigt har det framförts kritik mot att förmögenhetsskatten, på grund av undantag och särskilda värderingsregler, har en alltför smal bas. Det gäller till exempel undantagen från skatteplikt för arbetande kapital och huvuddelägares aktier. Gunnar Andrén pekar också på problemet med att småhusen i takt med sjunkande aktiekurser utgör en allt större andel av underlaget för förmögenhetsskatten.

Det är bland annat mot bakgrund av de här problemen och en del andra brister i förmögenhetsbeskattningen som regeringen har gett Egen-

domsskattekommittén i uppdrag att göra en generell översyn av bestämmelserna om förmögenhetsskatt.

Enligt kommitténs direktiv ska utgångspunkten för arbetet vara att olika tillgångar så långt möjligt ska behandlas likformigt i fråga om skatteplikt och värdering. Ett övergripande mål ska vara att söka åstadkomma ett regelsystem för förmögenhetsbeskattningen som både är enkelt och rättvist.

När det gäller privatbostadsfastigheter ska kommittén föreslå åtgärder för att begränsa antalet småhusägare som på grund av stigande taxeringsvärden kan bli skyldiga att betala förmögenhetsskatt. Detta ska dock ske med beaktande av önskemålet om likformighet.

Kommittén ska avsluta sitt arbete under innevarande år. När förslagen har utvärderats avser jag att återkomma med min och regeringens syn på hur förmögenhetsbeskattningen bör vara utformad i framtiden.

Anf. 76 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag tackar för svaret, men jag definitivt inte nöjd. Jag hade väntat mig ett svar som var lite mer än fem korta meningar på en fråga som är viktig för många vanliga människor om vad som händer ekonomiskt efter att en make eller maka har avlidit.

Jag är också lite förvånad över att min interpellation, som handlar om att slopa arvsskatten för en efterlevande make eller maka, behandlas tillsammans med Gunnar Andréns interpellationer, som handlar om förmögenhetsbeskattning.

Förvisso hänger de ihop på ett sätt, eftersom de handlar om hantering av förmögenhet och hus som alltmer ökar i värde, men där slutar likheterna.

Frågeställningarna är helt olika. Jag anser att det är att visa dålig respekt för en riksdagsledamots arbete att avfärda en interpellation med fem meningar och samtidigt korta tiden för muntliga svar från statsrådet genom att slå ihop svaret med andra interpellationssvar.

Fru talman! Min fråga gällde när regeringen tänker presentera förslaget om att slopa skatten på arv till make eller maka. Är det så att regeringen på något sätt vill dölja att inget förslag har kommit och därför gömmer svaret i ett större sammanhang? Är regeringen ointresserad av att genomföra en förbättring för dem som i sin sorg efter en avliden make eller maka också kanske måste sälja och flytta från sitt hem på grund av att de måste betala en hög arvsskatt?

Jag får förvisso ett svar, att man återkommer till frågan i budgetpropositionen i höst, men inga förklaringar finns till att det dröjer.

Fru talman! Hösten 2002 tillsattes en utredning, Egendomsskattekommittén, med uppgift att bland annat se över regler om fastighetsskatt på småhus och arvs- och gåvoskatt. I kommittédirektivet framgår det att utredningen ska vara klar före utgången av december 2003 men att frågan om beskattning av arv till make och maka ska behandlas med förtur.

I januari 2003 presenterades således ett delbetänkande som bland annat innehöll ett förslag om ett slopande av skatten på arv till make och maka. I förslaget ingick också att lagstiftningen skulle kunna träda i kraft den 1 juli 2003. Från och med detta datum skulle en efterlevande make kunna bo kvar och inte vara tvungen att sälja huset för att kunna betala arvsskatten för detsamma.

P.-O. Edin föreslår också i sin skattebasutredning att man bör se över arvsskatten och eventuellt slopa vissa delar av den.

Fru talman! Det här är en fråga som engagerar många. Det har jag förstått när jag har pratat med människor. Många tror dessutom att lagen ska ändras den 1 juli. Förslaget har beskrivits i medierna. Det kanske står i tidningstexten att förslaget kommer att gälla om riksdagen fattar beslut, men man kanske bara läser rubrikerna. Att svenska medborgare har trott att förslaget skulle genomföras beror säkert också på att det verkar så självklart. Ingen kan ana att riksdagen inte skulle fatta ett beslut i den riktningen. Men regeringen måste förstås lägga fram ett förslag, vilket inte har gjorts hittills.

Många anser att det är orätt att människor förutom att förlora sin make eller maka också drabbas ekonomiskt. Detta är en fråga om etik och moral.

Enligt planen för när propositioner ska föreläggas riksdagen skulle frågan komma upp under våren, men så har inte blivit fallet. Finns det någon förklaring till att den inte har kommit upp? Rimligtvis borde regeringen med något ord ha nämnt i vårpropositionen att förslaget är förse-
nat. Jag har inte kunnat hitta något om en förändrad arvsskatt, tvärtom. I inkomstdelen i vårpropositionen återges de gamla reglerna utan några vidare kommentarer om att de eventuellt kommer att ändras.

Anf. 77 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på denna interpellation. Jag har lite mindre förståelse för att man blandar ihop arvsskatten och förmögenhetsskatten än jag hade när det gällde den tidigare interpellationen. Jag tycker att det här är ganska separata frågor. Jag beklagar att statsrådet inte kommer att ha all den tid som han kan behöva för att besvara alla sorters frågor, eftersom detta är två helt olika frågor.

Förmögenhetsskatten är, som jag har beskrivit den, en försvinnande skattebas, framför allt genom att värderingen av aktier har gått ned väldigt häftigt. Däremot är det så lyckligt för finansministern att taxeringsvärdena för fastigheterna går upp alltmer. Och som jag har påpekat, vilket statsrådet har instämt i, är det lite bekymmersamt att skatten på förmögenhet till så stor del kommer att innebära att det blir en dubbelbeskattning på just fastigheter.

Förmögenhetsskatten är nu avskaffad i de flesta länder. Man kan titta på EU-länderna. Det finns numera ingen skatt på förmögenhet i Belgien, Danmark, Grekland, Irland, Italien, Nederländerna, Portugal, Storbritannien och Österrike. De länder som har kvar förmögenhetsskatt över huvud taget är Sverige, Finland, Frankrike, Luxemburg och Spanien.

I och med att vi har en så hög förmögenhetsskatt finns det en stor fara att svenska företagare och företag flyttar utomlands. Jag tycker att alla andra perspektiv är mindre viktiga, men att företagare väljer att av förmögenhetsskatteskal flytta utomlands är inte bra för Sverige.

Man drar fortfarande in 4–5 miljarder med den här skatten – det har varit uppe i 8 miljarder. Det är klart att det är mycket pengar, men jag ser framför mig att det är omöjligt att behålla förmögenhetsskatten när så många andra länder har avskaffat den helt och hållet. Det gäller också sådana länder som USA, Japan, Kanada, Australien och Nya Zeeland.

Prot. 2002/03:114

2 juni

Svar på
interpellationer

Det är alltså i nästan alla de stora industriländerna som man inte längre har den.

I Sverige – nu ska jag gå in på något annat – har det blivit ett rent lotteri när det gäller vem som drabbas av förmögenhetsskatt.

När det gäller Telia drabbas man av skatt. När det däremot gäller Europolitan, ett annat telefonbolag, får man ingen skatt för det befinner sig på någon annan lista, en O-lista eller någonting sådant. En Zorntavla på väggen behöver man inte betala någon skatt för, men en Zorntavla som man har som en investering måste man ta upp till beskattning. Ädelstenar i bankfacket ska man allt ta upp till beskattning. Men om man däremot brukar dem – vad man nu brukar ädelstenar till – slipper man beskattningen för då är de bruksföremål. Vi kan tänka oss en Jaguar av lyxmodell från 1971. Jag vet inte riktigt hur en sådan ser ut, men den slipper man också att skatta för. Däremot måste man ta upp en begagnad Volvo från 1972 till beskattning.

Det här visar om något att det är ett virrvarr kring vad som ska tas upp till förmögenhetsbeskattning. Jag ska återkomma med det exempel som Riksskatteverkets chef tog upp vid utfrågningen den 18 februari i skatteutskottet om vem som får betala 43 000 kr i förmögenhetsskatt och vem som slipper. Det är väldigt intressant.

Anf. 78 ULF SJÖSTEN (m):

Fru talman! Mycket har sagts i det tidigare inlägget, men det förtjänar att förstärkas. Mitt inlägg rör just arvsskatten.

Som finansministern säger i sitt mycket korta svar har den här frågan föregåtts av utredningar men också av ett skarpt förslag från Egendoms-skattekommittén om ett slopande av beskattningen av arv till make.

Också den av P.-O. Edin ledda Skattebasutredningen lyfte fram just arvsskatten som en av de skatter som det är mest angeläget att sänka och ta bort för vissa grupper.

I gårdagens Dagens Industri fanns det en intervju med avgående generaldirektören för Nutek, Per-Ola Eriksson, som sade att det är bråttom med arvsskatten. Han pekade i första hand på de tillväxthämmande faktorerna när det gäller arvs- och gåvoskatterna. Jag kan bara hålla med Per-Ola Eriksson. Det är bråttom med arvsskatten.

Dagens fråga gäller specifikt arvsskatten när det gäller makar. Den skatten handlar mycket om etiska och moraliska värden och om hur en statsmakt förhåller sig till sina medborgare.

Fru talman! De negativa effekterna slår mot alla samhällsgrupper och gör att människor som bebor ett eget hem och kanske också en sommarbostad straffas för detta när en make eller maka går bort.

I helgen besökte jag bekanta som har varit gifta i 51 år. De gifte sig 1952. Den sommarstuga som jag besökte dem i köpte de 1955. Med mycket möda lyckades de få ihop 10 000 kr till den här sommarstugan 1955. Nu har sommarstugan ett taxeringsvärde på 800 000 kr och ett möjligt ännu högre saluvärde.

Mina bekanta har också en villa som har genomgått samma process. Kvinnan i den här familjen har arbetat i industrin, och mannen har varit tjänsteman på mellannivå. De har haft en oro för arvsskattens konsekvenser men har tagit till sig de signaler som har gått ut, att den nu var på väg

bort. De trodde också fram till i helgen att arvsskatten när det gäller makar skulle försvinna den 1 juli.

Fru talman! I interpellationssvaret säger finansministern att regeringen avser att återkomma till frågan i höstens budgetproposition. Jag har inte kunnat utläsa av vårpropositionen att Socialdemokraterna prioriterar just sänkningen av arvsskatten när det gäller makar. Det är kanske ett missförstånd från min sida eller också har jag missat det i min läsning. Om det är så kanske finansministern kan tillrättalägga detta för mig och för andra som lyssnar.

Mina frågor till finansministern blir kort och gott: Varför finns arvsskatten mellan makar fortfarande kvar? Och när kan arvsskatten mellan makar rent praktiskt tas bort?

Anf. 79 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det är ganska naturligt att i ett och samma interpellationssvar diskutera olika typer av kapitalbeskattning – vare sig det handlar om arv eller det handlar om förmögenhetsskatt – och att vi försöker upprätthålla någon form av likformighet i vår kapitalbeskattning.

Jag har i svaret också kort redovisat att det finns ett utredningsförslag på området, och det finns en finansiering som utredningen har föreslagit – en finansiering som naturligtvis alltid kan diskuteras eftersom den i praktiken gynnar den äldre generationen och betalas av den yngre generationen som köper bostäder. Det gäller alltså med det förslag som utredningen har. Men det är ett förslag som är väl värt att diskutera och som regeringen avser att återkomma till senare i budgetpropositionen.

Det som är viktigt att ha i minnet är att förmögenhetsbeskattningen, såsom denna utvecklats under senare år, har förändrats ett stort antal gånger. Regeringen har vid olika tillfällen höjt det så kallade fribeloppet. Det innebär att som mest har ungefär 700 000 personer betalat förmögenhetsskatt. I dag betalar 300 000 personer förmögenhetsskatt. Det har alltså skett en halvering av antalet skattebetalare i det avseendet. Det hänger naturligtvis ihop med att vi har höjt fribeloppet till 2 miljoner kronor för äkta makar och 1 ½ miljon kronor för ensamstående. Det har skett under en period då vi haft en mycket snabb prisutveckling, framför allt för småhus i storstadsområdena.

Jag tycker att det också är viktigt att när det gäller den här typen av förmögenhetsbeskattning ha i minnet att det naturligtvis, som Gunnar Andrén pekar på, finns en del oegentligheter – eller orättvisor eller svårigheter – i förmögenhetsbeskattningen. Det finns undantag som alltid kan diskuteras. Det är därför som vi har tillsatt den särskilda egendoms-skattekommitté som ska titta på hur man kan hantera de svårigheter som finns i vår nuvarande lagstiftning. Kanske finns det inga enkla svar, inga enkla linjer som visar exakt var rättvisan mellan det ena och det andra går, utan man måste kanske lägga fram förslag och på något sätt flytta linjerna.

Då kan någon säga: Slopas hela förmögenhetsbeskattningen. Ja, i dagsläget skulle staten då gå miste om 5–6 miljarder kronor. Det är ganska mycket pengar. För de pengarna skulle man kunna höja barnbidragen. Snarare skulle man väl få sänka barnbidragen med ett par hundra kronor i månaden om hela förmögenhetsbeskattningen slopades. Det är jag inte beredd att göra. Jag tycker att förmögenhetsbeskattningen har en

viss relevans men den tål mycket väl att diskuteras. Det är detta som utredningen ska kunna återkomma till. Då är det kanske intressant att i sammanhanget se hur man hanterar andra frågor än just den diskussion som utredningen hittills har aktualiserat kring arv mellan makar.

Det finns ju andra, också angelägna, frågor som vi gärna vill hantera i ett sammanhang. Det är ett av skälen till att vi vill vänta med ett sammantaget förslag. Naturligtvis vill vi också ha en rimlig finansiering – och då inte bara av ett förslag utan av flera förslag som kan vara aktuella på området.

Jag vet att det är väldigt lätt att tala sig varm för det första ledet i någon form av förslag, nämligen att avskaffa någonting – förmögenhetsskatt, arvsskatt, fastighetsskatt eller någonting annat. Men ingen talar om hur det ska finansieras, hur det ska betalas. Jag tycker att jag som finansminister har ansvar för helheten. Sedan kan jag förstå att förespråkare för oppositionen tycker att det räcker att tala om det första ledet men det tycker jag inte är tillräckligt ansvarsfullt.

Anf. 80 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag håller med om det som sades om den andra delen, att man måste kunna finansiera en förändring. Här fanns det ett förslag men det finns säkert också andra förslag.

Jag tycker också att det handlar om två helt olika saker – jag tänker då på den fråga som jag tar upp om arvsskatt mellan makar och förmögenhetsskatten – även om de på ett sätt hänger ihop. Trots allt finns det många människor som förväntar sig något. Det är viktigt att en förändring ganska snart kommer till stånd.

Ulf Sjösten gav ett lysande exempel på hur många vanliga människor – människor som du, Bosse Ringholm, och jag – drabbas just på grund av att taxeringsvärdena på fastigheter stiger.

Jag tycker att det är oanständigt att den som blivit änka eller änklingska behöva sälja sitt hus för att få kontanter till att betala arvsskatten. Att förlora sin man eller sin hustru är i sig nog jobbigt. Den som blir drabbad ska inte behöva oroas för att han eller hon måste flytta från det hem som makarna byggt upp tillsammans och som är fullt av minnen.

Fru talman! I dag finns det ett grundavdrag på 280 000 när det gäller arvsskatten. År 1991 när det genomfördes räckte det beloppet säkert. Men i dag, när en vanlig villa taxeras som en förmögenhet, behövs det ett betydligt högre belopp. I utredningen kom man fram till att många även med en höjning till 750 000 kr skulle ha svårt att bo kvar i sina småhus. Därför valde man i stället ett totalt slopande.

Det belopp som det rör sig om har uppskattats till 267 miljoner kronor, vilket är en ringa del av den totala budgeten. Det finns också, som sagt, ett förslag till finansiering.

Det som nu oroar mig lite grann är att finansministern säger att vi ska vänta tills vi har en helhet. Det betyder att det här förmodligen inte kommer i budgetpropositionen till hösten. Om jag förstod finansministern rätt ska vi vänta på den totala utredningen tills finansieringen är klar. Det innebär att vi måste vänta åtminstone till slutet av år 2003.

Det stämmer väl ganska väl med det som står i finansplanen, nämligen att det skattepolitiska arbetet under det närmaste året kommer att inriktas på fyra områden: globaliseringen av den svenska skattestruk-

turen, småföretagen, insatser mot skattefusk samt grön skatteväxling. Dessa områden är i och för sig viktiga, och några av dem har diskuterats tidigare här i dag. Men det sägs inte ett ord om de förslag som Egen-
domsskattekommittén har lagt fram.

Är området inte tillräckligt stort för att nämnas, eller är det så att fi-
nansministern och regeringen vill skjuta på det här förslaget? I så fall
tycker jag att man ska gå ut och tala om för allmänheten att det kommer
att dröja åtminstone ett år till innan ett förslag kan förväntas.

Jag måste säga att det är lättare att acceptera att ett förslag förskjuts
en kortare tid om det ges en förklaring och en tidpunkt för genomföran-
det än om det bara grävs ned och man låtsas som att det regnar och stick-
er huvudet i sanden.

Anf. 81 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Egentligen hade jag inte diskuterat arvsskatten. Men för
mycket länge sedan råkade jag själv bli änkling. Det var för 18 år sedan,
så det ligger långt tillbaka i tiden och är nu historia. Men i ett avseende
kan jag, finansministern, säga att det i det läget var en väldig börda att
också behöva tänka på de ekonomiska konsekvenserna av att någon föll
bort så att säga. Det här har en annan, en etisk, dimension jämfört med
annan förmögenhetsskatt. Därför tycker jag att det är lite tråkigt att vi
behandlar de här sakerna i samma diskussion. Att behandla just frågan
om man ska bli beskattad för arv när maken eller maken går bort hade
varit värt en egen diskussion. För min del är alltså detta mer en etisk än
en ekonomisk fråga.

För att gå tillbaka till den fråga som jag ställt om förmögenhetsrätten
noterar jag att finansministern tycker att det finns en del orättvisor – ett
vackert ord som han använde om min uppräkningskonstigheter skulle
man också kunna tala om när det gäller förmögenhetsskatten. Det hela
har något av lotteri över sig. Men vi ska inte ha ett skattesystem med
lotteriinslag. Vi ska ha ett bra skattesystem.

Det var också ett intressant ordval när finansministern sade att det
fanns viss relevans i vad jag hade att säga. Det tycker jag är glädjande.

Jag förstår jag att det är svårt för socialdemokrater att vilja avskaffa
förmögenhetsskatten, som varit en del av socialdemokratisk utjämnings-
politik. Men omständigheterna utomlands, utom räckvidd för socialde-
mokratisk skattepolitik, har gått den vägen att det blivit just ett skattelot-
teri.

Jag kan ta det exempel som riksskattechefen Sjöstrand använde. Två
personer hade den 31 december 2001 – det ligger alltså en bit tillbaka i
tiden – tillgångar på 5 miljoner kronor. Den ena personen betalade 0 kr i
förmögenhetsskatt och den andra nästan 43 000 kr. Den första personen
hade en bostadsrätt värd 3 miljoner, vars andel av förmögenheten i före-
ningen inte lett till någon förmögenhetsrätt, och O-listeaktier för 2 miljo-
ner kronor. Det blev 0 kr i förmögenhetsskatt! Den andra personen däremot
ägde en obelånad villa värd 3 miljoner kronor, som gav 2,25 miljo-
ner kronor i taxeringsvärde, samt A-listeaktier för 2 miljoner kronor.

Det är, måste jag säga, helt absurt att man ska drabbas av så enorma
skillnader beroende på hur man placerar sina pengar. Det strider också
mot socialdemokratisk politik. Man ska ju ha just likformighet i skattepo-
litiken på andra områden. Det håller jag med om. Men på det här området

har man, som jag ser det, i grund och botten misslyckats genom att det har blivit så himla många undantag.

Det enda undantag som jag tycker är riktigt bra – där hör jag en del andra säga lite annorlunda – är att man inte har någon beskattning av arbetande kapital i företagen. Jag tycker att det är väldigt bra att Hennes & Mauritz-chefen Stefan Persson och andra slipper skatta, för då har de sina företag kvar i Sverige. Jag tycker att det skulle gälla för alla andra också, alltså samma skatteregler för alla andra som för Stefan Persson. Det skulle vara en bra reform för Sverige.

Statsrådet säger någonting som jag invänder mycket bestämt emot, och det är att oppositionen skulle vara mindre ansvarsfull än regeringen. Det har alltid varit struntprat att säga det. Det är ett sätt att komma undan helt enkelt. Är man en ansvarsfull oppositionspolitiker måste man alltid vara beredd att ta ansvar för sina förslag. Det ska inte finnas någon underbalans eller något godtycke i förslagen. Det är en annan sak som statsrådet talade om, nämligen en värdering av våra förslag. Folkpartiet har lagt fram ett fullt godtagbart alternativ. Det finns ingen luft i det, medan det finns i regeringens.

Anf. 82 ULF SJÖSTEN (m):

Fru talman! Vi har inte talat om arvsskatten generellt i dag utan om skatten mellan makar. Det som vi har lyft fram i dagens debatt är att det är en orimlig skatt. Det är många människor som har sett framtiden an med fruktan och frustration och gör så fortfarande just med tanke på den här skatten och dess konsekvenser. Många har fruktat att en levande make ska tvingas avstå från en invand boendemiljö på grund av de rådande skattereglerna. Det är oerhört basala behov hos alla människor som kommer fram just i den här situationen, basala behov som trygghet i sitt boende.

Det hade varit ansvarsfullt och på sin plats med ett klart besked i dag. Jag förstår att vi inte kommer att få det av Bosse Ringholm. Därmed avslutar jag den här debatten för min del.

Anf. 83 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det finns naturligtvis ett klart samband mellan olika typer av kapitalbeskattning – arv, gåvor, förmögenhet eller någonting annat. Jag ser det naturligt att vi diskuterar dessa i ett sammanhang. Det handlar om både fördelningsprinciper, rättvisepprinciper, tekniska konstruktioner och finansieringen. När det gäller finansieringen tror jag ingen kan göra gällande annat än att de som betalar förmögenhetsskatt i Sverige i dag är inte den tiondel som har de lägsta inkomsterna, utan det är förmodligen grupper som har relativt hyggliga inkomster. Det kan naturligtvis finnas undantag, men det ska utredningen undersöka och se om man kan hitta sätt att komma till rätta med de eventuella oformligheter som finns i dagens förmögenhetsbeskattning. Jag vill hävda att den reform som har skett av förmögenhetsbeskattning med höjda fribelopp och med framför allt en kombination av ett förändrat system för fastighetsbeskattningen och det tak på 5 % som man betalar maximalt i fastighetsskatt ordentligt har förändrat förutsättningar för just grupper som har haft stora förmögenheter i form av fastigheter som de själva haft under

mycket lång tid eller ärvt att ändå hålla nere sin sammanlagda skatt, framför allt via taket i fastighetsbeskattningen.

Men det finns många andra problem som Gunnar Andrén förut diskuterade kring förmögenhetsbeskattningen som det finns skäl att närmare titta på. Jag är imponerad om utredningen fram till årsskiftet kan klara av det på den relativt korta tid som den har till sitt förfogande. Jag tror inte att man kommer att, varken i utredningen eller vi här i kammaren, lösa alla problem och hitta en totalbild. Det tror jag inte är möjligt. Vi får saxa oss fram och lägga fram olika förslag vid olika tillfällen, och det är viktigt att hitta en finansiering för förslagen. Där har jag inte hört ett enda dyft i den här debatten. Jag hade inte heller förväntat mig att någon av interpellanterna eller talarna hade haft någon idé om finansiering, utan det brukar man förbigå med tystnad. För regeringen kan det inte vara så enkelt, för regeringen måste det handla om att också lösa finansieringsdelen. I annat fall handlar det om att göra omfördelningar så att det är de inkomstsvaga grupperna som i sista hand får betala slopad arvsskatt eller sänkt arvsskatt eller sänkt förmögenhetsskatt. En sådan omfördelning är jag definitivt motståndare till.

Anf. 84 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag får säga som Anna Grönlund i den förra debatten: Man blir lätt schizofren när man blandar ihop äpplen och päron. Jag håller med om att arvsskatt och förmögenhetsbeskattning hänger ihop. Men i det här fallet har man faktiskt lagt ett förslag, och jag kan inte förstå varför man så snabbt skulle pressa fram ett förslag när man ändå bara lägger det i byrålådan som alla andra förslag och väntar på bättre tider.

I svaret säger finansministern att han skulle återkomma i budgetpropositionen till hösten. Kan finansministern lova att det kommer att bli ett förslag till hösten så att man tala om det för de människor som frågar mig: När kommer det ett förslag? Det är många människor som är oroad över vad som kommer att hända, särskilt äldre människor.

Jag känner mig oroad över att detta inte finns med i vårbudgeten, och därför vill jag ställa en klar och koncis fråga: Kommer det ett förslag till hösten?

Anf. 85 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Bara i dag har vi haft önskemål om sänkt företagsbeskattning, sänkt arvsskatt eller slopad arvsskatt mellan makar, sänkt eller slopad förmögenhetsskatt och en rad andra vinklingar när det gäller kapitalbeskattningen. Det är naturligtvis den enklaste vägen för en finansminister att lova än det ena än det andra och säga att vi kommer att slopa och sänka och ta bort olika typer av skatter. Men vi har ett särskilt parti här i riksdagen, Moderata samlingspartiet, som har det som sin specialitet. Jag, som har uppgift att se till att få en sammanfogad budget som håller ihop från början till slut, ställer inte ut sådana löften om jag inte också kan infria löfterna. Därför handlar det i sista hand om en prioritering. Jag har sagt att en prioriterad uppgift är att titta på företagsbeskattningen, inte minst 3:12. Jag har också sagt att de förslag som finns i Egendomsskattekommitténs betänkande och det arbete som de har framför sig är det också viktigt att hantera framöver.

Det viktiga är naturligtvis den sammantagna bilden av hur det ser ut ekonomiskt i Sverige. Jag vill inte ha tillbaka ett sådant Sverige som vi hade i början av 90-talet då man sänkte skatter i parti och i minut, och sedan tog det sju åtta år att reda upp i det där konkursboet. Den typen av löften tänker jag inte ställa ut, om någon hade trott det.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2002/03:414 om statsfinansiella effekter av biltullar

Anf. 86 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Gunnar Andrén har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att bringa klarhet i ett antal frågor som rör statsfinansiella effekter av biltullar.

Gunnar Andrén har anfört bland annat att Stockholms stadsfullmäktige ska den 2 juni 2003, det vill säga i dag, träffa beslut om införande av biltullar i kommunen och att det är av yttersta vikt att absolut klarhet föreligger om villkoren för dessa biltullar. Gunnar Andrén anför vidare att av tidsschemat kan man dra slutsatsen att beslutet i Stockholms stadsfullmäktige ej kommer att invänta besked och förslag från statliga Stockholmsberedningen och att det mot den bakgrunden är än angelägnare att tydligt besked ges av regeringen på viktiga principiella frågor, bland annat om de aktuella kostnaderna är att betrakta som skatt eller som en kommunal avgift.

Regeringen gav i mars 2002 Stockholmsberedningen i uppdrag att utreda frågan hur användning av trängselavgifter i trafiken kan genomföras. I uppdraget ingår att belysa vilka förutsättningar som ska vara uppfyllda för att det ska vara möjligt att införa ett avgiftssystem. Stockholmsberedningen ska redovisa detta uppdrag senast i början av juni i år.

Stockholmsberedningen kommer alltså att lämna sitt betänkande inom kort. Betänkandet ska remitteras och således ligga till grund för regeringens fortsatta arbete avseende trängselavgifter. Eftersom förslaget ännu inte har överlämnats till regeringen kan jag i dag inte föregripa resultatet av kommitténs arbete och därmed inte redovisa vilka åtgärder som jag avser att vidta för att bringa klarhet i de frågor som Gunnar Andrén har ställt.

Anf. 87 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för detta svar. Jag får lov att säga att det blev ett i raden av svar där man hänvisar till utredningar. Jag måste av den anledningen säga att jag tycker att det är extremt otillfredsställande att Stockholms kommunfullmäktige i dag kommer att fatta beslut i denna fråga. Statsrådet är ju också något berörd, för statsrådet är inte bara landets finansminister utan råkar också vara ordförande i Stockholms arbetarekommun, som ju detta berör i högsta grad.

Nu ska jag läsa till protokollet några rader här av den anledningen att det är viktigt att man vet vad Stockholms stadsfullmäktige ska besluta om i dag.

Annika Billström har undertecknat förslaget från kommunstyrelsen. Borgarrådsberedningen har tillstyrkt det föredragande borgarrådets förslag. Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige i dag beslutar följande:

För det första: Genomförandet av ett försök med miljöavgifter i Stockholm godkänns enligt den utformning som föredragande borgarråd redogör för – detta under förutsättning att riksdagen fattar beslut om en lagstiftning som möjliggör detta.

För det andra: Kommunstyrelsen i Stockholm får i uppdrag att genomföra upphandlingen på det sätt som Stadsledningskontoret föredragit i sitt tjänsteutlåtande. Slutligt förfrågningsunderlag underställs kommunstyrelsen redan i juli.

Detta är en mer teknisk punkt som vi kan lämna därhän.

För det tredje: Stadsledningskontoret får i uppdrag att teckna avtal med staten gällande

1. att samtliga kostnader i samband med försöket med miljöavgifter betalas av staten
2. att intäkterna från försöket med miljöavgifter återgår till Stockholmsregionen för investeringar i kollektivtrafiken och i infrastruktur som är förbundet med försöket
3. att intäkterna från försöket med miljöavgifter inte avräknas Stockholm i infrastrukturanslagen.

Förslaget är undertecknat av Annika Billström på kommunstyrelsens vägnar.

Herr talman! Det är en väldigt olycklig omständighet att det inte finns något beslut från Stockholmsberedningen som man kan ta ställning till. Om motsvarande handlande hade gjorts av en annan regering utgår jag ifrån att Socialdemokraterna med all rätt hade invänt å det allvarligaste mot en sådan handläggning. Som ledamot av Sveriges riksdag tycker jag inte att det är rimligt att överlåta frågan till Stockholms stadsfullmäktige om dessa miljöavgifter, trängselavgifter, biltullar eller vad man vill kalla det för. Det är en fråga för i första hand regeringen, sedan för skatteutskottet och slutligen för Sveriges riksdag.

Det beslut som Stockholms stadsfullmäktige tänker fatta i dag innebär att man näpsar Sveriges riksdag. Det gäller förutsättningarna att samtliga kostnader i samband med försöket ska betalas av staten, att intäkterna ska återgå till Stockholmsregionen för investeringar i kollektivtrafik och infrastruktur som är förbundna med försöket och att intäkterna från försöket med miljöavgifter inte ska avräknas Stockholm i infrastrukturanslagen.

Kan statsrådet garantera – och det kan han inte, det inser jag också – att detta är ett beslut som ligger inom ramen för vad regeringen kommer att besluta? Det är min fråga.

Jag måste säga att jag är förvånad över statsrådets svar att det inte är något fel på handlägningsordningen i den här frågan.

Anf. 88 BJÖRN HAMILTON (m):

Herr talman! Biltullar, trängselavgifter, miljöavgifter – det här fenomenet som man nu tänker införa i Stockholm har haft många namn. Man

kan ju därför tro att det är ett kärt barn, men hos vissa är det inte så kärt. Jag läste i tidningen att 60 % av stockholmarna inte vill ha några biltullar, miljöavgifter, trängselavgifter eller vad vi nu ska kalla det för.

För mig är det en extra bils katt för oss stockholmare. Stockholmarna är ett hårdat släkte. Från statsmakterna lägger man på nya skatter hela tiden. Vi har drabbats oerhört hårt av den kommunala inkomstutjämningen eller Robin Hood-skatten. Vi har orimligt höga boendeskatte r. Och nu ska vi också ha en extra bils katt i Stockholm för att vi ska kunna komma in i vår huvudstad. Jag måste säga att jag tycker att det är rätt så upprörande.

Om man nu vill lösa problemet med trängseln ska man naturligtvis åstadkomma ett system som verkligen gör det. Under den hearing som vi hade om detta för inte så längesedan konstaterade man att trängseln i kranskommunerna kommer att öka. Vi som bor i kranskommunerna kommer att få det ännu eländigare än vad vi har i dag. Vi får betala, men vi får inte vara med och bestämma. Det är någonting i det här som inte stämmer överens med en demokratisk beslutsprocess, om man nu inte vill angripa de andra sakerna.

Vid denna hearing sade man också att SL inte hade några möjligheter att lösa problemet med den extratrafik som uppkommer den dag som man introducerar biltullarna. Tiden är för kort, och man har inga pengar.

Då är min fråga till finansministern: Är man från statsmakterna beredd att förskottera eller öka anslagen till Stockholms län för att förbättra möjligheterna för trafiksystemet innan tullarna införs? Det är ju bra om pengarna kommer någon gång, men det är bättre att de kommer innan så att effekterna verkligen uppnås och så att vi inte bara skapar en massa kaos i vår huvudstad. Eller kommer regeringen att ta pengar från något väganslag som man eventuellt kommer att stödja Stockholm med?

Sedan har vi tillämpat en väldigt god regel i vårt land, nämligen att vi inte har några specialdestinerade bidrag. Men detta måste förmodligen bli ett specialdestinerat bidrag till Stockholms stöd för att man ska kunna lösa dessa problem. Det vore intressant att få en kommentar till detta. Det går naturligtvis inte att garantera eftersom det är fråga om en skatt som går in till staten, och sedan är det den här kannan som avgör vart pengarna ska gå.

Men, som sagt, min huvudfråga är: Kommer regeringen att bidra till uppbyggnaden av kollektivtrafiken i länet, eller kommer man att ta pengarna från andra anslag som annars ändå skulle ha gått till länet?

Anf. 89 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Jag kan vara ganska kortfattad eftersom riksdagen nyligen har haft en lång interpellationsdebatt med statsrådet Ulrica Messing kring dessa frågor.

Jag konstaterar bara att Gunnar Andrén är upprörd över att Stockholms kommunfullmäktige ska fatta beslut i frågan i kväll. Det står Stockholms kommun rätt att fatta vilket beslut man vill. Jag förstår inte denna upprördhet.

Samtidigt vill Gunnar Andrén ha svar på ett stort antal frågor angående Stockholms stads förslag till avgiftssystem som han är upprörd över.

Jag sade i mitt svar att regeringen avvaktar både den framställan som ska komma från Stockholms stad och det förslag som ska komma från Stockholmsberedningen. Då kommer man att få svar på de frågor som Gunnar Andrén har ställt i sin interpellation och de frågor som Björn Hamilton har ställt här. Regeringen vill alltså invänta det förslag som kommer från Stockholmsberedningen.

Jag tycker inte att är så upprörande att också Gunnar Andrén får invänta Stockholmsberedningens betänkande och regeringens svar. Det är naturligtvis upp till Stockholms stad att lämna sina förslag via beslutet i kommunfullmäktige.

Anf. 90 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Nej, man ska inte uppröras eller ens förvånas. Men jag tycker ändå att statsrådet och chefen för Finansdepartementet, som landets högste chef för landets skattesystem, borde ha varit fundersam över de villkor som Stockholms stad avser att besluta om och som det uppenbarligen finns en majoritet för. Jag förstår att det ligger någonting annat bakom, nämligen att det ytterst handlar om regeringsmakten.

Det blir på det sättet att man fattar ett beslut. Man bryr sig helt enkelt inte om att regeringen har tillsatt en beredning som skulle reda ut de frågor som jag vill ha svar på. Jag kan naturligtvis förstå att statsrådet inte kan svara på mina frågor eftersom han inte har fått utredningens betänkande.

Likväl är det ju väldigt konstigt att man fattar ett beslut innan man vet vad regeringen tycker i den här frågan. Det är förvånansvärt att inte chefen för Finansdepartementet inser att detta är en absurditet. Statsrådet säger att man ska avvakta de framställningar som kommer från Stockholmsberedningen, som är en utredning, och den framställan som kommer från Stockholms stadsfullmäktige. Där är det fråga om en framställning, och det är två helt olika saker.

Låt mig avsluta med en annan sak som är väldigt viktig och som statsrådet refererade till i en interpellationsdebatt häromdagen. Jag anser att det vi nu ser är ett allvarligt missbruk av begreppet miljöavgifter. Jag som liberal – och jag är säker på att också Socialdemokraterna alltsedan Hans Palmstiernas tid – har stått för att miljöavgifter av olika slag är ett bra styrmedel för en bra miljöpolitik. Hela Dennispaketet byggde en gång i tiden på helt andra förutsättningar – jag tror att också statsrådet i egenskap av landstingsledamot var inblandad – nämligen att det skulle göras kraftfulla investeringar i infrastrukturen, så att framkomligheten skulle öka i den här regionen. Och det behöver vi. Befolkningen i Mälardalen har på tio år ökat med 6 %, och det är för lite trafikinvesteringar, framför allt på kollektivtrafiksidan. Det är allvarligt, tycker jag, att det är på detta sätt. På den punkten är jag upprörd över att man nu bara vill införa en enstaka åtgärd, nämligen biltullar eller trängselavgifter eller miljöavgifter, utan att man ger de många människorna reella möjligheter att välja andra trafikmedel i den här staden. Det som jag menar är det verkligen allvarliga i den här frågan är att man bara har en enda åtgärd.

När jag blir så här upprörd kommer jag att tänka på vad en företrädare till finansministern sade när det gällde fondavgifter. Jag ska inte citera det, men jag tycker att när man har ett så här dåligt förslag måste man som finansminister någonstans sätta stopp för det och ta det hela i

rätt ordning. Vi behöver i den här regionen, för hela Sveriges skull mycket kraftfulla investeringar i kollektivtrafiken. Om de sedan ska kombineras med miljöavgifter eller något annat är en annan sak, men man måste ta det i rätt ordning. Man kan inte bara införa stoppavgifter, biltullar eller vad det nu är, för det mår miljön i den här kommunen och den här regionen inte alls bra av.

Anf. 91 BJÖRN HAMILTON (m):

Herr talman! Jag kan bara konstatera att jag inte fick något besked från finansministern om han tänker anslå medel innan tullarna sätts i kraft så att Stockholmstrafiken skulle kunna fungera den dag de införs. Är det finansministerns uppfattning att man inte ska göra så, kan jag garantera att det kommer att bli fullständig kaos för oss som bor i Stockholmsområdet. Men det kanske är bra, för då förstärks ju den negativa inställningen till biltullarna och blir förmodligen ännu mer negativ än vad den är i dag.

Jag ska filosofera vidare kring det här med kostnaderna. Om det här förslaget går igenom, skatten tas in av staten och en majoritet i riksdagen sedan beslutar att pengarna ska fördelas till Stockholm, då undrar jag hur finansministern tänker hantera kostnadstaket i budgeten. I så fall måste naturligtvis något annat stryka på foten, eftersom regeringen håller hårt på att man inte ska överskrida kostnaderna. Det måste då bli en omprioritering i budgeten. Då kan det vara intressant för oss att veta varifrån man tänker ta pengarna, för det är ju i så fall rätt mycket pengar som ska hanteras den vägen.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 2002/03:397 om lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Anf. 92 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Ulrik Lindgren har frågat mig om jag avser vidta några åtgärder för att initiera en större översyn av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och, om inte, vilka åtgärder jag avser att vidta för att komma till rätta med problem kopplade till LSS-lagstiftningen.

Ulrik Lindgren pekar på ett antal brister som han menar att såväl brukare som huvudmän har påtalat ända sedan lagstiftningen trädde i kraft 1994. Först och främst ska vi konstatera att det här är en lag som har haft oerhört positiva effekter för många människor. Jag vill poängtera att förtjänsterna vida överträffar bristerna. Vi vet till exempel att assistansreformen har inneburit ökad valfrihet, större inflytande och bättre livskvalitet för många människor med funktionshinder.

Det finns trots allt några saker som inte fungerar tillfredsställande för personer i behov av insatser enligt LSS. Ett allvarligt problem är att det finns personer som har beviljats insatser som får vänta alltför länge för att få tillgång till insatserna och att andra inte får tillgång till dem alls, trots att kommunerna själva har bedömt att behovet finns. Det är helt

oacceptabelt i en rättsstat att kommuner inte verkställer beslut som har så stor inverkan på enskilda personers liv som ett beslut om bostad med särskild service eller stöd av en kontaktperson för att bryta social isolering. Det finns inga möjligheter för den enskilde att överklaga i de här fallen eftersom besluten är gynnande. Enskilda medborgare kommer i kläm när vissa kommuner inte gör vad de enligt lag är skyldiga att göra. Det är viktigt att komma till rätta med detta, och regeringen avser att återkomma med förslag till åtgärder för att motverka bristande verkställighet av beslut om insatser enligt LSS och socialtjänstlagen. Frågan har hög prioritet, och det pågår ett arbete inom Regeringskansliet för att hitta ett lämpligt sätt att komma till rätta med problemen.

Ett parallellt arbete pågår dessutom med att ta fram förslag till nya bestämmelser i LSS som ska motsvara vissa bestämmelser som finns i socialtjänstlagen. Det gäller bland annat bestämmelser om anmälningsplikt när det gäller missförhållanden som motsvarar lex Sarah. I arbetet ingår också att ta fram förslag till nya bestämmelser om kvalitet som också har sin motsvarighet i socialtjänstlagen. Dessutom pågår ett arbete för att ta fram förslag till ytterligare bestämmelser för att säkerställa kvaliteten i verksamheterna, bland annat genom förstärkt tillsyn och förbättrad dokumentation.

Jag är dock inte helt övertygad om att problemen i första hand har sin orsak eller lösning i lagstiftningen. LSS är ett kommunalt ansvar. Så ska det vara eftersom kommunerna är skyldiga att ge service till alla sina kommuninnevånare, oberoende av om de har funktionshinder eller inte. Personer som har så omfattande behov av stöd och service att de behöver insatser enligt LSS ska kunna få det genom samma organ som svarar för service av motsvarande slag till alla andra. Det innebär också att kommunerna måste ta sitt ansvar för att åtgärda de brister som finns.

Jag anser inte att de problem som finns motiverar en större översyn. Vi skaffar oss kontinuerligt information och kunskap om hur lagen fungerar i praktiken och hur lagens intentioner uppfylls. Genom att genomföra de åtgärder som jag redan har nämnt, är jag dessutom övertygad om att vi får ännu bättre möjligheter att följa effekterna av lagstiftningen i framtiden.

Anf. 93 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Fru minister! Tack för svaret. Jag håller utan vidare till fullo med barn- och familjeminister Berit Andnor om det viktiga med handikappreformen. Sedan 1994 har med handikappreformen något oerhört positivt inträffat, för många funktionshindrade har möjligheter att leva som vi så kallade normala. Som ministern skriver i sitt svar har det blivit ökad valfrihet, större inflytande, ökad livskvalitet.

Mitt och Kristdemokraternas motiv med bland annat denna interpellation är att säkra reformen, att dess innehåll inte naggas i kanten i takt med det allt svårare tillståndet i kommunernas ekonomi. Speciellt i ett ekonomiskt kärvare läge är det angeläget att bevaka att LSS och LASS inte förfuskas. De funktionshindrade är i dag allvarligt oroade.

Ministern skriver att det finns saker som inte fungerar tillfredsställande och pekar på ett par delar av problemkomplexet, att personer som har beviljats insatser men inte får insatserna inte kan överklaga eftersom det beslut som är fattat har varit gynnande. Den andra delen som hon

pekar på är att bestämmelser om anmälningsplikt när det gäller missförhållanden enligt lex Sarah finns i socialtjänstlagen men att motsvarande inte finns i LSS. Vidare berättar ministern att det pågår arbete om detta inom Regeringskansliet. Det intryck som jag får är att det är det översynsarbete som ministern i dag är beredd att sträcka sig till och att hon därmed inte vill ha någon bred översyn av det här lagstiftningsområdet. Men listan på vad som behöver revideras och justeras är betydligt längre. Det finns en lång lista från både Kommunförbundet och Socialstyrelsen. Det gäller relationen mellan kommunen och privata assistansanordnare. Vem har arbetsmiljöansvaret när flera assistansanordnare engagerar samma brukare? Det handlar också om relationen mellan kommun och försäkringskassa, om det administrativa samarbetet runt assistansanordnaren och om ersättningar hit och dit.

Det handlar dessutom om behovet av certifiering av assistansföretag. Inte alla assistansföretag är välskötta. Det handlar om dokumentation inom verksamhetsområdet, om brister i länsstyrelsernas möjligheter att meddela föreläggande och om möjlighet att i vissa fall förbjuda verksamhet. Det kan inte ske om det gäller en kommunal verksamhet.

Principen att funktionshinder inte ska innebära merkostnader omfattar bara personer som betalar en avgift, inte det stora flertal som faktiskt betalar hyra i egen bostad.

Vidare menar Socialstyrelsen och Kommunförbundet att det saknas en insats, nämligen vad de kallar personligt anpassat boendestöd, som inrymmer avgiftsfri omvårdnad, rätt till fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter om personen bor i egen bostad.

Svenska Kommunförbundet anser i likhet med Socialstyrelsen att en översyn av lagstiftningen är en förutsättning för att de politiska ambitionerna ska kunna förverkligas. Dessutom har Riksdagens revisorer i en förstudie en lång lista på problem med assistansersättningen och avser att gå vidare med en granskning av assistansersättningen.

Framför allt larmar de berörda funktionshindrade om att kommunerna blir allt striktare i takt med allt större ekonomiska problem för kommunerna. Det som förut var självklart får de funktionshindrade kämpa för och allt oftare föra överklagandeprocess om. Detta sker inte bara på grund av det ekonomiska trycket. Också annat spelar en roll. Det är uppenbart att om år efter år får gå med oklarheter som Kommunförbundet, Socialstyrelsen och Riksdagens revisorer pekar på blir följderna i slutändan allt större trassel för den som är berörd av olika beslut.

När nu invändningar har framförts här i flera år undrar jag förstås varför ministern är så ovillig att sätta lite fart i det här sammanhanget. Regeringen har faktiskt haft ett antal år på sig. Vad bottnar den här oviljan i? Bottnar den i risken för att staten ska tvingas ta större ekonomiskt ansvar för reformen, och är det därför som ministern kämpar på för att hålla allting i de här problemen på armslängds avstånd?

Anf. 94 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Låt mig först och främst försöka göra ett klarläggande. Den fråga som jag har fått från Ulrik Lindgren gäller en översyn av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Vi har också en lag, den så kallade LASS, som är en del av LSS. Riksdagen har i den delen bara för några veckor sedan tagit ett beslut som innebär att vi

kommer att tillsätta en utredning om översyn av assistansreformen. Det kommer att vara en bred utredning som handlar om finansiering, personalrekryteringsbehov och även kvalitetsfrågor när det gäller personalen.

Den här översynen ska också innefatta en översyn av hur lagen har fungerat i praktiken när det gäller bemötandefrågor och så vidare. Tanken är att den ska genomföras som en parlamentarisk utredning.

Jag tycker att det är viktigt att hålla isär detta eftersom det annars blir ganska svårt med debatten. LSS innehåller en rad olika insatser, och det som man oftast pratar om när det gäller LSS är just assistansersättningen. I den delen har det också pågått ett mycket omfattande arbete tillsammans med handikapporganisationer som är direkt engagerade i assistansreformen och den verksamheten, ett arbete som rör både personalförsörjningsfrågor och kompetens- och utbildningsfrågor. På det området pågår ett omfattande arbete, och det finns även där delar som fortfarande bereds inom Regeringskansliet.

Det sker också hela tiden en fortlöpande uppföljning av hur reformen i dess helhet, alltså LSS, fungerar. Senast den 31 mars fick jag en rapport från Socialstyrelsen om hur situationen är när det gäller icke verkställda beslut och domar. De åtgärder som vi har vidtagit om den så kallade sanktionsavgiften gjordes så sent som förra året. De riktade sig mot kommuner som inte verkställde de domar som man hade fått i enskilda ärenden. Denna sanktionsavgift kringgås genom att kommunerna i allt större utsträckning fattar positiva beslut. Vi funderar just nu i Regeringskansliet på hur vi ska kunna hitta metoder och förslag för att se till att enskilda personer får den rätt till service och vård som de så väl behöver.

Det pågår alltså ett kontinuerligt arbete inom en rad olika områden, och regeringen har för avsikt att tillsätta en parlamentarisk utredning, precis som riksdagen begärde så sent som för bara några veckor sedan. Den avser dock lagen om assistansersättning, inte LSS.

Anf. 95 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman och statsrådet Andnor! Jag skrev min interpellation innan socialutskottet hade fått på sin dagordning att yttra sig till finansutskottet över regeringens skrivelse om utvecklingen inom den kommunala sektorn. Bland annat hade socialutskottet då att ta ställning till ett kristdemokratiskt krav på utredande av en statlig finansiering av LSS. Resultatet av diskussionerna i socialutskottet blev ett enigt beslut om ett initiativ om att en bred översyn ska göras av lagen om assistansersättning, LASS, i form av en parlamentarisk utredning.

Statsrådet Andnor har naturligtvis rätt i att det är fråga om två saker, LASS och LSS, och att man kan göra en åtskillnad mellan dessa, men det finns också ett intimt samband mellan dem. De är inflätade i varandra och är i många avseenden varandras förutsättningar.

Socialutskottet skrev i sitt betänkande angående en bred översyn av LASS att den bland annat ska handla om hur lagen har fungerat i praktiken, även innefattande bemötandefrågor, personalförsörjningen och hur den långsiktiga finansieringen ska se ut. I ett särskilt yttrande har Kristdemokraterna och de övriga borgerliga partierna välkomnat socialutskottets initiativ. Vi förutsätter i vårt yttrande att det i samband med en bred översyn ska tillåtas en diskussion om huvudmannaskap och långsiktigt finansieringsansvar.

Jag menar att det är oundvikligt att det vid en bred översyn också kommer upp en mängd LSS-frågor. Naturligtvis är det möjligt att från regeringens sida styra diskussionen så att den strikt ska handla bara om LASS medan LSS inte ska få vara med, men jag är övertygad om att det också kommer att höjas många röster för att man verkligen ska ha en vid diskussion om och en bred översyn av de här frågorna.

Det är till exempel svårt att undvika frågan om den långsiktiga finansieringen av den totala reformen. Den långsiktiga finansieringen är, som vi alla vet, i allvarlig fara enligt den information som vi har fått genom Landstingsförbundets och Kommunförbundets ekonomiska rapporter. Dels klargör dessa rapporter att kommuner och landsting fått mindre statsbidrag, trots allt socialdemokratiskt tal om satsningar, dels redovisar förbunden ett dramatiskt behov av skattehöjningar de kommande åren för att klara vård och omsorg, bland annat inom ramen för handikappreformen.

Vi vet också att LSS- och LASS-området har den snabbaste kostnadsutvecklingen när det gäller omsorgerna inom kommunerna. Hur personalförsörjningen ska klaras hänger intimt ihop med de ekonomiska möjligheterna. En konkurrenskraftig lön och fortbildning är naturligtvis oerhört beroende av kommunernas betalningsförmåga.

De två stora hoten mot handikappreformen – finansieringen och personalförsörjningen – berörs inte alls i Berit Andnors svar. Man kan efter detta svar undra om de här problemen finns med i den socialdemokratiska föreställningsvärlden när det gäller handikappreformen.

I kammardebatten undslapp mig en misstanke om att Socialdemokraternas vilja att i år gå med på en bred översyn var betingad av att Socialdemokraterna inte kunde få majoritet för ett sedvanligt avvisande av oppositionens propåer.

I den debatten fick jag inget svar på frågan om det fanns ett äkta intresse av och engagemang i frågan om översyn från Socialdemokraternas sida. Mot bakgrund av den avvisande inställning som ministern i dag visat upp vad gäller en bred översyn är frågan: Finns hjärta, hjärna och njurar med i ert starka engagemang för att verkligen gå igenom handikappreformen för att säkra den för brukarnas del?

Anf. 96 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Min och regeringens inriktning är att skapa bra villkor för människor som är i behov av omfattande stöd och service. Det är det centrala, det absolut viktigaste: att skapa förutsättningar så att alla människor kan delta aktivt och så att vi verkligen kan leva upp till de mål som vi har lagt fast för delaktighet, inflytande och jämlikhet. Det är det som vägleder mig och regeringen i vårt arbete. Det är det som är det centrala.

Jag har tidigare uttryckt en oro för den bristande ideologiska förankringen hos några debattörer när det gäller just denna reform som är så oerhört central och viktig för många människor, just för att kunna leva ett liv som alla vi andra. Jag oroas av företrädare som vill söka enkla lösningar på komplicerade och omfattande system. Jag vänder mig emot att man pekar ut just *en* grupp i kommunerna som något som staten ska ta ansvar för. Jag har sagt det förut, och jag säger det igen: Jag tycker att detta är någonting som man måste tänka igenom mycket noga.

Vi har även i Sverige haft stora institutioner. Vi har gått en lång väg under de 30 år som vi har reformerat handikappolitiken. I dag har vi en handikappolitik som just tar sin utgångspunkt i att vi alla är lika, även om vi är lite olika, att vi har en lagstiftning som ger enskild rätt och att vi har en lagstiftning som innebär att vi alla är fullvärdiga kommunmedborgare. Detta vill jag slå vakt om, och det är min grundläggande uppfattning i denna fråga.

När det gäller utredningen följer vi givetvis det tillkännagivande som riksdagen kommer att göra.

När det gäller insatserna inom detta område vill jag också poängtera att vi i dag, tror jag, överlämnar en lagrådsremiss till riksdagen om kostnadsutjämning av LSS, ett förslag som innebär att vi får en utjämning mellan kommuner eftersom det naturligtvis är fullständigt orimligt att vissa kommuner har kostnader på 400 kr per invånare för LSS medan andra har kostnader på 6 000 kr per invånare. Detta är ett resultat av ett omodernt, gammalt samhälle, där vi levde med stora institutioner och där alla människor som betraktades som så att säga annorlunda sattes i dessa institutioner.

Det här är ett förslag, tycker jag, som kommer att kunna förbättra den ekonomiska situationen för många kommuner så att alla kommuner kan ta sitt ansvar och så att alla kommuner också bidrar och deltar i de kostnader som finns inom det här området, liksom man gör inom andra centrala och viktiga områden också.

Sedan vill jag bara säga att det sprids väldigt mycket myter i den allmänna debatten om LSS. En är att detta är ett område där vi har en sådan oerhört snabb kostnadsutveckling. Det är inte sant. Vi har en kostnadsutveckling som är likvärdig också på äldreomsorgens sida. Min stilla fråga är: Varför är det just denna grupp – flerhandikappade, som det i många fall handlar om – som staten ska ta ett särskilt ansvar för? Varför är det inte äldreomsorgen? Varför är det just denna grupp som pekas ut såsom särskilt kostnadsdrivande?

Anf. 97 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Vi har en välkommen enighet, Berit Andnor, om vikten av att handikappreformen, LSS, lagen om stöd och service, och LASS, lagen om assistansersättning, ska vara mycket väl fungerande eftersom reformen har betytt oerhört mycket för de funktionshindrade. Självklart är det så att samtliga människor ska rankas som fullvärdiga medborgare, antingen de har så kallade funktionshinder eller inte.

Men det finns en skillnad när vi konfronteras med hotbilden mot reformen och vad som ska göras för att säkra reformen som en rättighet för de berörda vad gäller de juridiska och administrativa problemen, de ekonomiska hoten och personalbristen.

Minister Andnor har en tendens att tona ned svårigheterna att få pengarna att räcka till för kommunerna. Det kan visserligen sägas att äldreomsorgen också ökar mycket dramatiskt i sina kostnader, men det här är en speciell lagstiftning som fortfarande skiljer sig från äldreomsorgen och andra sociala åtaganden som kommunerna har i den meningen att det är en uttalad rättighetslagstiftning. Kommunerna kan aldrig värja sig med ekonomiska argument i det här lagstiftningssammanhanget, även om det finns tendenser till att man även på det här området försöker

värja sig med ekonomiska argument också i en del kommuner och inte följer beslut som faktiskt är fattade och som gynnar den som behöver det.

Jag kan också konstatera att den socialdemokratiska regeringen har låtit tiden gå. Vi har haft den här reformen i tio år, och det finns ett antal åtgärder som jag pekade på som skulle ha behövt göras från Kommunförbundets sida under alla dessa tio år. Trots det har inte regeringen vidtagit åtgärder för att ordna upp förhållandena och därmed säkra reformen och mildra och förbättra effekterna för de funktionshindrade. Varför låter Socialdemokraterna tiden gå? Det är frågan.

Anf. 98 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Jag har precis för Ulrik Lindgren gått igenom de olika insatser som regeringen har vidtagit, senast nu den proposition som nu lämnas till riksdagen om LSS. Det är ett omfattande arbete, och det är ett arbete som jag tror kommer att vara oerhört centralt och viktigt för just den grupp som vi pratar om.

Låt mig också säga att jag, precis som jag säger i mitt svar, inte tror att det handlar om att det är något fel på lagstiftningen. Problemet vi har är att lagstiftningen inte följs. Där har vi vidtagit en rad olika åtgärder, och vi funderar just nu på att vidta ytterligare åtgärder för att få kommunerna att ta det ansvar som de ska ta i det här fallet.

Låt mig också säga att i den diskussion som pågår skapas också en bild av att denna reform skulle omfatta betydligt fler människor än vad det var tänkt. Låt mig bara påminna om att när reformen sjösattes 1994 så var beräkningen att ungefär 100 000 personer skulle omfattas av LSS. I dag kan vi konstatera att det är lite drygt 48 000.

Kostnadsutvecklingen är inte snabbare inom detta område än inom andra områden. Jag hävdar detta med bestämdhet. Den utvecklas på ungefär samma sätt. Jag värjer mig verkligen emot att man så tydligt pekar ut just denna grupp som en grupp som inte ska behandlas som fullvärdiga kommunmedborgare utan som en grupp som staten ska ta ansvar för.

Vi ska naturligtvis följa riksdagens tillkännagivande, och vi kommer att återkomma med direktiv till en bred utredning som är parlamentariskt sammansatt när det gäller LASS – dock inte LSS.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 2002/03:415 om ungt föräldraskap

Anf. 99 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Jakob Forssmed har, mot bakgrund av en nyligen utgiven rapport från Kvinnoforum, frågat mig vad jag avser att göra för att säkerställa ett ändrat bemötande gentemot unga blivande föräldrar i kontakten med samhällets företrädare samt vad jag avser att göra för att förbättra den ekonomiska situationen för unga föräldrar. Vidare har Jakob Forssmed frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att skapa möjlighet till eget boende för unga föräldrar samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att unga föräldrar inte ska fastna i socialbidragsberoende.

Slutligen har Jakob Forssmed frågat mig vad jag avser att göra för att underlätta för unga föräldrar att fullfölja sina studier.

Till att börja med har jag förstått att den rapport som Kvinnoforum har tagit fram bygger på ett 30-tal intervjuer med unga kvinnor. Det är enligt min mening inte möjligt att från ett så litet material dra några generella slutsatser, men jag anser självklart att alla ska bli bemötta med respekt.

Barnens bästa är utgångspunkten för familjepolitikens utformning. Grundläggande är att skapa förutsättningar för jämlika uppväxtvillkor för alla barn. För barnets skull är det viktigt att båda föräldrarna är delaktiga i barnets uppväxt och tar ansvar för barnet. Detta kan åstadkommas dels genom att stödja föräldrarna att klara de ekonomiska åtaganden som är viktiga för barnens välfärd under deras uppväxttid, dels genom att erbjuda möjligheter att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete eller studier. Stöden är utformade så att de ger ekonomisk trygghet vid stor försörjningsbörda. Resurser omfördelas över livscykeln och mellan familjer med och utan barn. Under de senaste åren har den kombinerade effekten av god sysselsättningsutveckling och höjda reallöner bidragit till att även barnfamiljernas ekonomi förbättrats.

Barnbidraget har höjts från 750 kr till 950 kr per barn och månad. Flerbarnstillägget har höjts i motsvarande mån. Motsvarande höjning skedde också för studiebidraget. Studiebidraget har även utökats från nio till tio månader. Maxtaxa har införts för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen liksom rätten till förskoleverksamhet för barn till arbetsökande och föräldralediga. Föräldraförsäkringen har förlängts med en månad, och en ny så kallad mamma- respektive pappamånad har också införts. Grundnivån inom föräldraförsäkringen har byggts ut i etapper, från 60 kr per dag till 120 kr per dag från 2002 samt till 150 kr per dag från 2003. Ytterligare höjning till 180 kr per dag planeras till 2004.

Möjligheterna för unga föräldrar att skapa ett eget boende beror dels på deras ekonomiska situation, där även möjligheten att få bostadsbidrag måste beaktas, dels på hur bostadsmarknaden ser ut, inte minst förekomsten av mindre och jämförelsevis billiga lägenheter.

Sedan 2001 finns ett särskilt investeringsbidrag för byggande av hyresbostäder i områden med bostadsbrist. Regeringen har under våren också lagt fram ett förslag om en ytterligare investeringsstimulans för byggande av mindre hyresbostäder och studentbostäder i tillväxtområden med bostadsbrist. Stödet syftar till att hålla nere produktionskostnaderna för denna typ av bostäder och därmed den hyra som de boende måste betala. Stödet är förenat med riktvärden för hyrorna för att de nya bostäderna ska bli tillgängliga för fler hushållsgrupper.

Socialtjänstens försörjningsstöd är samhällets yttersta skyddsnät och utbetalas till den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt. Under första delen av 1990-talet ökade antalet socialbidragsberoende kraftigt, vilket kan ses som en indikation på minskad rättvisa och välfärd. Utvecklingen har nu vänt, och som ett led i det fortsatta arbetet för ökad rättvisa och välfärd har regeringen i 2001 års ekonomiska vårproposition formulerat ett mål om att antalet socialbidragsberoende ska halveras mellan åren 1999 och 2004. Inriktningen på arbetet med att bryta socialbidragsberoendet är att öka sysselsättningen, då studier entydigt har visat att arbetslöshet är den faktor som

Prot. 2002/03:114
2 juni

Svar på
interpellationer

tydligast förklarar socialbidragens storlek och variationer. En fast förankring på arbetsmarknaden skulle således även minska risken för fattigdom bland ensamstående mödrar.

I september 2002 tillsatte regeringen en studiesocial utredning. Utredaren ska göra en samlad analys av den ekonomiska och sociala situationen för studerande på olika nivåer under den samlade studietiden, inklusive studieuppehåll.

Utredaren ska även analysera förutsättningarna för att införa ett barn-tillägg till studerande. Syftet med analysen ska vara att undersöka vilka möjligheter det finns att på ett effektivt sätt underlätta den ekonomiska situationen för studerande med barn.

Anf. 100 JAKOB FORSSMED (kd):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret. Samtidigt måste jag säga att jag blir en smula besviken. Förutom hänvisningen till utredningen om ett eventuellt barntillägg för studerande, vilket är bra och borde ha genomförts för länge sedan, finns det inte så mycket konstruktivt. Jag hade trott att en barn- och familjeminister skulle ta frågan om de riktigt unga föräldrarnas situation på lite större allvar.

Jag skrev i min interpellation att en av Socialstyrelsen finansierad studie från Kvinnoforum visar att unga föräldrar bemöts negativt av samhällsföreträdare – bristande stöd i ett framtida föräldraskap, unga gravida som vittnar om hur de inom mödravård och socialtjänst känner sig tvingade till abort, hur de nonchalerats och bemötts respektlöst. De som valt att bli föräldrar trots sin unga ålder beskriver ibland med glädje och förvåning de få tillfällen då någon inom mödravården inte sett ned på dem.

Jag beskrev också hur unga föräldrar ofta faller igenom det grovmaskiga skyddsnät som egentligen är anpassat för människor i en annan livssituation. Jag noterade också bristen på reaktion på studien och i något fall hur den har avfärdats ganska lätt. Jag noterar att jag till denna brist på reaktioner kan tillfoga statsrådet Andnors.

Familjeministern säger om den här studien att hon förstått att den rapport som Kvinnoforum tagit fram bygger på ett 30-tal intervjuer med unga kvinnor och att det enligt hennes mening inte är möjligt att från ett så litet material dra några generella slutsatser. Att studien bygger på ett 30-tal intervjuer står explicit. Det indikerar kanske att man inte riktigt har tagit del av studien; jag vet inte.

Statsrådet använde i de två meningarna exakt samma ordalydelse som Lars Engqvist i ett frågesvar den 12 mars, intill minsta kommantecken. Det indikerar hur lätt man från Socialdepartementet tar på studien.

Kvinnoforum har genomfört en studie byggd på djupintervjuer med öppna frågor för att lyfta fram specifika upplevelser och har också ställt följdfrågor med avsikt att hitta mönster. Man har haft 30 slumpmässigt utvalda kvinnor i Stockholms län som fått barn när de var 15–18 år. Totalt fanns vid intervjutillfället 187 mammor i den gruppen. Det är alltså 30 av 187, och det är inte så våldsamt lite.

Kvinnorna valdes visserligen ur den grupp som inte hade telefonnummer. Jag tycker inte att det finns anledning att förkasta studien för den skull. Det finns inte anledning att tro att de som av ekonomiska skäl inte har telefon har en bättre upplevelse av bemötandet från myndigheter.

Berit Andnor säger dock, till skillnad från Lars Engqvist i frågesvaret, att hon anser att alla ska bemötas med respekt. Det är bra. Men på vilket sätt är det att bemöta med respekt, att inte ta den här studien på allvar eller åtminstone säga att man tar initiativ till en egen studie om hur unga föräldrar bemöts av svenska myndigheter?

Jag kan hålla med om att det är svårt att dra generella slutsatser av studien. Men man måste väl ändå inse att det här indikerar ett problem, om man inte kan visa på motsatsen. Därför upprepar jag min fråga. Jag tycker inte att jag har fått svar på den punkten: Vad är barn- och familjeministern beredd att göra för att säkerställa ett gott bemötande av blivande och befintliga unga föräldrar i deras kontakt med olika samhällsförträdare?

Anf. 101 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Låt mig först säga till Jakob Forssmed att jag har den allra största respekt för det arbete som Kvinnoforum utför. Jag känner väl till deras arbete och har också haft möjlighet att följa det under många år. Jag tycker också att det svar som jag har gett på den interpellation som Jakob Forssmed har ställt visar med vilket allvar jag ser på dessa frågor som rör barnfamiljer, också de unga barnfamiljerna. Jag ger i mitt interpellationssvar en rejäl genomgång av en rad olika insatser som regeringen har vidtagit under senare år.

Jakob Forssmed säger också att en utredning som är baserad på 30 intervjuer, om än omfattande så kallade djupintervjuer, ändå är ett ganska litet material att dra några generella slutsatser av. Så är det nog. Däremot anser jag naturligtvis att det finns all anledning att ta det på största allvar, därav också mitt svar i övrigt. Jag måste nog säga att jag på intet sätt visar bristande respekt mot de frågeställningar som Jakob Forssmed har tagit upp. Jag anser att de är relevanta och viktiga. Naturligtvis ska unga föräldrar bemötas med precis samma respekt som alla andra föräldrar. Det är ovärdigt för våra myndigheter, oavsett om det är på lokal, regional eller central nivå, att bemöta människor på ett sätt som kan upplevas som kränkande eller integritetsingripande. Men, som sagt, det är nog svårt att dra några generella slutsatser utifrån den intervjuundersökningen.

Låt mig också säga att det pågår ett kontinuerligt arbete inom Regeringskansliet, och framför allt inom mitt departement, som just syftar till att förbättra villkoren för barnfamiljerna. Jag har i mitt svar redovisat en del av de insatser som är gjorda.

Anf. 102 JAKOB FORSSMED (kd):

Herr talman! Som jag sade är jag naturligtvis glad för att statsrådet tycker att alla ska bemötas med respekt. Det var dock inte det jag efterlyste, utan jag efterlyste åtgärder för att se till att så också sker. Statsrådet har inte pekat på några andra studier som visar på motsatsen, och om man nu inte tror på den här studien borde man väl ta initiativ till en egen studie för att ta reda på hur läget är och vad man kan göra för att åtgärda problemen.

Men vi lämnar det. Jag ska redogöra för några andra problem, förutom bemötande, som studien pekar på. Många upplever att de hamnar i en beroendeställning till föräldrar och svärföräldrar. Däremot upplevde

de unga mammor som hade möjlighet att bo i en egen bostad detta som mycket positivt.

Många har flyttat runt väldigt mycket sedan deras barn föddes. Låt oss se på några röster ur studien: När jag bodde på mödrahemmet kunde jag inte gå i skolan. Mitt barn påverkades negativt av att det kom och gick nya människor omkring oss hela tiden. Totalt var jag tvungen att bo på 13 olika ställen under tre år, allt från institutioner till hemma hos mor- och farföräldrar.

En annan säger: Jag skulle behöva någonstans att bo. Det är alldeles för många människor runtomkring mig. Jag kan inte varva ned. Inte ens när Axel är hos pappan kan jag lugna ned mig. Jag skulle behöva någonstans att bo.

De flesta av dessa unga mammor har försörjt sig och barnet genom en kombination av föräldrapenning, barnbidrag, pappans lön, egen lön, underhållsstöd, bostadsbidrag, socialbidrag, studiestöd, föräldrars eller mor- och farföräldrars bidrag. Ingen av de ensamstående mammorna har klarat sig på föräldrapenning, barnbidrag, studiebidrag och egen lön.

Flera av de unga mammorna skulle vilja studera men kan inte av ekonomiska skäl. Dessutom är tiden för knapp. Någon säger: Tidigare läste jag in kärnämnen och jag trivdes, men nu fungerar det inte. Jag skulle vilja gå i skolan, men det är svårt att sitta uppe på nätterna. Jag är så trött och måste tvätta och fixa.

Kvinnoforums studie går också igenom tidigare studier – de få som finns på området. Dessa visar på samma resultat. De sociala och ekonomiska livsförhållandena är mycket knappa för de unga mödrarna. De hamnar mellan stolarna vad gäller det stöd som samhället har att erbjuda. De är också överrepresenterade i den statistik som rör olika missförhållanden, och de drabbas ofta av social isolering. Jag tycker att man, om man inte kan visa på motsatsen, borde vidta någon åtgärd för att ytterligare undersöka deras situation.

När det gäller de åtgärder som Berit Andnor pekar på i sitt interpellationssvar tycker jag att de är problematiska. Det sägs att föräldraförsäkringen förlängs med en månad. Det är naturligtvis bra. Men det är en närmast försumbar åtgärd för många av de unga föräldrar som det här handlar om. Faktum är att de ändå inte får pengarna att räcka till utan måste söka socialbidrag. Det är naturligtvis bra att grundnivån höjs från skamliga 60 kr till 150 kr nu år 2003, men efter skatt blir det ändå bara 3 000 kr kvar.

Vi måste se till att unga föräldrar får en naturlig plats i samhället och att de får en föräldraförsäkring som ligger på en vettig nivå, alltså en nivå som de kan klara sig på. Föräldraförsäkringens syfte är ju att göra en sorts omfördelning över livscykeln. Trots detta är den i stor utsträckning anpassad efter dem som väntar ett antal år med att skaffa barn.

Jag undrar vad man från Regeringskansliets och från Socialdepartementets sida är beredd att göra för att försöka komma till rätta med problemet så att föräldrar får en naturlig plats och en naturlig rätt till en vettig föräldraförsäkring och inte behöver söka socialbidrag.

Anf. 103 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Låt mig som inledning säga att det är oerhört viktigt att när stöd för mycket unga föräldrar utformas måste detta ske i god enighet

med den det rör. Insatserna måste utformas utifrån den enskilda personens särskilda behov och förutsättningar. Det måste också ske med stor respekt för det självbestämmande som den enskilda personen har.

Med detta vill jag säga att jag tror att insatser för just unga föräldrar måste utformas mycket individuellt och utifrån de särskilda situationer som de befinner sig i. Det som Jakob Forssmed läste upp visar tydligt att situationen varierar mycket mellan olika personer.

När det gäller de stöd som vi gemensamt utformat och också gemensamt finansierar är utgångspunkten barnets bästa. Det handlar om att skapa förutsättningar för jämlika uppväxtvillkor för alla barn. Jag ser egentligen inte att det är något problematiskt med de insatser som Jakob Forssmed formulerade. Vi har genom åren lyckats utveckla oerhört viktiga stödinsatser och dessutom under senare år kunnat förstärka dem.

Den höjning av barnbidraget som genomförts har inneburit att barnbidraget reellt i dag är det högsta någonsin. Vi har en unik föräldraförsäkring. Den är flexibel och möjlig att anpassa efter varje förälders och familjs särskilda behov. I kombination med en barnomsorg av hög kvalitet är detta unikt och oerhört viktigt i arbetet att skapa en familjepolitik som är bra, stabil och anpassad efter moderna föräldrar.

Sedan kan det också krävas särskilda insatser, och därför vill jag återigen understryka att de insatserna naturligtvis bör utformas utifrån den enskildas förutsättningar och behov. Unga föräldrars behov är kanske av det slaget att det kräver särskilda insatser. Jag förringar på intet sätt de behov och krav som de självfallet har när det gäller att bli bemötta med samma respekt som alla andra föräldrar. Det är en självklarhet.

Anf. 104 JAKOB FORSSMED (kd):

Herr talman! Det är just det man gör när man inte är beredd att undersöka hur det ligger till, alltså om man blir bemött med respekt eller inte och vilka problem som kan uppstå i kontakterna med myndigheter.

Det är väldigt många generella åtgärder som Berit Andnor föreslår kring barnfamiljerna, men däremot inte så mycket som gäller de unga föräldrarna. Låt mig säga några ord om boendet. Familjeministern säger i interpellationssvaret att unga föräldrars möjlighet att skaffa boende handlar om deras ekonomiska situation och situationen på bostadsmarknaden. Ja, självklart är det så. Lösningen är ett investeringsbidrag som ger resultat om fem år eller något liknande.

Om man talar med Socialstyrelsen medger man där att kunskapsläget när det gäller eget boende är något oklart. Det finns mycket att göra för att föräldrar som är under 18 år ska kunna få ett eget boende. Man har lite kunskap om deras problem och hur de behandlas ute i kommunerna.

Ministern hade kunnat säga att hon vet att det finns stora problem för föräldrar under 18 år att få socialbidrag till eget boende. Många kommuner avslår rutinmässigt sådana ansökningar med hänvisning till föräldrabalken. Jag tycker att vi ska ändra på detta så att också unga ska kunna ta sin föräldraroll på allvar. Då är ett eget boende centralt, och därför borde regler och praxis förändras så att unga föräldrar får rätt till socialbidrag för eget boende.

Också andra vägar för att underlätta eget boende måste provas. Jag avser att kartlägga de unga föräldrarnas situation och svårigheter och börjar detta arbete genast. Möjligheten till eget boende, träffpunkter med

andra i samma situation och en föräldrautbildning anpassad efter vars och ens specifika behov borde vara självklarheter och i linje med principen om barnets bästa. Jag ska se till att det blir så.

Jag skulle önska att statsrådet höll med mig och gjorde detta uttalande till sitt eget. Jag är skeptisk till att så blir fallet, men jag väntar med spänning på ett avslutande svar från statsrådet.

Anf. 105 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Låt mig bara säga att just de generella bidragen och de generella principerna utifrån vilka vi har byggt upp det svenska välfärds-systemet är själva grunden och det som är centralt och viktigt för att skapa goda levnadsförutsättningar för alla, inte bara för några.

Den modellen är vi nog ganska överens om i Sveriges riksdag. Det har ju visat sig hur väl en sådan modell kan skapa stora mått av jämlikhet så att vi inte har grupper som marginaliseras eller faller under det som kallas fattigdomsstrecket.

Om vi jämför Sverige och de nordiska länderna med övriga Europa, för att hålla oss i vår del av världen, har det visat sig att den generella välfärdsmodellen är central och oöverträffad för att skapa förutsättningar så att vi får så få fattiga som möjligt.

Sedan innebär inte det att det inte krävs särskilda insatser för personer, i detta fall unga föräldrar, som är i en situation där det krävs ytterligare insatser utifrån de behov och de förutsättningar de särskilt har.

Jag förutsätter att detta är ett arbete som kommer att fortsätta. Dessutom kommer Socialstyrelsen i sitt arbete att fortsätta att följa upp hur utvecklingen är för just denna grupp av föräldrar.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

2002/03:74 till justitieutskottet

2002/03:97 till konstitutionsutskottet

2002/03:108 till utrikesutskottet

2002/03:119 till försvarsutskottet

2002/03:121 till lagutskottet

2002/03:123 till skatteutskottet

2002/03:124 till trafikutskottet

2002/03:128 till skatteutskottet

2002/03:131 till socialutskottet

2002/03:133 till lagutskottet

2002/03:134 till näringsutskottet

2002/03:136 till socialutskottet

2002/03:138 till justitieutskottet

Skrivelser
2002/03:111 till miljö- och jordbruksutskottet
2002/03:120 till näringsutskottet
2002/03:126 till justitieutskottet
2002/03:129 till kulturutskottet

Prot. 2002/03:114
2 juni

17 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2002/03:AU7
Konstitutionsutskottets betänkande 2002/03:KU29
Justitieutskottets betänkanden 2002/03:JuU16 och JuU19
Lagutskottets betänkande 2002/03:LU19
Kulturutskottets betänkande 2002/03:KrU8
Utbildningsutskottets betänkande 2002/03:Ubu18
Näringsutskottets betänkande 2002/03:NU12
Bostadsutskottets betänkanden, 2002/03:BoU9 och BoU10

18 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Motion
med anledning av prop. 2002/03:116 Tredimensionell fastighetsbildning
2002/03:Bo14 av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m, fp, kd, c)

Konstitutionsutskottets betänkande
2002/03:KU30 Granskningsbetänkande

Skatteutskottets betänkanden
2002/03:SkU17 Direktavdrag för lantmäteriförrättningsutgifter vid omarrondering
2002/03:SkU18 Tullfrihet för vissa vapen och militär utrustning, m.m.
2002/03:SkU19 Ändring i övergångsbestämmelserna till de nya reglerna om skattetillägg m.m.

Lagutskottets betänkanden
2002/03:LU7 Redovisning av könsfördelningen i företagsledningar
2002/03:LU17 Nya förmånsrättsregler
2002/03:LU18 Registrering av hyresförmedlare

Justitieutskottets betänkande
2002/03:JuU17 Ytterligare åtgärder för att motverka våld i nära relationer

19 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 30 maj

2002/03:1029 av *Birgitta Ahlqvist* (s) till utrikesminister Anna Lindh
Barentssekretariatet

2002/03:1030 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Utvecklingen på arbetsmarknaden i Gävleborg

2002/03:1031 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till näringsminister Leif Pagrot-
sky

Stöd åt soloföretagare

2002/03:1032 av *Eskil Erlandsson* (c) till kulturminister Marita Ulvskog
Dialekter

2002/03:1033 av *Christer Nylander* (fp) till utbildningsminister Thomas
Östros

Villkor för teckentolksstudenter

2002/03:1034 av *Torsten Lindström* (kd) till utbildningsminister Thomas
Östros

Idrottsämnets genusaspekter

den 2 juni

2002/03:1035 av *Sven-Erik Sjöstrand* (v) till utrikesminister Anna Lindh
Förföljelse av falungongutövare

2002/03:1036 av *Rolf Gunnarsson* (m) till näringsminister Leif Pagrot-
sky

Köer för uppkörning till körkort

2002/03:1037 av *Anita Brodén* (fp) till vice statsminister Margareta
Winberg

Uppföljning av jämställdhetslagen

2002/03:1038 av *Inger René* (m) till utrikesminister Anna Lindh
EU-resolution gentemot Kina

Frågorna 2002/03:1029–1034 redovisas i bilaga som fogats till riks-
dagens snabbprotokoll tisdagen den 3 juni.

Frågorna 2002/03:1035–1038 redovisas i bilaga som fogats till riks-
dagens snabbprotokoll tisdagen den 10 juni.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till och med 7 § anf. 35 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med anf. 40 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 13 § anf. 87 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om frågestund	1
3 § Svar på interpellation 2002/03:359 om	
Integrationspolitiska maktutredningen	1
Anf. 1 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	1
Anf. 2 ANA MARIA NARTI (fp)	2
Anf. 3 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	2
Anf. 4 ANA MARIA NARTI (fp)	3
Anf. 5 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	3
Anf. 6 ANA MARIA NARTI (fp)	3
4 § Svar på interpellation 2002/03:393 om åtgärder för	
förstärkta forskningsmiljöer	4
Anf. 7 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	4
Anf. 8 ULF NILSSON (fp)	5
Anf. 9 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	6
Anf. 10 ULF NILSSON (fp)	7
Anf. 11 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	8
Anf. 12 ULF NILSSON (fp)	10
Anf. 13 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	10
5 § Svar på interpellation 2002/03:352 om bostadsbyggandet	11
Anf. 14 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	11
Anf. 15 NINA LUNDSTRÖM (fp)	12
Anf. 16 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	13
Anf. 17 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	14
Anf. 18 NINA LUNDSTRÖM (fp)	15
Anf. 19 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	16
Anf. 20 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	17
Anf. 21 NINA LUNDSTRÖM (fp)	18
Anf. 22 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	18
6 § Svar på interpellation 2002/03:364 om landstingens	
situation	19
Anf. 23 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	19
Anf. 24 TOMAS HÖGSTRÖM (m)	20
Anf. 25 JÖRGEN JOHANSSON (c)	20
Anf. 26 GUNNAR ANDRÉN (fp)	21
Anf. 27 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	23
Anf. 28 TOMAS HÖGSTRÖM (m)	24
Anf. 29 JÖRGEN JOHANSSON (c)	24
Anf. 30 GUNNAR ANDRÉN (fp)	25
Anf. 31 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	25
Anf. 32 TOMAS HÖGSTRÖM (m)	26
Anf. 33 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	27
7 § Svar på interpellation 2002/03:373 om skatteutjämningen	
i Stockholm	27
Anf. 34 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	27

Anf. 35	STEFAN ATTEFALL (kd)	28
Anf. 36	GUNNAR ANDRÉN (fp)	29
Anf. 37	BJÖRN HAMILTON (m)	30
Anf. 38	NINA LUNDSTRÖM (fp)	31
Anf. 39	BÖRJE VESTLUND (s)	31
Anf. 40	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	32
Anf. 41	STEFAN ATTEFALL (kd)	33
Anf. 42	GUNNAR ANDRÉN (fp)	34
Anf. 43	BJÖRN HAMILTON (m)	35
Anf. 44	NINA LUNDSTRÖM (fp)	35
Anf. 45	BÖRJE VESTLUND (s)	35
Anf. 46	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	36
Anf. 47	STEFAN ATTEFALL (kd)	37

8 § Svar på interpellation 2002/03:388 om folkstyrets**utveckling..... 38**

Anf. 48	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	38
Anf. 49	JÖRGEN JOHANSSON (c)	39
Anf. 50	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	40
Anf. 51	JÖRGEN JOHANSSON (c)	40

9 § Svar på interpellation 2002/03:363 om offentlig**upphandling..... 41**

Anf. 52	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	41
Anf. 53	FREDRIK REINFELDT (m)	41
Anf. 54	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	43
Anf. 55	FREDRIK REINFELDT (m)	43
Anf. 56	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	44
Anf. 57	FREDRIK REINFELDT (m)	45
Anf. 58	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	45

10 § Svar på interpellation 2002/03:332 om**fåmansbolagsbeskattning 46**

Anf. 59	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	46
Anf. 60	ANNA GRÖNLUND (fp)	46
Anf. 61	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	47
Anf. 62	ANNA GRÖNLUND (fp)	47
Anf. 63	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	48
Anf. 64	ANNA GRÖNLUND (fp)	48

11 § Svar på interpellationerna 2002/03:406 om effektiva**åtgärder mot svart städning och 396 om skattefelet i vissa****branscher 49**

Anf. 65	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	49
Anf. 66	ANNA GRÖNLUND (fp)	50
Anf. 67	GUNNAR ANDRÉN (fp)	50
Anf. 68	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	51
Anf. 69	ANNA GRÖNLUND (fp)	53
Anf. 70	GUNNAR ANDRÉN (fp)	53
Anf. 71	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	54
Anf. 72	ANNA GRÖNLUND (fp)	55
Anf. 73	GUNNAR ANDRÉN (fp)	56
Anf. 74	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	56

12 § Svar på interpellationerna 2002/03:410 om arvsskatt mellan makar, 395 om rättvisan i kapitalbeskattningen och 411 om förmögenhetsskatten som skattebas.....	57
Anf. 75 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	57
Anf. 76 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp).....	58
Anf. 77 GUNNAR ANDRÉN (fp).....	59
Anf. 78 ULF SJÖSTEN (m).....	60
Anf. 79 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	61
Anf. 80 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp).....	62
Anf. 81 GUNNAR ANDRÉN (fp).....	63
Anf. 82 ULF SJÖSTEN (m).....	64
Anf. 83 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	64
Anf. 84 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp).....	65
Anf. 85 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	65
13 § Svar på interpellation 2002/03:414 om statsfinansiella effekter av biltullar	66
Anf. 86 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	66
Anf. 87 GUNNAR ANDRÉN (fp).....	66
Anf. 88 BJÖRN HAMILTON (m).....	67
Anf. 89 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	68
Anf. 90 GUNNAR ANDRÉN (fp).....	69
Anf. 91 BJÖRN HAMILTON (m).....	70
14 § Svar på interpellation 2002/03:397 om lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade	70
Anf. 92 Statsrådet BERIT ANDNOR (s).....	70
Anf. 93 ULRIK LINDGREN (kd).....	71
Anf. 94 Statsrådet BERIT ANDNOR (s).....	72
Anf. 95 ULRIK LINDGREN (kd).....	73
Anf. 96 Statsrådet BERIT ANDNOR (s).....	74
Anf. 97 ULRIK LINDGREN (kd).....	75
Anf. 98 Statsrådet BERIT ANDNOR (s).....	76
15 § Svar på interpellation 2002/03:415 om ungt föräldraskap.....	76
Anf. 99 Statsrådet BERIT ANDNOR (s).....	76
Anf. 100 JAKOB FORSSMED (kd).....	78
Anf. 101 Statsrådet BERIT ANDNOR (s).....	79
Anf. 102 JAKOB FORSSMED (kd).....	79
Anf. 103 Statsrådet BERIT ANDNOR (s).....	80
Anf. 104 JAKOB FORSSMED (kd).....	81
Anf. 105 Statsrådet BERIT ANDNOR (s).....	82
16 § Hänvisning av ärenden till utskott	82
17 § Förnyad bordläggning.....	83
18 § Bordläggning.....	83
19 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	84
20 § Kammaren åtskildes kl. 15.01.	85

